

Eurajoen paikannimistö maiseman kuvaajana

Tiina Vähä-Kreula
Pro gradu -tutkielma
Maisemantutkimus
Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos
Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelma
Turun yliopisto
Kesäkuu 2016

Turun yliopiston laatu­järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Humanistinen tiedekunta

TIINA VÄHÄ-KREULA: Eurajoen paikannimistö maiseman kuvaajana

Pro gradu -tutkielma, 88 s.

Maisemantutkimus

Kesäkuu 2016

Olen tarkastellut Eurajoen jokivarsikylien maisemaa niiden paikannimien kautta. Aineistonani olen käyttänyt Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen Paikannimiarkiston Eurajoen paikannimikokoelmaan kerättyjä jokivarren kylien paikannimiä, joista Irijanteen kylän paikannimet ovat olleet aineistossani kokonaisuudessaan. Lisäksi olen käyttänyt aineistona Eurajoen alueen karttoja. Tutkimusalue on rajattu alueelle, jonka parissa työskentelin Eurajoki –hankkeen yhteydessä.

Olen käyttänyt apunani kielitieteen paikannimiä koskevaa kirjallisuutta paikannimiin liittyvissä perusasioissa, ja käsitellyt paikannimiä niiden aiheen mukaan. Olen tutkinut, mitä paikannimet kertovat eletystä ja koetusta maisemasta, ihmisen ja ympäristön vuorovaikutuksesta, menneestä maisemasta ja tapahtumista, jotka voivat vaikuttaa kokemukseen paikasta. Näistä ovat kirjoittaneet muun muassa Tim Ingold, Marc Augé, Kent Ryden ja Petri Raivo, joiden teoksia olen käyttänyt tutkimuksen pohjana.

Eurajoen jokivarren kylien paikannimissä näkyvät alueen pääpiirteet ja sen erityiset, ihmisten elämään vaikuttaneet kohteet, sekä muun muassa maataloudessa tapahtuneet muutokset. Paikannimiin ovat vaikuttaneet esimerkiksi järvenlaskut, pellon raivaaminen ja myöhemmin metsittyminen. Luonnollista maiseman muuttumista on aiheuttanut maankohoaminen, jolloin saaria kuvaavat nimet ovat jääneet mantereelle. Tässä työssä olen tutkinut aluetta yleisesti nostaen esille yksittäisiä esimerkkejä.

Asiasanat: Eurajoki, paikannimet, maisemantutkimus.

Sisällysluettelo

1	JOHDANTO	1
2	AINEISTO JA MENETELMÄT	3
2.1	NIMIARKISTON PAIKANNIMIKOELMA	3
2.2	KARTAT	6
2.3	KIRJALLISUUS	6
3	PAIKANNIMISTÄ YLEISESTI	8
3.1	NIMI JA PAIKAN KOKEMUS.....	8
3.2	NIMEÄMINEN.....	13
3.3	NIMET KARTALLA	16
4	EURAJOKI-VARREN LUONTOKOhteiden PAIKANNIMET	17
4.1	MAANKOHOAMINEN.....	17
4.2	JOET, OJAT	22
4.3	JÄRVET, LAMMET, LÄHTEET	24
4.4	SUOT.....	29
4.5	MÄET, KALLIOT, HARJUT	35
5	EURAJOKIVARREN KULTTUURINIMET	42
5.1	KYLÄT	42
5.2	TILAT JA OMISTUKSET.....	50
5.3	TIET JA POLUT	54
5.4	JÄRVENLASKUT.....	57
5.5	PELLOT	61
5.6	METSÄT	68
5.7	AMMATINHARJOITTAMINEN JA TEOLLISUUS	70
5.8	TARINAN MAISEMA.....	73
6	YHTEENVETO	77
7	LÄHTEET	84
7.1	TUTKIMUSAINEISTO	84
7.2	KIRJALLISUUS	85
7.3	KÄYTETYT LYHENTEET.....	89

1 Johdanto

Paikannimiä on tutkittu Suomessa paljon. Kielitiede ja historiantutkimus ovat pitäneet paikannimistöä tärkeänä tutkimusaineistona jo pitkään, mutta varsinaista maisemantutkimukseen liittyvää tutkimusta paikannimiin liittyen ei juurikaan ole tehty. Ero muiden tutkimusten ja maisemantutkimuksen välillä on vaikeasti rajattava, sillä tieteenalat menevät keskenään päällekkäin. Esimerkiksi kielitiede tulee hyvin lähelle maisemantutkimusta, kun maisemaa kuvataan sanallisesti ja sen oleelliset kohdat tiivistetään paikannimeen. Historian tapahtumat taas ovat vaikuttaneet ympäristöömme, maankäyttöön ja maisemaan, ja sitä kautta paikannimiin. Yksinkertaisimmissa paikannimissä näkyy useimmiten alueen geologia ja biologia, monissa myös asutushistoria, kulttuuri, ihmisten aikaansaannokset ja tapahtumat. Paikannimet ovat myös osa kansanperinnettä. Maisemantutkimuksen kannalta paikannimet voivat olla tärkeitä, sillä ne kertovat paikasta sen, mitä paikalliset ihmiset ovat siinä pitäneet merkittävimpänä. Paikannimestä näkyy mitä ympäristöstä on havaittu, tai mitä paikalla on koettu. Se kertoo paikan vaikutuksesta maisemaan, sitä ympäröivästä maisemasta ja paikkaa käyttävästä yhteisöstä.

Olen valinnut Eurajokivarren kylien paikannimet tutkimuskohteekseni, koska sain mahdollisuuden työskennellä Kotimaisten kielten keskuksen Paikannimiarkiston kokoelman kanssa Eurajoki-hankkeen yhteydessä vuonna 2014. Aineiston joukossa oli paljon itselleni tuttuja paikannimiä, sillä lapsena ja nuorena olen kulkenut usein Harjavallasta Irajanteen kautta Pinkjärvelle kesämökille. Aineistosta selvisi paljon lapsena askarruttaneita asioita, kuten se, miksi Kyläjärvellä ei ole järveä, ja miksi monet rannikon nimet loppuvat sanaan kari. Maisema on paikan nimeämisen jälkeen monin paikoin muuttunut, mutta paikannimet olivat säilyneet ja kertoivat edelleen menneestä maisemasta. Kiinnostuin tästä muutoksesta ja siitä, miksi jotkut paikannimet olivat vaihtuneet, vaikka paikan olosuhteet olivat säilyneet ennallaan. Jotkut paikat ja paikannimet taas ovat saattaneet säilyä vuosisatoja muuttumatta paljoakaan.

Olen rajannut tutkimusalueen koskemaan Eurajoen kunnan alueella olevia kyliä, jotka rajautuvat Eurajoen jokeen. Näitä ovat Verkkokari, Linnamaa, Auvi, Kirkonkylä, Lavila, Maade, Kainu, Irjanne, Mullila, Huhta ja Kaukomäki ¹. Koska joen ja kunnan nimet ovat samat, tarkoitan tekstissä Eurajoella yleensä kuntaa, ellei asiayhteydestä voi helposti muuta päätellä.

Kuva 1. Tutkimusalueeseen kuuluvat Eurajoen kunnan kylät Verkkokari, Linnamaa, Auvi, Eurajoen keskusta eli Kirkonkylä, Lavila, Pappila, Maade, Irjanne, Kainu ja Huhta. Kartalle ei ole merkitty Mullilaa, joka on Irjanteen kohdalla joen eteläpuolella, eikä Kaukomäkeä, joka on Kainun ja Lammisuo-
n välillä. Eurajoen naapurikuntia ovat Luvia pohjoisessa, Eura idässä ja Rauma etelässä. Kartta Maanmittauslaitos, Kansalaisen karttapaikka.

Tässä työssä olen selvittänyt mitä Eurajoen jokivarren kylien paikannimet kertovat paikasta, sen menneestä ja nykyisestä maisemasta ja maiseman muutoksesta, ja miten paikannimi ja kokemus paikasta vaikuttavat toisiinsa. Nimien sisältämien sanojen tulkinnassa painotan Paikannimiarkiston paikannimikortteihin kirjattuja nimen käyttäjien tekemiä tai oppimia tulkintoja. Eurajokilaaksossa on paljon paikannimistöä, joiden sanojen merkitystä ei enää tunneta. Joidenkin paikannimien alkuperästä on melko helposti kaikkien saavutettavissa historian ja kielitie-

¹ Kylien ja kylien osien jako vaihtelee eri lähteissä. Käytän Kotuksen paikannimikortteissa kerrottuja tietoja, jolloin esimerkiksi Lauhtu ja Järvikylä kuuluvat Irjanteeseen.

teen tutkimuksista saatua tietoa, joten myös muinaisten ihmisten kokemuksesta maisemasta voidaan saada jotakin selville. Uudet tulkinnat nimen sisällöstä ja historiasta vaikuttavat paikkakokemukseen, mutta sen saattaa tehdä jo nimen esille tuominen ja siitä puhuminen. Kuten ihmisten nimet ovat henkilökohtaisia, paikannimet ovat samoin yksilöllisiä ja niihin latautuu erilaisia mielikuvia, tietämystä ja tunteita paikan ja paikannimen jatkuvassa käytössä niin yksittäisten ihmisten kuin koko yhteisön kohdalla.

2 Aineisto ja menetelmät

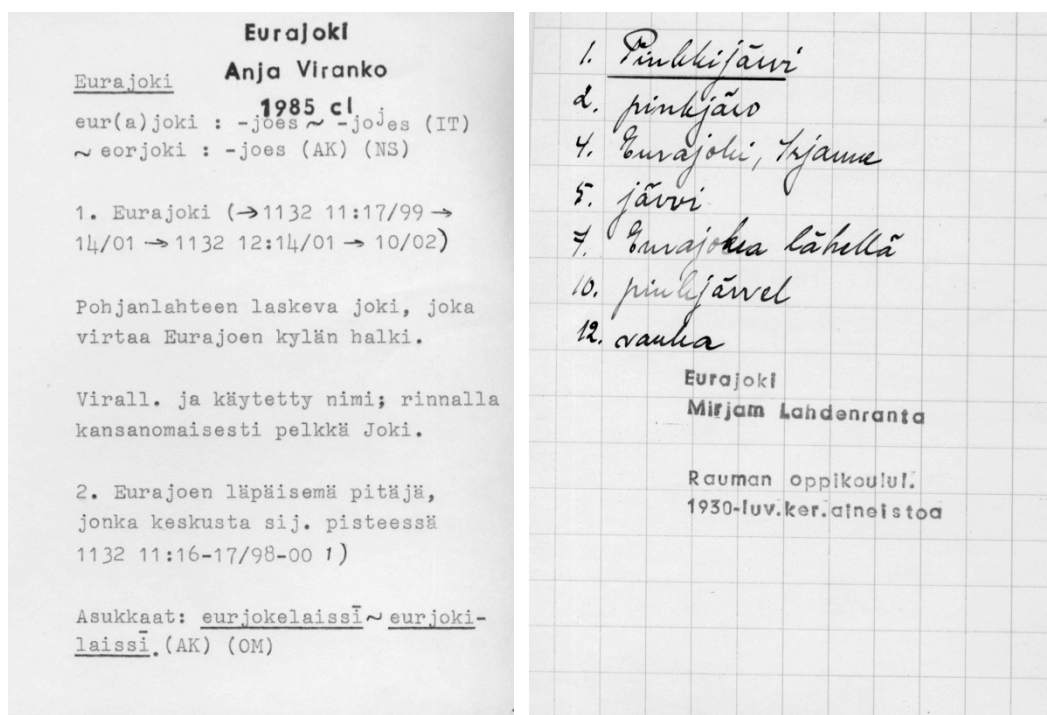
2.1 Nimiarkiston paikannimikokoelma

Olen käyttänyt aineistonani Kotimaisten kielten keskuksen (Kotus) Nimiarkiston paikannimikokoelmaan koottua Eurajoen kokoelmaa. Työssäni esiintyvät paikannimet ja niihin liittyvät tiedot löytyvät tästä kokoelmasta kyseisen paikannimen kohdalta, mikäli muuta ei ole mainittu. Alaviitteitten kohtuutonta välttääkseni en ole viitoittanut jokaista käyttämäni paikannimeä erikseen. Paikannimikokoelman aineisto on koottu Eurajoella 1900-luvun aikana haastattelemalla paikallisia asukkaita. Jokaisesta paikannimestä on oma korttinsa, jossa on kerrottu paikan sijainti, millaisesta paikasta on kyse, nimen taivutus ja tieto nimen alkuperästä, jos se on tiedossa.

Suurin osa paikannimikorttien tiedoista perustuu muistitietoon. Joihinkin kortteihin on merkitty runsaasti historiatietoja, mutta niissä ei ole aina mainittu, onko tiedot saatu haastatellulta nimioppaalta vai muusta lähteestä. Paikannimikortteihin on voitu kirjata yhtä hyvin paikkakunnalla yleisesti tunnettuja asioita, tai vain nimioppaan omia arveluita paikannimen merkityksestä. Tässä työssä olen käsitellyt kaikkia kortteihin merkittyjä tietoja saman arvoisina lähteinä, jotka kertovat ihmisten, paikkojen ja paikannimien välisistä suhteista. Ihmisten tuntemat historiatiedot ja sanojen merkitysten tulkinnat eivät välttämättä ole tieteellisesti oikein, mutta ne kertovat siitä, mitä paikannimestä ja paikasta ajatellaan.

Vanhimmat arkistoidut nimiliput ovat 1930-luvulta. Niissä ei ole paikkojen koordinaatteja, eikä aina kovin täsmällistä kuvausta paikan sijainnista, mutta joihinkin paikannimiin liittyvät tarinat on saatu kirjattua talteen useammin kuin

1990-luvun kerääjien materiaalissa. Monet arkistosta löytyvät paikannimet puuttuvat kartoista, sillä joukossa on paljon viljelysten nimiä ja muita pienen yhteisön käyttämiä paikannimiä. Nimet ovat joskus myös muuttuneet, ja uusimmissa kartoissa paikannimet poikkeavat vanhojen karttojen nimistöstä. Paikallisten asukkaiden käytössä on joskus myös eri nimi kuin mitä karttaan merkitty. Samoin vanhemmat ihmiset saattavat käyttää eri nimiä kuin nuoremmat. Osasta paikannimikokoelman nimistä on jo keräyshetkellä tiedetty niiden olleen katoamassa käytöstä.

Kuva 2. Kotuksen paikannimikokoelman Eurajoen kokoelman kortit Eurajoki vuodelta 1985 ja Pöykkijärvi 1930-luvulta.

Olen valikoinut Kotuksen Eurajoen paikannimikokoelmasta Eurajoen jokivarressa sijaitsevien kylien paikannimistön, jolloin paikannimikortteja kertyi 1524. Ainoastaan Irjanteen kohdalla aineistossa on mukana kaikki kokoelman nimikortit, muiden kylien kohdalla aakkosten loppupään nimistöä ei ole ollut kaikilta osin käytettävissä. Irjanteelta paikannimiä on muutenkin kerätty enemmän kuin muista kylistä, joten aineistoni paikannimistöstä lähes neljännes on Irjanteelta. Tämän takia työ painottuu jonkin verran Irjanteen alueelle.

Samasta paikannimestä voi olla useita kortteja, osa eri vuosien keräyksistä, mutta toisaalta kaikista korteissa mainituista paikannimistä ei kuitenkaan ole tehty erillistä korttia. Paikka on saatettu kuvailla lähellä sijaitsevien paikkojen avulla, tai kortissa on voitu kertoa myös toisesta samantapaisesta paikannimestä. Joukossa on paljon keskenään samanlaisia nimiä, joiden tarkkaa sijaintia ei ole aina merkitty, jolloin ei ole varmuutta siitä, onko kyseessä sama vai eri paikka. Saman nimisiä paikkoja saattaa olla hyvinkin lähellä toisiaan, muun muassa naapurituloilla on usein samannimisiä peltoja. Osa korteista on sanakortteja, joissa on selitetty paikallisia merkityksiä sanoille. Näistä syistä olen käyttänyt paikannimistä laskuissa pyöristettyä lukumäärää 1500.

Olen pyrkinyt mahdollisuuksien mukaan välttämään tässä työssä kielitieteessä käytettäviä paikannimitutkimuksen termejä, mutta kokonaan siltä ei ole voinut välttyä. Nimen läpinäkyvyys tarkoittaa sitä, että nimessä olevat sanat ovat ymmärrettäviä. Läpinäkymättömien nimien merkitys on hämärtynyt tai kokonaan unohtunut, esimerkiksi Auvi. Nimet voivat olla yksitulkintaisia, kuten Isosuo, joka on nimen mukaisesti iso suo, mutta esimerkiksi Ketunvainion kohdalla on epäselvää, mitä tekemistä ketulla on vainion kanssa, vaikka sanat itsessään ovat selviä. Monitulkintaisia nimiä ovat nimet, joissa sanoilla voi olla useita merkityksiä, esimerkiksi Kaukomäki, jossa Kauko voisi tarkoittaa miehen nimeä tai kaukana olevaa.² Paikannimessä on useimmiten paikanlajia ilmaiseva pääsana eli perusosa kuten kallio tai järvi, ja sen eteen tuleva yksilöivä määriteosa, esimerkiksi Rajakallio tai Lastensuonjärvi.³

Olen ryhmitellyt paikannimet luonnonkohteisiin ja kulttuurikohteisiin ja jakanut nämä eri teemoihin. Jako ei ole aina selvä, koska luonnonkohteet saattavat muuttua vähitellen kulttuurikohteiksi, esimerkiksi ojat voivat olla osittain luonnonoimia, ja osittain kaivettuja. Samoin jotkut järvet voisi käsitellä sekä järvien, että soiden yhteydessä. Näistä syistä jako teemoihin on paikoitellen melko karkea, eikä päällekkäisyyksiä ja toistoa ole voinut kokonaan välttää. Metsien paikannimet päädyin lopulta käsittelemään kulttuuriniminä. Olen tarkastellut, mitä paikannimet kertovat eri teeman mukaisista kohteista ja verrannut nimistöä karttoihin ja ilmakuviin. Maastossa olen käynyt vain muutamissa kohteissa. Minulle ennestään

² Kiviniemi 1990, 13. Paikannimiesimerkit Kotus, PK, Eurajoki.

³ Kiviniemi 1990, 44. Paikannimiesimerkit Kotus, PK, Eurajoki.

tuttuja paikkoja Eurajoelta ovat Pinkjärven ympäristö, Irjanne, Eurajoen keskusta ja Olkiluoto, sekä Kuivalahti, joka on rajautunut pois aineistosta. Lisäksi olen laske-
nut eri nimityyppien prosenttiosuuksia, ja verrannut niitä muun muassa Eurajoen
alueen maankäyttöön.

2.2 Kartat

Olen käyttänyt pääasiassa nykyistä peruskarttaa ja ilmakuvia selvittäessäni
nimettyjen paikkojen laatua ja sijaintia suhteessa ympäristöön. Monet nimet ovat
kuitenkin uusimmasta kartasta jääneet pois, mutta löytyvät vielä peruskartasta
vuodelta 1962. Senaatinkartoissa, pitäjänkartoissa ja isojakokartoissa nimiä on
vähemmän, mutta niissä näkyy alueiden käytön ja siten maiseman muuttuminen ja
paikannimen alkuperäinen paikan laatu. Eurajokilaaksossa 1700-luvun lopusta
lähtien kuivatut suot ja järvet näkyvät vielä vanhoissa kartoissa, samoin Eurajoen
suun entiset saaret ja rannat, jotka maankohoaminen on myöhemmin muuttanut.
Olen käyttänyt tutkimuksen apuna myös vanhojen karttojen selitysosia, joissa on
runsaasti viljelys- ja laidunpaikkojen nimistöä, josta osa on edelleen käytössä.

Vanhoihin karttoihin talletettu tieto on valittu sen mukaan mikä on ollut muun mu-
assa verotuksen kannalta tärkeää. Tämän takia kartasta on voinut jäädä pois pal-
jon muuta maisemaan liittyvää tietoa. Kartalle nimetty paikka on neuvottelujen tu-
los, sillä karttaan ei voida merkitä kaikkea tietoa. Valitut paikat on koettu kartan
tarkoituksen mukaan tärkeiksi, ja ne on nimetty ajan vaatimalla asianmukaisuu-
della. Karttaan merkityillä asioilla on ollut merkitystä sille, miten paikalliset ovat
kokeneet paikan, ja miten he kokevat kuuluvansa paikkaan. Kartalle merkityt pai-
kat kertovat usein paikan historiasta ja merkityksestä, omistuksesta tai hallin-
nasta. Kartalle on voitu merkitä yksi totuus maisemasta, joka muodostuu yhteisön
jaetuista kokemuksista, muistoista ja tapahtumista. Kartoissa on myös virheitä,
esimerkiksi kartalle valittu nimi on saatettu kirjata aikoinaan murreasusta
poikkeavalla tavalla, jolloin nimen merkitys on voinut muuttua.⁴

2.3 Kirjallisuus

Paikannimikokoelman ja karttojen lisäksi olen käyttänyt aineiston tapaan Ulla Hei-
non toimittamasta *Eurajoen historiasta I-II* löytyvää Eurajoen paikannimistöön

⁴ Smith 2003, 72–84.

liittyvää historiaa ja kertomuksia. Eurajoen alueen geologiaa, maantiedettä ja biologiaa on tutkittu paljon Olkiluodon ydinvoimalan ja ydinjätteen varastointialueen takia. Erilaisia raportteja muun muassa rannansiirtymisestä ja maankäytöstä on paljon helposti saatavilla. Näitä raportteja muita vastaavia lähteitä olen käyttänyt jonkin verran selvittäessäni millaista paikkaa paikannimet ovat tarkoittaneet.

Paikannimien tulkinnan ja vertailun apuna olen käyttänyt muun muassa Eero Kiviniemen ja Sirkka Paikkalan suomalaisista paikannimistä kirjoittamia perusteoksia. Nimien luokittelussa olen käyttänyt pohjana Kiviniemen esittelemää mallia, joka perustuu ensisijaisesti jakoon kulttuurinimiin ja luontonimiin, sekä paikannimissä esiintyviin paikkoja luokitteleviin sanoihin. Esimerkiksi tässä työssä olen luokitellut soiksi nimet joissa on sanat suo, rahka, tai korpi. Tämä malli ei kuitenkaan yksinään riitä, koska kaikissa paikannimissä ei ole sanaa, joka kertoisi millaisesta paikanlajista on kyse, tai sanat kertovat jostakin muusta kuin paikan nykyisestä lajista, kuten esimerkiksi Ajankulu ja Karhusuo, jotka molemmat ovat pellon nimiä⁵. Myöskin paikannimien luokittelu pelkästään alkuperäisen tai nykyisen paikan tarkoituksen mukaan tässä työssä on hankalaa. Koska tarkoituksenani ei ole ollut luoda järjestettyä taulukkoa Eurajoen nimistä, olen soveltanut luokitte-
lua tämän työn selkeyttä ajatellen.

Suomalaista paikannimiä käsittelevää kirjallisuutta on paljon. Pääosin se on kielitieteeseen ja historiantutkimukseen liittyvää. Erityisesti asutushistoriaa on tutkittu paikannimistön avulla, ja paikannimistä on kirjoitettu runsaasti muun muassa paikallishistoriikkeissa ja kansanperinteestä kertovassa kirjallisuudessa. Myös ympäristön ja paikannimen suhdetta on tarkasteltu paljon kielitieteen ja historiantutkimuksen näkökulmasta. Lisäksi paikannimiä on käsitelty erilaisissa maantiedettä, luontoa, yhteisöjä ja matkailua koskevissa julkaisuissa.

Maisemantutkimukselliselta kannalta paikannimistä on kirjoitettu huomattavasti vähemmän. Tässä työssä olen käyttänyt muutamia suomalaisia paikkakokemusta käsitteleviä artikkeleita, joissa on sivuttu paikannimistöä kulttuurin ja maiseman kannalta. Monitieteellisempää ja kansainvälistä näkökulmaa paikannimistöön olen saanut erityisesti Naftali Kadmonin kirjasta *Toponymy, The Lore, Laws and Language of Geographical Names*. Maisemantutkimuksellisesti paikannimistä ovat

⁵ Paikannimet: Kotus, PK, Eurajoki.

kirjoittaneet enemmän muun muassa Marc Augé ja Tim Ingold. Sen sijaan Yi-Fu Tuan ei puhu kirjoissaan erityisesti paikannimistä, vaan paikan ja sen historian merkityksestä ja siitä, miten paikasta puhutaan, jonka vuoksi olen voinut soveltaa myös hänen ajatuksiaan tässä työssä.

3 Paikannimistä yleisesti

3.1 Nimi ja paikan kokemus

Paikkojen nimet ovat tärkeä osa kulttuuria. Ne kertovat, mitkä paikat ovat aikojen kuluessa olleet ihmisten mielestä nimeämisen arvoisia ja merkityksellisiä kohteita. Nimet syntyvät ihmisten, kielen ja ympäristön vuorovaikutuksessa, ne luovat mielikuvia paikasta, sitovat paikkaan tunteita ja rakentavat paikan identiteettiä. Jotkut paikat voivat nimettynä saada jopa olion ominaisuuksia ja saada inhimillisiä piirteitä. Uudet nimettävät kohteet saavat vaikutteita vanhoista paikannimistä ja nimeämistavoista, jolloin uusiinkin paikannimiin sisältyy paikkakunnan historiaa. ⁶ Nimetyt paikat ovat paikkoja, joissa eletään ja joista puhutaan. Tärkeimmät paikat merkitään ja niiden eteen tehdään työtä. ⁷ Paikka voidaan määritellä sen historian, identiteetin tai suhteiden kautta, se on muistin paikka, joka voidaan nimetä. ⁸

Ympäristöä jäsennetään nimien avulla. Työn ja tekemisen kannalta tärkeillä paikoilla on oltava nimet, jotta paikoista voidaan puhua. Monet paikannimet, kuten maatilojen peltojen nimet, saattavat olla käytössä vain muutamien ihmisten kesken. Nimet kertovat usein myös omistuksesta tai käyttöoikeudesta. Uusia paikkoja voidaan nimetä myös vanhojen tuttujen seutujen muistoksi, jolloin ne kertovat nimeäjien menneisyydestä ja arvoista. ⁹

Ihmisen elinpiirin muuttuessa on muuttunut myös erilaisten paikannimien tarve. Luontoon liittyvät nimet, maastonimet ja vesistönimet ovat edelleen tärkeitä, mutta nykyihmisen käyttämistä paikannimistä useimmat liittyvät asutukseen, kuten teiden, rakennusten ja siltojen nimet. ¹⁰ Mitä tiheämpi ja vanhempi asutus sekä

⁶ Ainiala et al. 2008,15.

⁷ Augé 1995, 42.

⁸ Augé 1995, 78

⁹ Ainiala et al. 2008, 18.

¹⁰ Ainiala et al. 2008, 24.

vaihtelevammat maastonmuodot, sitä enemmän alueella on nimettyjä kohteita.¹¹ Nimet voivat säilyä pitkiä aikoja muuttumattomina, kun sen käyttäjiä on paljon, tai jos esimerkiksi nimeä käyttävä suku jatkaa nimen käyttämistä sukupolvesta toiseen. Nimen merkitys saattaa kuitenkin unohtua tai muuttua, ja äänneet saattavat lyhentyä.¹² Nimen käytön kannalta sillä ei juuri ole merkitystä, koska sanat saavat jatkuvassa käytössä uusia merkityksiä, ja vanhat tunnetut paikat antavat tunnistettavillekin sanoille uuden sisällön. Vanhimpia säilyneitä paikannimiä ovat vanhat asuinpaikat ja suuret luonnonkohteet. Pienet maastokohteet ja viljelysten nimet vaihtuvat useammin käyttäjäkunnan muuttumisen mukana.¹³

Paikkakokemuksen muodostumiseen vaikuttavat omien henkilökohtaisten kokemusten lisäksi yhteisön valitsevat merkitykset. Esimerkiksi kouluopetus ja media valitsevat paikat ja asiat, jotka ovat puhumisen arvoisia, ja jotka ovat yhteisössä tärkeinä tai kiinnostavina pidettyjä.¹⁴ Paikkoihin liittyvät kertomukset yhdistävät ihmisiä ja auttavat hahmottamaan ympäröivää todellisuutta, jolloin sosiaaliseen muistiin voi osallistua ja ylläpitää sitä ilman, että asiasta olisi omaa kokemusta.¹⁵ Paikan sijainti ja siihen liittyvät tarinat voidaan tuntea ja jakaa eteenpäin, vaikka paikalla ei olisi edes koskaan itse käyty. Yhteisö nostaa joitakin aiheita arvokkaiksi muistoiksi, mutta samalla jotkut kertomukset jäävät vähälle huomiolle ja alkavat unohtua.¹⁶ Paikkoihin liittyvät kertomukset elävät ja muuttuvat sen mukaan millaisia asioita nykyhetki menneisyydestä tuo esille, ja millaiset vanhat tarinat nykyhetkessä koetaan merkityksellisiksi. Paikan nimi voi toimia kertomuksen otsikkona, ja se voi osaltaan määrätä tarinan sisällön, mutta ihmiset valitsevat kunakin aikana painotukset ja tavan, jolla asiasta kerrotaan tai jätetään kertomatta.

Joskus maiseman arvoon saattaa vaikuttaa enemmän sen käytännön merkitys ja historia, kuin paikan kauneus. Ihmisen tekemien rakennelmien arvo voi paikkakuntalaiselle olla aivan toinen kuin paikalla vierailevalle.

Ulkopaikkakuntalainen ei välttämättä edes tunnista maastosta ihmisen käden jäl-

¹¹ Ainiala et al. 2008, 95.

¹² Ainiala et al. 2008, 20.

¹³ Paikkala et al. 1999, s 17–18.

¹⁴ Tuan 1977, 162–185.

¹⁵ Korhokangas 2006, 126.

¹⁶ Saarikangas 2006, 205.

keä, tai tiedä rakennelmien tarkoitusta. Oma kokemus käytöstä ja tekemisestä muuttaa näkökulmaa ja vaikuttaa visuaaliseen kokemukseen. Olemisen ja tekemisen kautta paikka opitaan ajan myötä tuntemaan yhä paremmin, jolloin myös kokemus paikasta muuttuu.¹⁷ Eurajoella monet maisemat ovat muuttuneet luonnollisesti esimerkiksi maannousemisen vuoksi tai ihmisen uurastuksen takia, kun koskia on perattu ja soita ja järviä kuivattu. Ihmisen tekemiä muutostöitä ei useinkaan voi erottaa luonnonmaisemasta ilman paikan historian tuntemista. Monien muistoissa elää edelleen erilainen mennyt maisema, mikä tuo paikalle merkityksiä. Kaipaus ja nostalgia pitävät muistoja yllä, mutta uuteen maisemaan tottuu nopeasti sen uudenlaisen käytön myötä. Jos menneestä maisemasta ei ole tärkeitä ja erityisiä muistoja, se voi vähitellen unohtua. Paikannimi voi säilyttää muistoa siitä, miltä paikka on ennen näyttänyt. Paikannimessä olevat sanat voivat kertoa suoraan menneestä maisemasta, työstä tai tapahtumista, mutta paikannimeen voi muutoinkin kiinnittyä tietoa ja kokemuksia.

Tieto paikan historiasta vaikuttaa siihen, miltä paikka tuntuu, mikä sen arvo on ja kuinka omanaan ihminen pitää paikkaa. Jotkin paikat voivat tuntua omalta välittömästi, mutta usein lapsuusmuistot ja muut tärkeät tapahtumat sitovat persoonan paikkoihin. Omat tutut paikat näyttävät jonkun toisen katsomana aivan toisenlaisilta, ja toisen näkökulmaa voi olla vaikea hahmottaa.¹⁸ Muistojen paikat vastaavat harvoin nykyistä todellisuutta, vaikka paikka olisi edelleen olemassa. Paikka itsessään voi joskus näyttää muuttumattomalta, mutta kokemus paikasta elää muistojen ja nykyisyyden sekoittaessa merkityksiä, ja muuttaa paikan määritelmää.¹⁹ Erilaiset kokemukset ja muistot paikasta voivat sitoutua paikannimeen, eivätkä ole enää riippuvaisia paikan tämän hetkisestä luonteesta.

Syntyperäisellä kylän asukkaalla on useimmiten tietämystä kylän menneisyydestä myös omien kokemusten ja elämänkaaren ulkopuolelta. Suvun ja lähipiirin kertomukset sekä omat muistot yhdistyneenä yleiseen historiaan kylästä hallitsevat. Nuorena kylään muuttaneilla nykyhetki on hallitsevampi, eikä uusimmilla muuttajilla ole välttämättä lainkaan menneisyyteen yhdistyvää paikkaa. Naapuruk-

¹⁷ Tuan 1977, 162–185.

¹⁸ Tuan 1977, 28–43.

¹⁹ Kymäläinen 2006, 213–215.

silla saattaa olla aivan erilainen käsitys kylästä paikkana.²⁰ Kylän nimi on molemmille sama, mutta nimen sisältö eri.

Paikan nimeen latautuu erilaisia merkityksiä riippuen ihmisen suhteesta paikkaan. Nimi pelkkänä outona sanana tienviitassa kertoo ohikulkijalle eri asioita kuin syntyperäiselle asukkaalle. Paikannimi toimii otsikkona paikasta tiedettäville asioille, koskivat ne sitten menneisyyttä tai nykyisyyttä. Paikannimi saattaa sitoutua mielikuvaan paikasta, jota ei enää ole, tai paikkaan jota ei varsinaisesti ole koskaan ollutkaan kuin yhden ihmisen kokemuksena. Itselläni on kolme erilaista Eurajokea. Riippuen siitä millaisten asioiden kanssa kulloinkin olen tekemisissä, Eurajoki voi tarkoittaa lapsuuteni kesämökkipaikkakuntaa, tai Olkiluodon ydinvoimalaa, johon olen tutustunut eri opintojen aikana tai perheen kanssa, tai kuoron esiintymispaikkaa, joka pitää sisällään ainoastaan kaikesta muusta ympäristöstä irrotetut Eurajoen kirkon ja opiston.

Petri Raivo kirjoittaa maisemasta, johon sisältyvissä kertomuksissa aika ei etene suoraan, vaan maisema sisältää erilaisia jatkumoa, päällekkäisyyksiä ja ristiriitoja. Maisema voidaan ajatella ja tuottaa tekstiksi, johon vaikuttavat erilaiset kulttuuriset ja sosiaaliset prosessit.²¹ Paikannimi on teksti, joka kokoaa ja säilyttää maisemaan ja paikkaan liittyviä tarinoita. Samoin kuin maisema, myös paikannimi sisältää ajan ja paikan päällekkäisyyksiä, jatkumoa ja ristiriitoja.

Paikannimi saattaa olla paikalla vierailijalle ennestään tuttu. Hän on saattanut vaikkapa lukea Irjanteen kirkkoon liittyvästä historiasta tai Olkiluodon ydinvoimalaan liittyviä viimeisimpiä uutisia. Nimeen on sitoutunut mielikuvia jo ennen kuin on käynyt itse paikalla. Nimestä on voinut tulla symboli tietylle asialle. Olkiluoto on jo kauan merkinnyt yleisesti ydinvoimalaa, vaikka nimi on alun perin merkinnyt saarta. Tällä hetkellä Olkiluoto saattaa monelle tuoda ensimmäisenä mieleen loppumattoman rakentamisen. Valtakunnalliset ja satakuntalaiset merkitykset saattavat erota hyvinkin paljon paikallisten antamista merkityksistä. Minulle Olkiluodon nimestä tulee ehkä kuitenkin ensimmäisenä mieleen se, mitä näkyy meren yli Kuivalahdelle Tuulikarin leirikeskuksen rannalle.

²⁰ Riikonen 1997, 188–189.

²¹ Raivo 1997, 206–207.

Ohikulkijalle oudompi paikannimi tienvarren viitassa saattaa alkaa merkitsemään vain tiettyä risteystä. Tienviitan osoittamasta suunnasta löytyy kuitenkin jokin paikka, jolla on viitassa kerrottu nimi. Jos viitassa lukee Kyläjärvi, ne jotka eivät tunne paikkakuntaa, miettivät millainen järvi mahtaa tien varrelta löytyä, näkyykö se tielle, ja onko se vain jokin aivan pieni järvi, vai jotakin, mitä kannattaisi mennä katsomaan. Lapsena kysyin erään kerran mökkireissullamme miksi emme mene katsomaan millainen Kyläjärvi on, vaikka isä muuten usein ajoi kaikki pienet kiertotiet, joilla saattoi nähdä vilauksen vettä. Olin pitkään kuvitellut, että tie johtaisi jollekin samantapaiselle pienelle järvelle kuin Pinkjärvi, mutta jonka rannalla olisi kesämökkien sijaan asuntoja, ja jonka lähellä olisi hiekkakuoppia. Olin pettynyt, kun kuulin, ettei paikassa ollutkaan lainkaan järveä.

Marc Augé on pohtinut voiko matkanvarrella nähty uusi paikannimi synnyttää paikkaan toisen paikan (epäpaikan), mielikuvituksen luoman ajatuksen siitä mitä paikassa voisi paikannimen perusteella olla. Nimi yhdistyy aiempiin kokemuksiin vastaavista paikoista ja niiden maisemista ja luo mielikuvan ja ennako-odotuksen.²² Lapsella on vähemmän tietoa ja kokemuksia kuin aikuisella, jolloin mielikuvitus saattaa olla merkittävässä osassa maailmaa hahmottaessa. Aikuinen luo mielikuvia kuitenkin samoin, vaikka ehkä pohtii niitä eri tavalla ja tietää, että kuvitelma ei kenties lainkaan vastaa todellisuutta. Aikuisilla tutun ympäristön havainnoiminen perustuu rutiineihin, jonka vuoksi havainnointi vähenee, ja vasta muutokset saattavat herättää huomion.²³

Paikannimet kartalla erilaisten symbolien keskellä tai tienviitassa tietynlaisen maiseman ympäröimänä luovat mielikuvan paikasta tai kokonaisesta alueesta. Mielikuva voi perustua kokemukseen ja rutiineihin, mutta myös uusiin ajatuksiin. Maisemasta, paikannimistä ja tavasta, miten paikannimet kylteissä esitetään etsitään tietoa siitä, millaiseen paikkaan ollaan tulossa ja mihin pitää varautua.²⁴

Raumantien varressa tienviitat Verkkokari ja Olkiluoto ovat kyllä samankokoiset siniset viitat, nimissä olevien sanojen perusteella voisi kyseessä olla samantapaiset saaret, mutta kylttien ympäristö vihjaa oudommallekin kulkijalle, että nämä paikat

²² Augé 1995, 85.

²³ Tani 1997, 215.

²⁴ Ingold & Janowski 2012, 5–6.

eivät ole samankaltaiset. Havainnoiminen tapahtuu aina mielikuvituksen avulla. Todellisuus hahmottuu tietoisuuden kautta, siihen vaikuttavat mielikuvitus, odotukset ja toiveet, jonka vuoksi me itse olemme aina osa maisemaa, eikä toisen maisema voi olla koskaan täsmälleen sama oman maisemamme kanssa ²⁵.

3.2 Nimeäminen

Paikka, joka nimetään, on tärkeä yhteisölle tai yksilölle, kommunikaatiolle ja identiteetille. Paikkaa ei tarvitse nimetä, jos siitä ei ole tarvetta puhua. Nimet ovat kaikkialla maailmassa usein yksinkertaisia ja kertovat kohteesta tai sen maaston muodosta olennaisimmat asiat niin, että paikasta keskustellessa on kaikille selvää mistä puhutaan. Rakennetut paikat saavat nimensä jo usein suunnitteluvaiheessa. ²⁶ Osa nimistöistä liittyy paikan tarkoitukseen ja työn tekoon. Tällöin nimistössä voi näkyä myös jako naisten ja miesten töihin. ²⁷

Paikannimi viittaa usein suoraan paikalla oleviin tunnistettaviin maiseman osiin, mutta usein nimeen liittyy myös asioita, jotka eivät ilmene varsinaisesti nimessä olevista sanoista. Nimi herättää erilaisia mielleyhtymiä ja muistoja, ja sillä on oma tietosisältönsä. Nimi on saatettu tulkita uudelleen, ja siihen on voitu liittää tarinoita ja uskomuksia, jotka saattavat poiketa hyvinkin paljon alkuperäisestä. ²⁸ Paikannimessä on usein paikanlajin ilmaiseva perusosa, jonka edessä on määriteosa. ²⁹ Irjanteen Kyläjärvi on eri asia kuin Järvikylä, vaikka molemmat paikannimet voisi kirjoittaa kartalle melkein samalle kohdalle. Paikalla ei ole enää järveä, mutta nimet muistuttavat edelleen sen olleen joskus olemassa. ³⁰

Asutuksen tihentyessä ihmisten toimiminen ympäristössään muuttuu, jolloin vanhat paikat voivat saada uusia merkityksiä, jotkut jäävät pois käytöstä, ja syntyy uusia nimeä tarvitsevia paikkoja. Nimistö voi tarkentua jo olemassa olevien paikkojen ja niiden nimien mukaan, kuten Irjanteen Hepojärveen liittyvät Hepojärvenrahka ja Hepojärvenoja. ³¹ Nimistä ei aina voi päätellä paikan laatua oikein, sillä nimi voi

²⁵ Ingold & Janowski 2012, 5–6. Paikannimiesimerkit Kotus, PK, Eurajoki.

²⁶ Kadmon 1997, 170.

²⁷ Koskela 1997, 75.

²⁸ Ainiala et al. 2008, 35.

²⁹ Kiviniemi 1990, 45.

³⁰ Kotus, PK, Eurajoki: Kyläjärvi, Järvikylä.

³¹ Kiviniemi 1990, 37. Paikannimiesimerkit Kotus, PK, Eurajoki: Hepojärvi.

alkaa tarkoittamaan muuta paikkaa kuin alunperin, tai se voi olla vertauskuvallinen tai humoristinen.³² Eri paikkakunnilla sanojen merkitys vaihtelee. Oja voi olla kaivettu tai luonnonuoma, eikä vuori ole välttämättä kuin pieni kohouma.³³ Kaikkialla nimi kuitenkin kantaa mukanaan informaatiota siitä millainen paikka on, tai millaisessa ympäristössä se on. Nimeen liittyy myös sellaisia mielleyhtymiä paikasta ja sen ympäristöstä, jotka eivät näy nimessä olevista sanoista.³⁴ Esimerkiksi Pinkjärvi voi monelle olla se järvi, jonka lähellä on radiomasto.

Paikannimet voivat muuttua ajan kuluessa monesta syystä. Usein syynä on maan omistuksen tai hallinnan muuttuminen. Joskus nimet muuttuvat vain siksi, että kieli on muuttunut, ja kirjoitusasua pitää korjata nykyisille käyttäjille sopivaksi. Nimi vaihdetaan herkästi myös, jos paikan käyttö on vaihtunut. Tuhoutuneen paikan nimi saattaa säilyä, mutta se voi alkaa merkitsemään esimerkiksi rauniota. Rumiksi koettuja nimiä voidaan haluta siistiä, ja nimiä saatetaan vaihtaa poliittisistakin syistä.³⁵ Uuden nimen on tarkoitus kuvata paikkaa paremmin kuin vanha. Useimmin vaihtuvia nimiä ovat muun muassa peltojen nimet, joiden on oltava selkeitä ja tarkoituksenmukaisia pienen käyttäjäkunnan käyttämiä nimiä. Pellot nimetään usein ympäristönsä tai kokonsa ja muotonsa mukaan, jolloin ympäristön tai pellon muuttuminen johtaa nopeasti myös pellon kuvailevan nimen muuttumiseen.³⁶

Aktiivinen nimen käyttäminen säilyttää nimen, kun nimenkäyttäjien ketju ei katkea. Esimerkiksi tilan autioituessa tilan nimet jäävät käytöstä ja unohtuvat. Hävinneidenkin paikkojen nimet saattavat säilyä pitkään, jos paikkaa pidetään tärkeänä muistona menneestä.³⁷ Kylissä keskeisintä hyvin säilyvää nimistöä ovat muun muassa siltojen ja teiden nimet, sekä vesistönimet ja keskeiset kaikille tutut maastokohteet.³⁸ Myös asumusten nimet tunnetaan hyvin.³⁹ Monista kohteista on käytössä useita nimiä, joista jokin on yleisemmässä käytössä. Pelkästään muistitie-

³² Kiviniemi 1990, 106.

³³ Kiviniemi 1990, 45.

³⁴ Kadmon 1997, 28.

³⁵ Kadmon 1997, 43–44.

³⁶ Pitkänen et al. 1996, 97–98.

³⁷ Pitkänen et al. 1996, 92–93.

³⁸ Pitkänen et al. 1996, 96–97.

³⁹ Pitkänen et al. 1996, 107.

tona säilyneet rinnakkaisnimet katoavat nopeasti.⁴⁰ Maastossa liikkuminen on vähentynyt, jonka vuoksi vähäisempien maastokohteitten nimet ovat katoamassa. Koska näiden kohteiden nimille ei ole tarvetta, unohtuneita nimiä ei myöskään ole korvattu uusilla. Jos nimi on annettu jonkin muun kohteen mukaan, nimi voi hävitä, jos alkuperäinen kohde, esimerkiksi rakennus häviää.⁴¹

Paikannimet ja niiden muuttaminen kertovat nimeämisen tarpeesta ja ihmisten kiinnostuksen kohteena olevasta alueesta. Paikannimistä näkee mitä paikallisesta maisemasta hahmotetaan ja miten se nähdään. Nimistön puuttuminen voi vihjata alueen olevan vähällä käytöllä, tai että se ei ole erityisen miellyttävä. Seudulla, jossa ravinto saadaan maasta, paikannimistöä tarvitaan enemmän ja se elää tarpeen mukaan. Samoin kalastus- ja virkistysalueilla vesistönimet ovat tärkeitä. Alueiden käyttäjät ja heidän mukanaan käyttötavat vaihtuvat aikojen mukana, ja myös kieli voi muuttua. Syntyperäisillä on käytössään paikallinen nimistö, joka ei välttämättä ole sama kuin kartoissa.⁴² Jos alueen käyttö vähenee, sen kirjoittamaton vain puheessa käytetty nimistö alkaa unohtumaan. Jos alue otetaan jälleen käyttöön, uudet alueella liikkujat ottavat helposti käyttöön kartan nimistön.

Eurajoen alueella kylät ovat säilyneet asuttuina vuosisadasta toiseen ja monet kalastuspaikat ja merireitit ovat olleet jatkuvassa käytössä maankohoamisesta huolimatta. Muinaiskieliset tärkeiden paikkojen nimet ovat siirtyneet käyttäjäpolvelta toiselle, jolloin nimet ovat säilyneet mahdollisesti jopa alkuperäisessä asuunsa, vaikka sanojen merkitystä ei ole ymmärretty enää pitkiin aikoihin. Sana on alkanut tarkoittamaan paikkaa, ja toimii ainoastaan paikan etikettinä riippumatta sanan sisällöstä⁴³. Eurajoen jokivarren nimistössä on useita nimiä, joiden merkitystä nykyihminen ei enää tunne. Esimerkiksi Eura, Irjanne ja Auvi eivät enää sanoina kerro paikasta. Nimet ovat vanhoja, eikä niiden alkuperää ole varmuudella pystytty selvittämään. Vanhimmat paikannimet ovat kuitenkin useimmiten hyvin yksinkertaisia joka puolella maailmaa⁴⁴. Tällaiset nimet ovat olleet yksitulkintaisia selkeitä paikkaa kuvailevia nimiä, kuten nykyisin ymmärrettävät Huhta, Isosuo tai

⁴⁰ Pitkänen et al. 1996, 96.

⁴¹ Pitkänen et al. 1996, 94–96.

⁴² Isatšenko 2005, 36–39.

⁴³ Kadmon 1997, 37.

⁴⁴ Kadmon 1997, 5. Paikannimiesimerkit Kotus, PK Eurajoki: Auvi, Eurajoki, Irjanne.

Suuriniemi.⁴⁵ Voidaan ajatella, että tuntemattomat sanat tarkoittavat todennäköisesti jotain selkeästi maaston muotoihin liittyvää. Erityisesti luonnonkohteiden yksitulkintaiset ymmärrettäväkin nimet ovat usein vanhoja, mutta ne voivat yhtä hyvin olla myös uusia, joten niiden ikää on vaikea arvioida. Asutukseen ja rakennelmiin liittyviä nimiä on kirjattu asiakirjoihin 1500-luvulta alkaen, joten niiden iästä voidaan usein saada ainakin jotakin selville.⁴⁶

Vanhojen paikannimien kielen ei tarvitse olla muinaista alkuperää, vaan uudempienkin sanojen merkitys voi olla unohtunut, tai nimi tulkitaan väärin.⁴⁷ Eurajoella on myös paljon murreasuisia paikannimiä, jotka ulkopaikkakuntalainen voi ymmärtää eritavalla, kuten Pukkari, joka on lyhentynyt Pukkikarista⁴⁸. Uusille sukupolville Huhta⁴⁹ kylän nimenä tulee tarkoittamaan vain tiettyä paikkaa, eikä tuo enää mieleen kaskiviljelyä.

3.3 Nimet kartalla

Kartalla näkyvät nimet ovat vain murto-osa kaikista alueen nimistä. Kartasta puuttuvat esimerkiksi useimmat tilakohtaiset viljelyksien ja metsäpalstojen nimet, sekä muut pienen käyttäjäkunnan käytössä olevat nimet.⁵⁰ Alueen nimien jakautuminen luontoonimiin, kuten maanpinnan muotoihin ja vesiin, sekä kulttuurinimiin, kuten rakennuksiin, viljelyksiin ja teihin, kertoo alueen menneestä ja nykyisestä maisemasta.⁵¹ Kartalla olevat nimet kertovat paikkojen suhteesta ihmiseen.⁵² Esimerkiksi nimessä kerrottu ilmansuunta tai etäisyys kertoo siitä, missä suunnassa tai kuinka kaukana paikka on suhteessa nimeäjiinsä.⁵³

Karttojen nimet saattavat poiketa siitä, miten paikalliset ihmiset puhuvat. Ulkopuolinen, ehkä kokonaan erikielinen tai eri murrealueelta tuleva kartantekijä on voinut kuulla tai ymmärtää nimen väärin.⁵⁴ Paikannimet muuttuvat usein paikan laadun muuttumisen mukana, mutta kartalle valittu nimi saattaa säilyä käy-

⁴⁵ Kiviniemi 1990, 12.

⁴⁶ Kiviniemi 1990, 37.

⁴⁷ Kiviniemi 1990, 38.

⁴⁸ Kotus, PK, Eurajoki: Pukkari.

⁴⁹ Kotus, PK, Eurajoki: Huhta.

⁵⁰ Kiviniemi 1990, 34.

⁵¹ Kiviniemi 1990, 47.

⁵² Kadmon 1997, 4.

⁵³ Kadmon 1997, 46.

⁵⁴ Kadmon 1997, 146.

tössä pitempään. Monilla paikoilla on rinnakkaisnimiä, joista vain yksi on voitu kirjata karttaan. Kartan tekijä voi vaikuttaa paljon siihen, mitä nimeä paikasta käytetään. Toisaalta kartalla olevat viralliset nimet eivät välttämättä ole muutoin lainkaan käytössä, vaan paikalliset saattavat käyttää aivan toisenlaisia nimiä tai ainakin eri murreasua tai ääntämistapaa ⁵⁵. Viralliseen karttaan ei myöskään ole välttämättä pidetty soveliaina kaikkia paikallisten käyttämiä nimiä ⁵⁶. Kartat saattavat tosiasioiden lisäksi kertoa nimistön kautta myös esimerkiksi paikallisista uskomuksista. Kartan sisältö on aina valikoitu ja korostettu vallitsevien käsitysten mukaan. ⁵⁷ Vanhat kartat heijastavat aikansa ymmärrettyä ja koettua maailmaa. Ennen karttaan oli tärkeämpää merkitä omistusrajat kuin esimerkiksi kulkureitit. Vaikka kartta ei esitä historiaa eikä elämää, mielikuvitus, opitut asiat ja muistot tuovat ne kartalta mieleen. ⁵⁸ Muun muassa asutushistoriasta voidaan päätellä paljon paikan nimien perusteella. Tilojen halkominen näkyy esimerkiksi Irjanteen talonnimissä Kylä-Kauppi, Mäki-Kauppi ja Iso-Kauppi ⁵⁹.

Kartan tai ilmakuvan katsominen on tavallaan paikan katsomista ylhäältä päin, jolloin hahmotetaan kokonaisuuksia. Katutasosta katsottaessa tarkasteltaisiin yksittäisiä kohteita ja arkipäiväisiä asioita. Kulkureitti on henkilökohtainen kokemus, joka sisältää menneiden hetkien ja nykyhetken havainnointien yhteen sovittamista. Kartalta katsottuna sama reitti muuttuu osaksi suurempaa kokonaisuutta. ⁶⁰ Kartta on selkeä esitys alueesta, mutta siihen sekoittuvat mielikuvat todellisuudesta ja kuvitelmista siitä, millainen alue on. Kartan symbolit ja nimet luovat mielikuvia ja nostavat mieleen muistoja.

4 Eurajoki-varren luontokohteiden paikannimet

4.1 Maankohoaminen

Maa kohoaa Satakunnassa tällä hetkellä 4-6 mm vuodessa. Rannan siirtymisen voi monin paikoin matalilla vesialueilla havaita jo yhden sukupolven aikana. ⁶¹ Maan

⁵⁵ Kadmon 1997, 178.

⁵⁶ Kekkonen 1997, 68.

⁵⁷ Kekkonen 1997, 55.

⁵⁸ Ryden 1997, 23–30.

⁵⁹ Kotus, PK; Eurajoki.

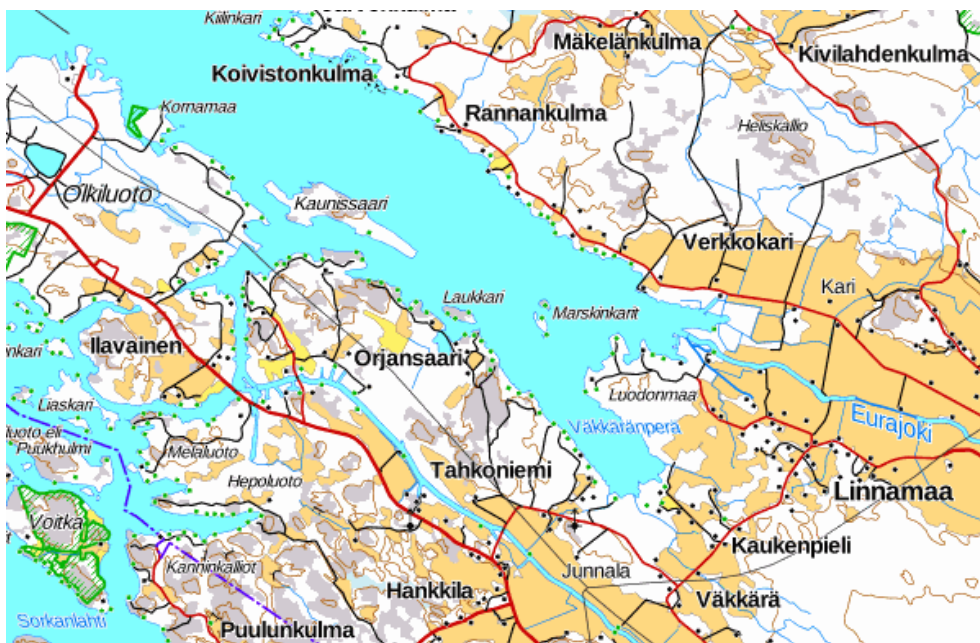
⁶⁰ Tani 1997, s 215–217.

⁶¹ Pilvivene.

pinta-ala on Eurajoen kunnan alueella kasvanut 1840-luvulta 450 hehtaaria, eli 1,5 % maankohoamisen vuoksi.⁶² Eurajoen alueella ranta on siirtynyt sadan vuoden aikana yhden kilometrin, ja samalla Olkiluoto on tullut osaksi mannerta.⁶³ Tämä muutos näkyy hyvin, kun vertaa Kalmbergin vuoden 1855 karttaa kuvassa 3. nykyiseen karttaa kuvassa 4. Kyliä käsittelevässä luvussa kuvassa 9 on esitetty rannan sijainti 500 jKr.

Kuva 3. Yllä Kalmbergin kartta Eurajoealta vuodelta 1855. Kansalliskirjasto, Doria.

⁶² Koistinen, Käyhkö 2011, 33–57.

⁶³ Mäkiäho 2005.

Kuva 4. Nykyinen peruskartta. Orjansaari ja Tahkoniemi ovat maatuneet yhteen. Maanmittauslaitos. Paikkatietoikkuna.

Muuttuvat vesijättömaat ovat entisaikoina olleet ongelmallisia omistuksen ja paikannimien mukaan nimettyjen rajojen suhteen. Isojaon aikaan vesijättömaiden omistuksesta tuli helposti kiistoja, koska niiden käyttöoikeuksissa ei voinut vedota vanhaan tapaan ja ikiaikaisiin käyttöoikeuksiin.⁶⁴ Usein tulkittiin omien maiden vieressä olevien vesijättömaiden ilman muuta olevan myös omia. Jakokunnan ja myös oikeuden mielestä ne kuitenkin kuuluivat jakokunnalle, sillä osattiin ennakoita, että lähivuosina kuivuisi laajat matalat vesialueet uusiksi maiksi. Eurajoen suun vesijättömaita ei jaettu vielä isojaossa, mutta 1840-luvun loppuun mennessä vesijättömaiden pinta-ala oli kasvanut jo 45 hehtaariin. Tällöin katsottiin parhaaksi jakaa maat Kirkonkylän ja Linnamaan tilojen manttaaliluvun mukaisesti.⁶⁵ Omistuskiistoja olivat aiheuttaneet erityisesti nykyisen Luodonmaan alueella olleiden Paskaluodon maatumat, jotka pappila katsoi omikseen. Tuomikari oli maatunut kiinni Paskaluotoon jo 1600-luvun puolivälissä, molemmat saaret omisti pappila, mutta niitä yhdistävän maatuman omistus oli epäselvää.⁶⁶ Myös Vuojoen omistusten rantamaat aiheuttivat kiistoja. Sen sijaan Lapijoen kalavedet oli jaettu isojaossa, jolloin muun muassa Tahkoniemi sai pitää alueellaan maatuvat maat.⁶⁷

Maatuminen on yhdistänyt entisiä matalikoita ja saaria, mutta vanhat saarien nimet ovat useimmiten jääneet käyttöön. Uusia nimiä on tarvittu myös lisää uusille maa-alueille, mutta yleensä vanha nimi on alkanut merkitsemään suurempaa aluetta. Linnamaa, Verkkokari ja Olkiluoto ovat tyypillistä nimistöä Eurajoen suulla. Porin seudulla ja Eurajoella on kansanomaisesti käytetty sanan saari tilalla sanoja kari, karta, luoto ja maa. Luodolla on tarkoitettu asuttua saarta, maalla⁶⁸ suurehkoa saarta. Myös sana saari esiintyy nimistössä, mutta tällöin nimet ovat usein melko uusia tai käännettyjä nimiä.⁶⁹ Karta tarkoittaa merellä pientä karia, eli saarta, sisämaassa paremminkin joessa olevaa matalikkoa tai koskea.⁷⁰ Laaka merkitsee me-

⁶⁴ Heino et al. 1990, 130.

⁶⁵ Heino et al. 1990, 177.

⁶⁶ Heino et al. 1987, 379.

⁶⁷ Heino et al. 1990, 177–178.

⁶⁸ Kotus, PK, Eurajoki: maa.

⁶⁹ Pitkänen et al. 1996, s 130-131.

⁷⁰ Kotus, PK, Eurajoki: karta.

rellä karikkoa tai matalikkoa.⁷¹ Monet saarta tarkoittavat paikannimet ovat nykyisin paikoilla, jotka ovat maannousemisen myötä maatuneet kiinni mantereeseen tai toisiin saariin. Esimerkiksi Verkkokarin ja Linnamaan nimet ovat melko läpinäkyviä, ja vaikka ei tietäisi karin ja maan tarkempaa merkitystä, nimen sisälön voi ymmärtää. Verkkokari ja Linnamaa eivät kuitenkaan enää ole saaria, eikä nimen perusosa kuvaa tämän hetkistä tilannetta. Nimen selitys ei ole ilmeinen, ellei tiedä alueen maaston muodostumisen historiaa. Eurajoen suulla on myös useita tiloja, joiden nimessä on sana kari, muun muassa Verkkokarin tilat Eurakari ja Kari, sekä Kallionkari Linnamaassa. Kaikki nämä tilat ovat mantereella peltoaukealla lähellä meren tai joen rantaa entisten karien kohdalla⁷².

Saari on tyypillisempi uudemmissa nimissä, jotka useimmiten myös edelleen ovat veden ympäröimiä saaria. Nykyisessä peruskartassa saariksi on nimetty muun muassa Eurajoensalmen Kaunissaari ja Orjansaari. Maalla tarkoitetaan usein myös omistusta, esimerkiksi peltoa tai metsäaluetta, mutta aikaisemmin suurta saarta merkitsevät maat erottuvat kuitenkin usein nykyiseltäkin kartalta peltojen tai osin veden ympäröiminä alueina. Tällaisia näyttäisivät olevan muun muassa Eurajokisuun Luodonmaa ja Auvin Kylämaa⁷³. Linnamaan entistä saarta on vaikeampi hahmottaa nykyiseltä kartalta pienten peltojen rikkonaisuuden takia. Vuoden 1962 peruskartassa saarimaisuus erottuu jo paremmin. Eurajoen keskustan ja Linnamaan väliin jää laaja metsäalue nimeltä Lautkatonmaa⁷⁴. Nimeä pidetään vanhana, mutta saari Lautkatonmaa ei ole ollut moneen tuhanteen vuoteen, sillä kapea kannas on yhdistänyt sen mantereeseen⁷⁵. Vesien rajaama Lautkatonmaa silti on tavallaan vieläkin, sillä se on nelisen kilometriä leveällä kaistaleella Eurajoen ja Lapijoen välissä.

Linnamaan vesijättömaanjaon kartassa vuodelta 1916 Luodonmaan nimenä on vielä Paskaluoto, ja Ruokokari ja sen viereinen Kuparkari ovat erillisiä pieniä saaria⁷⁶. Paskaluodon eteläpuolelle on merkitty nimettömiä pieniä kareja. Vuoden

⁷¹ Kiviniemi 1990, 79.

⁷² Kansalaisen karttapaikka ja Kotus, PK, Eurajoki.

⁷³ Kotus, PK: Eurajoki.

⁷⁴ Kotus, PK: Eurajoki.

⁷⁵ GTK. Huhta, Vuorela 2009.

⁷⁶ Linnamaan vesijättömaan jaon kartta 1916. Arkistolaitos.

1904 senaatinkartan⁷⁷ mukaan Luodonmaa on jo maatunut kiinni mantereeseen ja Kuparkari Luodonmaahan, mutta Ruokokarta eli Ruokokari on edelleen irti Luodonmaasta. Lisäksi Luodonmaan eteläpuolelle on piirretty pieni kari, joka ilmeisesti on nykyisin kiinni Luodonmaahan maatunut Faarinkari. Vuoden 1962 peruskartassa Ruokokarta on taas nimellä Ruokokari, ja se on vielä saari, mutta nykyisessä kartassa se on niemi, ja nimi on jälleen Ruokokarta ⁷⁸.

Karit ovat säilyttäneet nimensä, mutta Paskaluoto on siistitty Luodonmaaksi. Paskaluodon nimen taustalla on voi olla ”merempask”, rannalle ajautunut levä. ⁷⁹ Paskaluoto on ollut tyypillinen nimi huonorantaisille saarille, ja muun muassa Irjanteelta Eurajoesta löytyy edelleen vanha pyykinpesupaikka Paskaluoto ⁸⁰. Luodonmaalla Paskaluodon nimi on aikoinaan kelvannut pappilan omistamalle maalle, eikä sen vaihtaminen ole ehkä ollut vain sen nykyisin koetun rumuuden syytä. Ilmeisesti nimi ei muutenkaan ole enää vastannut tarkoitusta, koska luoto-kaan ei ole enää luoto. Paikkaa on luontevampi nimittää entisen luodon ja sillä olevan Luodon tilan mukaan Luodonmaaksi ⁸¹, joten tässä tapauksessa maa ei varsinaisesti ole tullut paikannimeen tarkoittamaan saarta.

Olkiluoto näyttäisi myös olevan vastaavanlainen selkeä kuvaava nimi kuin Verkko-kari, saarikin se on edelleen, mutta törmäsin paikallisessa kirjallisuudessa toisenlaiseenkin selitykseen. Olki-sanana oli pohdittu voivan olla peräisin saamen kielen sanasta olkus, joka tarkoittaa ”merta kohti maan suuntaisesti”. ⁸² Eurajoen ja Rauman alueella on useita saamen kieleen perustuvia nimiä, mutta vaikka muinaisaikainen maaston muotoon perusta selitys olisikin kiehtova, minusta on paljon todennäköisempää, että olki tarkoittaisi tässä kaislojen ja ruokojen olkia. Saamelaisia on saattanut Eurajoen seudulla asua vielä 1000-luvulla ⁸³, mutta Olkiluodosta on 1500 vuotta sitten ollut merenpinnalla vain pieniä kareja. ⁸⁴ Näitä kareja ympäröivällä matalikolla on saattanut olla melkoinen ruovikko. Tähän selitykseen on päädytty myös *Suomalaisessa paikannimikirjassa*. Nimi Olkiluotat on kir-

⁷⁷ Senaatinkartta Eurajoki XVII 13, 1904. Arkistolaitos.

⁷⁸ Peruskartta 1962. Maanmittauslaitos.

⁷⁹ Kristoffersson 2006, 61.

⁸⁰ Kotus, PK, Eurajoki: Paskaluoto, Irjanne.

⁸¹ Kotus, PK, Eurajoki: Luoto.

⁸² Kristoffersson 2006, 47.

⁸³ Lehtola 2008, 2.

⁸⁴ GTK, Huhta & Vuorela 2009.

jattu rajapaikaksi jo vuonna 1552.⁸⁵ Ruovikoita on todennäköisesti ollut jo muinoin runsaasti tällä maankohoamisalueella, eivätkä ne ole aikojen saatossa Olkiluodosta kadonneet. Tästä syystä Olkiluodon voisi ajatella olleen ymmärrettävä, läpinäkyvä nimi. Paikallisille Olkiluoto tarkoittanee vielä koko entistä luotoa, eikä vain ydinvoimalan aluetta.

4.2 Joet, ojat

Eurajokivarren pelloilta kulkee useita laskuojia Eurajokeen. Suurin osa on luonnonojia. Eurajoella nimistöstä ei aina erota kaivettua ojaa luonnollisesta pienestä jokiuomasta, sillä luonnonuomat on useimmiten nimetty ojiksi. Paikannimikokoelman aineiston joukossa nimien perusosana ei ole lainkaan sanaa joki, paitsi nimessä Eurajoki, ja Eurajokea tarkoittavassa nimessä Joki. Kartta-aineistossa jokipäätteitä on muitakin. Oja-päätteisiä nimiä on paikannimikokoelman aineistossa yli 20, oletettavasti vain pieni osa kaikista nimetyistä ojista. Mittavien kuivatustöiden takia nimettyjä maisemaan erityisesti vaikuttaneita tai maamerkkinä toimivia ojia on useita.

Maankohoaminen ei ole ainoa, eikä edes suurin syy siihen, että eurajokelaisiin paikannimiin on jäänyt perusosia, jotka eivät enää pidä paikkaansa. Järvenlaskujen, koskenperkauksien ja soiden kuivatamisen vuoksi Kyläjärvellä ja Kotojärvellä ei ole enää lainkaan vettä, ja monen pellon nimessä on sana suo. Ojat ja joet ovat mahdollistaneet suuret kuivatustyöt. Luonnonojia on oikaistu ja uusia on kaivettu, mutta useimmiten ojien nimet ovat voineet muuttua sen mukaan, mistä oja saa alkunsa tai minkä kautta ne kulkevat. Oja paikannimen perusosana tarkoittaa edelleen todellista ojaa, mutta sen määriteosa saattaa sisältää vanhentunutta tietoa. Yksi tärkeimmistä ojista on Kyläjärvenoja, eli Järvioja, joka on suurimmaksi osaksi luonnonoja, osaksi kaivettu⁸⁶. Se laskee kokonaan pelloksi kuivatulta Kyläjärveltä Eurajokeen Irjanteenkosken yläpuolella.

Soiden ja järvien kuivatustöiden vuoksi ja tulvien hillitsemiseksi moni koski on pitänyt perata. Koko 52 kilometriä pitkässä Eurajoessa on nykyisin jäljellä kymmenisen koskea.⁸⁷ Paikannimikokoelman aineistossa pelkästään Eurajoen

⁸⁵ Paikkala et al. 2007, 303.

⁸⁶ Kotus, PK, Eurajoki: Kyläjärvenoja.

⁸⁷ Kirkkala 2015.

kunnan alueella on koskia tarkoittavia nimiä 12, tähän vielä lisäksi kartta-aineiston nimet ja entisten koskien kohdalla olevien tilojen koskiaiheiset nimet. Monella koskella on useita nimiä, sillä joen molemmin puolin on eri kylissä koskea kutsuttu eri nimellä. Esimerkiksi Irjanteenkoski, Mullilankoski ja Faltun myllyn mukaan nimetty Faltunkoski tarkoittavat kaikki samaa edelleen olemassa olevaa koskea, jota on Irjanteen ja Mullilan kylissä kutsuttu eri tavoin ⁸⁸. Muut säilyneet kosket Eurajoen alueella ovat Saharinkoski, Pappilankoski, Suutalankoski, Nolponkoski, Masinikoski ja Tiironkoski ⁸⁹. Saharinkoski ja Masinikoski ovat saaneet nimensä sahojen ja myllyjen mukaan ⁹⁰. Pappilankoskessa on voimalaitos, mutta kosken nimeä voimala ei ole entisten nimenantamistapojen mukaisesti muuttanut, ainakaan vielä. Nimen säilymiseen vaikuttanee se, että Pappila on tilojen joukossa erityinen, ja sillä tarkoitetaan tilan lisäksi myös kokonaista kylää.

Muissa koskien nimissä on edelleen määriteosana niiden lähellä sijaitsevat suuret tilat Suutala, Nolpo ja Tiiri. Kylien mukaan nimettyjä koskia on ollut useampiakin, mutta muun muassa Maadenkoski ja Lavilankoski ovat hävinneet koskenperkauksissa 1950-luvulla. Koskipaikat näkyvät myös kosken rannalla olevien tilojen nimissä, joita ovat esimerkiksi Koskela, Koskenkorva ja Koskenranta. ⁹¹ Eurajoen paikannimikokoelman peltojen nimissä sanaa koski ei esiinny, vaikka joki ja ranta ovat peltonimissä yleisiä osia. Koskien rannat ovat sopivia asuinpaikkoja moreeni- ja harjuaineuksen vuoksi, mutta sopivaa peltomaata niiden välittömässä läheisyydessä ei ole, joten pellot eivät yleensä rajoitu aivan kosken rantaan ⁹². Etäisyyttä pellon ja kosken välillä ei useinkaan ole montaakaan kymmentä metriä. Mahdollisesti kadonneet kosket ovat hävinneet myös helposti muuttuvista peltonimistä, mikäli niitä on koskien mukaan annettu.

Kainun läpi virtaa Vähäjoki, jonka nimi Sydänmaan puolella on Nästinoja ⁹³. Isojakokartassa vuodelta 1898 Vähäjoki on nimetty Kainunojaksi, ja se laskee Eurajokeen Kainun tilan lähellä. ⁹⁴ Kotuksen nimiarkistosta ei löytynyt Kainunojaa,

⁸⁸ Kotus, PK, Eurajoki.

⁸⁹ Kirkkala 2015.

⁹⁰ Kotus, PK, Eurajoki.

⁹¹ Kotus, PK, Eurajoki.

⁹² GTK. Maaperäkartta, Eurajoki.

⁹³ Kotus, PK, Eurajoki.

⁹⁴ Irjanne: Irjanne, Kainu ja Mullila nimisten kylien isojaonjärjestelyn kartta ja asiakirjat 1898-1898, A8: 5/3-54. Arkistolaitos.

joten nimi ei ehkä ole ollut enää pitkään aikaan käytössä. Mielestäni erikoista kuitenkin on se, että Kainun kylään tai tilaan viittaavan ojan nimi on muutettu Vähäjoeksi. Miksi ojasta on tullut joki, miten sen asema on muuttunut? Anssemenoja Eurajoen pohjoispuolella on nimetty ojaksi, vaikka se kartalla ja ilmakuvassa näyttää melko samankaltaiselta uomalta kuin Vähäjoki. Eurajoen keskustan kohdalla Eurajokeen etelästä laskeva Juvajoki näyttäisi myös samanlaiselta.⁹⁵ Miksi sitten myös nimen kuvaileva osa on muutettu? Ehkä nimi Kainunjoki olisi voitu sekoittaa Eurajokeen, sillä monet Satakunnan pienet joet vaihtavat nimeään sen mukaan minkä kylän läpi ne kulkevat. Huhdan tiluskartassa Eurajoki on merkitty Lammijoksi⁹⁶, mutta muista lähteistä en löytänyt vastaavia nimiä Eurajoelle. Eurajokeen verrattuna entinen Kainunoja on toki vähäinen joki.

Anssemenoja laskee Maaden ja Irjanteen välillä Eurajokeen. Lauhtun kylässä se on nimellä Lauhtunoja. Ojan rinnakkaisnimenä on Iso-oja, ja se laskee Isoniityn halki⁹⁷. Anssemenojan nimeämisperusteista ei Kotuksen paikannimikokoelmassa ollut tietoa, mutta vuonna 1901 syntyneen haastateltavan mukaan nimi on ”iankaikisev vanha”. Aineistossa ei ole muita samantapaisia nimiä, kuin ojan yli kulkeva Anssemensilta.⁹⁸ Nimeä ei ole myöskään käyttämässäni vuoden 1962 peruskarttaa vanhemmissa kartoissa. Ojan tärkeydestä ympäristön maamerkinä kertonee se, että isojakokartassa vuodelta 1898 sen varrelle on merkitty useita ojaan liittyviä paikannimiä, kuten Ojala, Sillankorva ja Sillanpää, vaikka itse oja ei tässä kartassa ole nimetty. Karttaan ei myöskään ole merkitty ojan eikä Eurajoen yli kulkevaa siltaa, jonka mukaan tilat olisivat nimensä saaneet.⁹⁹

4.3 Järvet, lammet, lähteet

Eurajoen alueella on useita pieniä järviä ja joitakin lampia. Moni näistä on soistumassa ja kasvamassa umpeen luonnollisista syistä, mutta useita järviä on ihmisen toimesta kuivattu kokonaan tai osittain. Kuivatuihin järvistä on enemmän peltoja käsittelevässä luvussa. Paikannimiä, jotka tarkoittavat edelleen järveä, jossa on

⁹⁵ MML. Kansalaisen karttapaikka, Eurajoki. Maastokartta ja ilmakekuva.

⁹⁶ Irjanne: Irjanne, Kainu ja Mullila nimisten kylien isojoenjärjestelyn kartta ja asiakirjat 1898-1898, A8: 5/3-54. Arkistolaitos.

⁹⁷ Kotus, PK, Eurajoki: Anssemenoja, Lavonen 1988.

⁹⁸ Kotus, PK; Eurajoki: Anssemenoja, Nuutinen 1980.

⁹⁹ Irjanne: Irjanne, Kainu ja Mullila nimisten kylien isojoenjärjestelyn kartta ja asiakirjat 1898-1898, A8: 5/3-54. Arkistolaitos

avointa vettä, on aineistossa kymmenkunta. Pinkjärven jälkeen suurin tutkimusalueeni järvi ovat Vuonajärvi ¹⁰⁰.

Pinkjärvi on tutkimusalueeni suurin järvi. Sen pituus on noin neljä kilometriä, ja suurin osa siitä on Luvian puolella. ¹⁰¹ Sen nimi on kiinnostanut minua jo lapsesta saakka. Olin jo silloin varma, ettei nimi voi tarkoittaa vaaleanpunaista, vaikka jotkut kesämökille mukaan tulleet kaverit niin ajattelivatkin. Kymmenvuotiaan varmuudella selitin, ettei järvellä ollut takuulla mitään vaaleanpunaista, eikä Suomessa ole englanninkielisiä nimiä. Paikannimikokoelmassa nimen merkitystä ei ole selitetty, eikä *Raumlainen sanakiri* sen paremmin kuin Kotuksen sanakirjatkaan tuoneet minkäänlaista apua.

Kuva 5. Pinkjärvi. Järven länsipuolella kulkee valtatie 8. Pourunlahti on rajautunut karttalehden ulkopuolelle. Peruskartta 1962, Kuivalahti N:o 1132 12. 1:20 000. MML.

Irjanteen tiluskartoissa ja isojakokartoissa käytetään vaihtelevasti muotoja Pinckjärvi, Pinckijärvfi, Pinkjärvi ja Pinkkijärvi ¹⁰². Pinkjärven alueen muut paikannimet

¹⁰⁰ Järvi&Meriwiki, Vuonajärvi.

¹⁰¹ MML. Kansalaisenkarttapaikka. Eurajoki. Maastokartta.

¹⁰² Arkistolaitos

eivät juuri anna selviä vihjeitä siitä, millaisiin asioihin nimi voisi liittyä. Mustalahti on erittäin yleinen paikannimi Suomessa, usein sen parina on lähiseudulla jokin nimi, joka viittaa kirkkaampaan veteen ¹⁰³. Sellaiseksi ei kaikeksi kelpuuteta Pinkjärveä, joka kokonaisuudessaan on hyvin tummavetinen järvi, sillä humuspitoisuus on suuri. Vaaleanpunaisen kanssa Pinkjärvellä ei taida olla tekemistä Lemmensaaresta huolimatta, sillä se on vain muutamia vuosikymmeniä vanha nimi, jonka eräs metsänvartija on antanut pariskuntien suosiossa olleelle saarelle. ¹⁰⁴ Saaren nimestä tietämättä jollakin melontaretkelläni ajattelin, että saari suorastaan houkuttelee rantautumaan, ja harkitsinkin sitä jo, kun huomasin, että paikalla oli joku pariskunta. Miehelleni kerroin hienosta retkipaikasta kartan avulla, jolloin minulle selvisi Lemmensaaren ilmeisen kuvaava nimi.

Kurerinperä ja Kurerinkari ovat saaneet nimensä Pinkjärven yli niiden kohdalta kulkeneen postilinjan mukaan ¹⁰⁵. Myös Luvian raja kulkee Pinkjärven halki. Ehkä pinkillä on jotain tekemistä postin tai rajojen kanssa? Ehkä kuriiri on pinkonut jäiden yli tai pudottanut postipinkkinsä järveen? Pinkjärven ympäristöstä nykyiseltä kartalta löytyvät Luvian puolelta myös Pinkkerintie ja Pinkkiläntie, joista voisi päätellä kyseessä voivan olla myös jonkin henkilön tai tekijän. Järveen sana ei välttämättä liity, sillä Kahalankulmalla Eurajoen eteläpuolella on Pinkkaron metsäalue, jossa perusosana näyttäisi olevan sana aro, joka on melko yleinen Eurajoen metsäalueiden ja peltojen nimissä. Todennäköisemmin nimi lienee kuitenkin yhtä ikivanha paikannimi kuin Irjanne ja Eurajoki, joiden merkitystä ei enää tunneta. Pinkjärvi on ollut suurimpia järviä Eurajoen pitäjän alueella, ja on sen takia voinut kuulua ensimmäisten nimettyjen paikkojen joukkoon.

Nimi jää silti häiritsemään mieltä, koska omaan korvaani pink kuulostaa Rauman seudun murteilta, eikä lainkaan samanlaiselta kuin muut Eurajoen nimistössä esiintyvät tuntemattomat sanat. Viimein ajattelin, ettei tarvitse olla kielitieteilijä katsoakseen löytyykö sanaa pink ruotsin sanakirjasta. Onhan niin tehnyt lukuisat muutkin, sillä Pinkjärvellä on suuri käyttäjäkunta. Pinkjärven retkeilyreiteistä kerrotaan säännöllisesti lehdissä, Luvian puolella järveä on tiiviisti kesämökkejä, myös Satakunnan keskussairaalan henkilökunnan kesäpaikka. Koska olen ollut

¹⁰³ Ainiala et al. 2008, 103–107.

¹⁰⁴ Kotus, PK, Eurajoki.

¹⁰⁵ Kotus, PK, Eurajoki.

sairaalassa työssä monella eri osastolla, tiedän useita Pinkjärvellä vierailleita ihmisiä. Järvestä puhuttaessa yleensä aina joku ihmettelee sen nimeä. Monet aikuiset ajattelevat nimen kohdalla ensimmäisenä vaaleanpunaista, ja muutamat ovat kertoneet katsoneensa sanakirjasta apua. Ruotsin pink tarkoittaa pissaa, mikä kyllä kieltämättä sopii Pinkjärven veden väriin. Pinkär taas tarkoittaisi korviaan myöten rakastunutta ¹⁰⁶. Sellaiselle järvelle toki sopisi hyvin Lemmensaari, eikä haittaisi, jos nimen ajattelee tarkoittavan vaaleanpunaista. Saksankielen sanakirjassa kohdassa pink on pissaamisen lisäksi useitakin sopivia vaihtoehtoja nimen tulkinnalle, muun muassa kolmimastoinen rannikkoalus, ankerias, kassa, kolikot ja houkutuslintu ¹⁰⁷. Luultavasti näistä sanoista on moni valinnut itselleen mieleisimmän merkityksen ja yhtä moni on hylännyt ne kaikki.

Pinkjärven nimi houkuttelee etsimään selitystä ja kiehtoo mielikuvitusta. Nimen arvoituksellisuus vaikuttaa paikkakokemukseen, sillä arvoitus siirtyy nimestä koskemaan koko järveä. Järvi on kuten muutkin järvet, mutta silti siinä tuntuu olevan jotakin erilaista, nimen aiheuttamaa epävarmuutta, kenties mystiikkaa. Itse en ole kuullut ihmisten keskustelevan monestakaan muusta paikannimestä yhtä paljon. Oman kokemukseni mukaan näyttää siltä, että monet ihmiset eivät koe Pinkjärven nimeä pelkäksi etiketiksi, jonka ei tarvitse tarkoittaa mitään muuta kuin kyseistä paikkaa.

Vuonajärvi on pyöreä pieni järvi Auvin pohjoispuolella olevalla metsäalueella. Sen halkaisija on keskimäärin noin 600 metriä. Siinä ei ole yhtään saarta, eikä maisemassa erityisesti erottuvia kapeita niemiä tai lahtia. Järven ympäristössä on laajoja korpisoita, mutta järven rannat eivät ole juurikaan soistuneet ja veden laatu on hyvä. ¹⁰⁸ Vuonajärven rannalla ei nykyisen kartan perusteella ole peltoalueita, jotka olisivat voineet olla laitumia, mutta järven itärannalla on Levonkallio. Tämän kallion nimenantoperuste ei ole tiedossa, mutta Kaukomäen vastaavasti nimetyllä Levonkalliolla on istuskeltu paimenessa ollessa ¹⁰⁹. Vuonajärvi on parin kilometrin päässä Auvin kylästä ja puolisen kilometriä Vuonajärven pohjoispuolella olevan

¹⁰⁶ Lampen 1973.

¹⁰⁷ Hirvensalo 1982.

¹⁰⁸ Ymparisto.fi, Vuonajärvi.

¹⁰⁹ Kotus, PK, Eurajoki.

Korvenkulman taloista. Vuonajärven ja Levonkallion nimien perusteella on voidaan olettaa, että aluetta on käytetty laiduntamiseen.

Riihijärvi sijaitsee Pinkjärven koillispuolella. Vaikka riihi-alkuiset paikannimet ovat Suomessa erittäin yleisiä ¹¹⁰, tutkimusalueellani niitä on vain kaksi, Riihivainio ja Riihijärvi, molemmat Irjanteella ¹¹¹. Riihijärven ympäristössä ei enää näy merkkiäkään riihestä, ja lähimmälle pellollekin on matkaa yli kaksi kilometriä. Metsäinen suoalue Riihijärven Luvian puolella on kuitenkin kartalle merkitty Juhanalhoksi, eli metsän keskellä olevaksi Juhan pelloksi. ¹¹² Irjanteen 1898 isojaonjärjestelyn karttaan on Riihijärven Eurajoen puolelle merkitty pieniä niittyjä. ¹¹³ Riihijärven rannat ovat soistuneet ja umpeenkasvu on alkanut. Tulevaisuudessa tämäkin paikannimi kertonee enemmän menneisyydestä kuin paikalla havaittavasta maisemasta.

Eurajoen alueella on useita pieniä järviä, jotka ovat kasvamassa umpeen ja soistuneet suurimmaksi osaksi. Tällaisia pieniä järviä ovat muun muassa Vähä-Ylistenjärvi ja Iso-Ylistenjärvi Irjanteella Ylistenkankaan Ylistensuon alueella Pinkjärven itäpuolella ¹¹⁴. Avointa vettä niissä on kolmella erillisellä alueella, vuoden 2014 ilmakuviin perusteella suurinkin on kooltaan alle puolitoista hehtaaria. Samoin Lastensuonjärvi on kasvamassa umpeen. Sen avoin vesialue on vain vähän suurempi kuin Isoylistenjärven. Eurajoen eteläpuolella oleva Luittilanjärvi on Kansalaisen karttapaikan karttaan vielä tasolla 10 merkitty sinisellä järveksi, mutta tasolle 11 se on merkitty kokonaan suoksi. Luittilanjärvenoja kulkee entisen järven länsipuolelta ja laskee Juvajoen kautta Eurajokeen. ¹¹⁵ Paikannimikokoelman tiedoissa on, että 1980-luvulla järvessä ei ole ollut enää paljoakaan vettä. Luittilanjärven nimen merkityksestä ei ollut tietoa. ¹¹⁶ Kartan mukaan sen ympäristössä on useita muinaishautoja, mikä saattaa hyvinkin päästää mielikuvituksen valloilleen nimen merkitystä pohtiessa.

¹¹⁰ Ainiala et al. 2008, 93–94

¹¹¹ Kotus, PK, Eurajoki.

¹¹² MML. Kansalaisen karttapaikka, maastokartta ja ilmakuva.

¹¹³ Irjanne, Kainu ja Mullila nimisten kylien isojaonjärjestelyn kartta ja asiakirjat 1898-1898, A8: 5/3–54.

¹¹⁴ Kotus, paikannimiarkisto: Vähä-Ylistenjärvi.

¹¹⁵ MML. Kansalaisen karttapaikka, Eurajoki, maastokartta ja ilmakuva.

¹¹⁶ Kotus, PK, Eurajoki.

Kotuksen paikannimikokoelman Eurajoen aineistossa ei ole montaakaan paikannimeä, jonka perusosana olisi lampi. Lampea tarkoittavat nimet Hirvilampi Maadella ja Kissankallionrapakko Kirkonkylässä tarkoittavat molemmat metsäisiä paikkoja, joihin vesi nousee tulva-aikoina. Sen sijaan lähteitä on useita. Joitakin on vielä merkitty kansalaisen karttapaikkaan, vaikka niitä ei nimellä löydykään. Olemassa olevia lähteitä ovat ainakin Kahalanlähde Kaukomäessä Euran ja Eurajoen rajalla, Lähtenvainionlähde, eli Isolähde Nolponkosken läheisellä pellolla, ja Krannin tilan entisellä Lähdevainiolla oleva lähde lähellä Eurajoen rantaa.¹¹⁷ Moni lähde on kuivunut, eikä niitä enää ole merkitty kartalle, kuten Kaukomäen Lakkialähde ja Mohنالähde, joiden molempien nimet viittaavat peltojen nimiin.¹¹⁸

Useimmat lähteet ovat olleet pellolla tai pellon välittömässä läheisyydessä, joten lähteiden olemassaolo näkyy peltojen nimistössä. Esimerkiksi Isolähde eli Lähtenvainionlähde sijaitsee Lähtenvainiolla.¹¹⁹ Nimi on erikoinen, koska se määrittelee lähteen sen itsensä mukaan nimetyn pellon kautta. Epäselväksi jää miten Lähtenvainiolla sijaitseva Lähtenvainionlähde ja Lähdevainiolla oleva lähde, jotka ovat parin kilometrin etäisyydellä toisistaan, on lopulta puheessa erotettu toisistaan. Lähtenvainionlähdettä on käytetty paljon, ja se on pitänyt erottaa myös toisesta noin kilometrin päässä olevasta käytössä olleesta Mäntylänlähteestä, joka on metsässä aivan pellon laidassa lähellä Pistolaa.¹²⁰

4.4 Suot

Eurajoen suoalueet keskittyvät Irjanteen lähialueille, jossa noin 20 % maan pinta-alasta on suota.¹²¹ Eurajoen pinta-alasta noin 6 % on suota¹²², samoin myös Nimiarkiston Eurajoen kaikista paikannimistä 6 % on suoaiheisia nimiä, luonnonkohteiden nimistä lähes 40 % liittyy suohon. Noin puolet Irjanteen soista on nimetty tavalliseen luonnonkohteitten nimeämistapaan sijainnin tai suon ominaisuuksien mukaan, mutta monet suot ovat saaneet erikoisemman nimen tarinoiden ja tekopaikkojen perusteella, joista tarkemmin kappaleessa Tarinan maisema. Mielikuvituksettomien ja selkeiden suon nimien lienee Auvin Isosuo¹²³, joka on

¹¹⁷ Kotus, PK, Eurajoki.

¹¹⁸ Kotus, PK, Eurajoki: Lakiatmaat, Mohna.

¹¹⁹ Kotus, PK, Eurajoki.

¹²⁰ Kotus, PK, Eurajoki.

¹²¹ GTK, maaperäkartan 1134 03 selitys.

¹²² GTK, maaperäkartan 1132 11 selitys.

¹²³ Kotus, PK, Eurajoki.

yleisimpiä suomalaisia suon nimiä ¹²⁴. Selkeä nimi saattaa olla myös hyvin vanha. Irjanteella on myös Suometsä¹²⁵, jollaisia yksinkertaisuudestaan huolimatta ei Suomesta löydy montaa ainakaan Kansalaisen karttapaikan haulla. Kasvillisuuden mukaan on nimetty muun muassa Haapakorpi ja Palmukorpi, jossa palmulla voitaisiin tarkoittaa pajuakin¹²⁶, mutta se on saanut nimensä Palmu-sukunimen perusteella nimetystä lohkotilasta ¹²⁷. Villieläimen mukaan on soista saanut nimensä Karhusuo, joka nykyisin on peltoa ¹²⁸. Tällaisissa nimissä on Kiviniemen mielestä useimmiten kyse paikasta, jolla petoeläin on kohdattu ¹²⁹, ja samaa vakuuttaa myös Karhusuon paikannimikortti.

Peltojen nimissä suohon liittyvät sanat ovat Irjanteella tavallisia, koska monet pelot on raivattu suolle tai sen läheisyyteen. Esimerkiksi Lampasuo on entistä laidunmaata, nykyisin peltoa ja osittain metsää. ¹³⁰ Sijainnin mukaan on nimetty esimerkiksi Kyläsuo eli Kainunsuo, joka on lähellä Irjanteen kylää Kainun puolella. Samaa suohon liittyy useita nimiä, muun muassa tilan ja omistajan mukaan nimetyt pelot Ojalansuo ja Möttösensuo, sekä Herrasuo, joka pohjautuu kansalaissodan tapahtumiin, ja joka tällä hetkellä on suon nimenä kartalla ¹³¹. Yhden suon monet nimet kertovat paikan keskeisestä merkityksestä ja sijainnista lähellä Irjanteen kylää.

Monen paikan nimi on määritelty toisen paikannimen kautta. Tällaisia soiden paikannimiä ovat muun muassa Suurenniemensuo, Kankaanrannansuo, Hepojärvenrahka ja sekä Vähä-Pahasuo, jonka nimi viittaa läheiseen Pahasuohon Kyläjärvellä. Pahasuon nimen arvellaan liittyvän sen huonokulkuisuuteen ¹³². Toisaalta nimeen voisi liittyä jokin tarinakin, koska monet muut alueen soiden nimet kantavat mukanaan kertomuksia menneistä tapahtumista.

¹²⁴ Kiviniemi 1990, 119.

¹²⁵ Kotus, PK, Eurajoki.

¹²⁶ Kotus, murre-sanakirja.

¹²⁷ Kotus, paikannimiarkisto, Eurajoki: Palmu, Haapakorpi.

¹²⁸ Kotus, PK, Eurajoki.

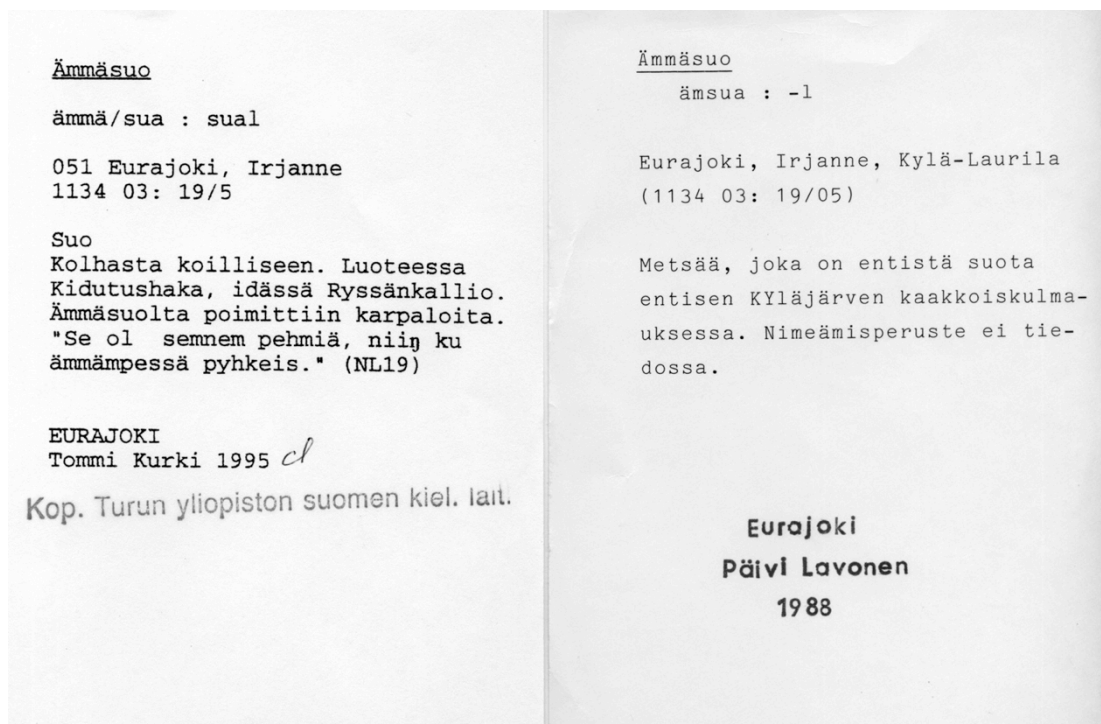
¹²⁹ Kiviniemi 1990, 139.

¹³⁰ Kotus, PK, Eurajoki.

¹³¹ Kotus, PK, Eurajoki.

¹³² Kotus, PK, Eurajoki.

Ämmäsuon nimeämisperustetta ei tiedetä. Nimenkerääjän haastateltava on pohtinut nimen liittyvän suon pehmeuteen.¹³³ Ämmäsuu on kuitenkin 1980-luvulla nimenkeruun aikaan jo ollut metsää.¹³⁴ Haastateltavan lausahdus on kirjattu ylös, ja se on jokseenkin monitulkintaista eurajokelaista kieltä, josta itselleni tuli ensin mieleen, että suolta oltaisiin saatettu kerätä rahkasammalta, jota olisi tarvittu ulkokuoneisiin ja erityisesti naisten käyttöön (Kuva 6.). Suo on melko lähellä asutusta, joten se olisi sijaintinsakin puolesta sopinut jokapäiväisten tarvikkeitten keräämiseen. Suo olisi siten voitu nimetä tekemisen paikkana. *Raumlaine sanakiri* kertoo kuitenkin, että ämmänberssembyhken tarkoittaakin sananjalkaa. Ilmeisesti suo on sittenkin nimetty kasvillisuuden mukaan. Näyttää siltä, että Ämmäsuolla, Herrasuolla ja Lastensuolla ei ole nimeämisen kannalta mitään tekemistä toistensa kanssa.

Kuva 6. Ämmäsuon nimikortteja. Kotus, Nimiarkisto, Eurajoen paikannimikokoelma.

Lammisuon nimi tuo ensimmäisenä mielikuvan siitä, että nimi olisi aikoinaan annettu suolle, jolla on ollut myös avointa vettä, tai lammen viereiselle suolle. Joidenkin eurajokelaisten kielessä lammi on kuitenkin tarkoittanut suota, mutta paikannimikokoelmasta ei selvinnyt millaisesta suotyypistä tällöin olisi kyse.¹³⁵

¹³³ Kotus, PK, Eurajoki: Ämmäsuu, Kurki 1995.

¹³⁴ Kotus, PK, Eurajoki: Ämmäsuu, Lavonen 1988.

¹³⁵ Kotus, PK, Eurajoki: Lammi.

Lammisuosta saatiin kuivattua ensimmäiset niityt vuonna 1777. Eurajoki tulvi tuolloin kuitenkin jo ennestään, eikä siihen voitu ohjata lisää vesiä ilman Saharinkosken perkaamista. Myös Matinkarra ja Huhdankarra perattiin 1805, jonka jälkeen Lammisuon vieressä Eurajoen kohdalla olleen Lammijärven (kuva 7.) vedet laskivat noin 1,2 metriä. Rannoilta, nykyisiltä Eurajoen varren pelloilta, alettiin saamaan hyvin heinää, jolloin taas kiisteltiin kuivattujen alueiden käyttöoikeuksista. Lammisuota ei saatu kokonaan muutettua niityksi.¹³⁶

Kuva 7. Huhdan 1791 vuoden karttaan on merkitty Iso- ja Vähäkakerjärvi sekä Lammijärvi, jota ei ole nimetty. Lounavahan ja Loufvansuun rajamerkkien nimet liittyvät paikannimiaineiston peltojen nimiin.¹³⁷ Arkistolaitos. Huhta, Irjanne, Kainu ja Mullila nimisten kylien tiluskartta ja asiakirjat 1791-1792 (A8:3/11-31).

Senaatinkarttaan vuodelta 1904 on vielä merkitty Lammisuon viereiselle Kahalansuon keskelle avovettä ja entinen Lammijärven alue, jonka keskeltä kulkee Eurajoki, on merkitty samanlaiseksi vesijättömaaksi kuin Kyläjärvi. Lammiksi nimetty alue joen molemmin puolin on nykyisin peltoa, ja Lammijärvi ja Lammisuon on merkitty Eurajoen eteläpuolelle.¹³⁸ Nykyään avovettä ei enää ole, vaan Kahalansuo ja

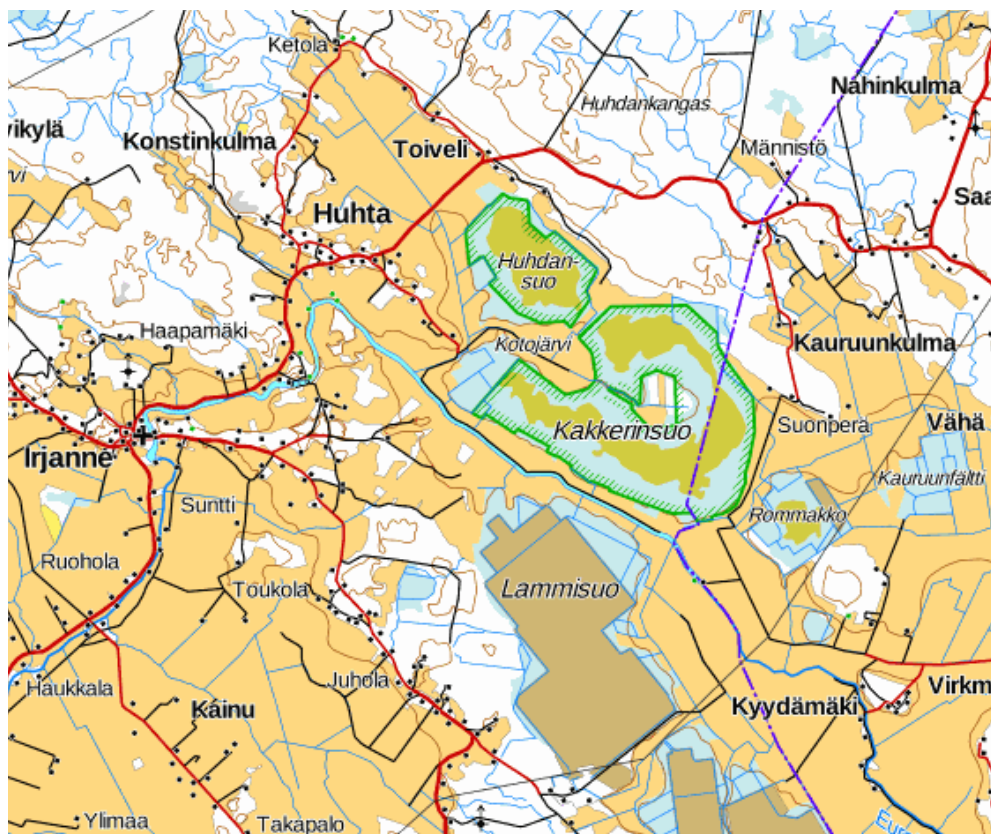
¹³⁶ Heino et al. 1990, 183.

¹³⁷ Kotus, PK, Eurajoki: Louva, Laua, Lounavaha.

¹³⁸ Senaatinkartta, Eurajoki XVII 14, 1904. 1:21 000.

Lammisuo ovat laajaa turvetuotantoaluetta.¹³⁹ Lammijärvi on ihmisiltä jo unohtumassa.

Huhdan isännät Anttila ja Mikola aloittivat 1800-luvun alussa Ympyrkäissuon ja Kakkerisuon kuivattamisen. He onnistuivat kuivaamaan useiden hehtaarien niityt, ja saivat työstään hopeisen mitalin Talousseuralta. Viereistä Huhdansuota ei saatu kokonaan kuivatuksi.¹⁴⁰ Huhdansuo ja Kakkeriansuo ovat edelleen pääosin luonnontilaisia, ja ne ovat soidensuojelualuetta.¹⁴¹ Ympyrkäissuon yhteydessä on Huhdan isojakokartassa vuodelta 1785 Ymberskäinen Nitu ja Paskaperko, sekä Paskaperkon tausta, jotka vähätteleivistä nimistään huolimatta näyttävät olevan pinta-alaltaan kohtalaisen suuret pellot.¹⁴² Ymberskäinen näyttäisi saaneen nimensä muita maita kiertävästä muodostaan. Huhdan isojakokartasta vuodelta 1902 löytyy vielä Ympyrkäisen maat.¹⁴³ Uusimmista kartoista Ympyrkäis-nimiä ei enää ole, koska niissä vain harvat pellot ja entiset niityt on nimetty.

¹³⁹ Kansalaisen karttapaikka.

¹⁴⁰ Heino et al. 1990, 183.

¹⁴¹ GTK, maaperäkartan1134 03 selitys.

¹⁴² Huhta, isojaonkartta ja asiakirjat 1785–1785 (A8:3/2–10). Arkistolaitos.

¹⁴³ Huhta, isojaon järjestelyn kartta ja asiakirjat 1902–1902. (A8: 3/56–83). Arkistolaitos.

Kuva 8. Huhdan suo ja Kakkerinsuo. Lammijärvi on ollut Lammisuon ja Rommakon välisellä alueella. Paikkatietoikkuna.

Kakkerinsuo on nykyisellä kartalla merkittynä osin puuttomana suona.¹⁴⁴ Huhdan isojakokartassa vuodelta 1785 on Kakkerinsuon, kartalla Kackeranjerfven ympäristössä useita järven mukaan nimettyjä niittyjä: Kackeran randa ja Kackeran nitu järven eteläpuolella, Kackeranjerfven randa pohjoisrannalla.¹⁴⁵ Tiluskartassa vuodelta 1771 on merkitty myös Vähäkackerjärvfi ja Isokackerjärvfi, joita ympäröi Huchtis Måsen, Huhdansuo, joka jatkuu Eurajoen toisella puolella.¹⁴⁶

Eurajoen senaatinkartassa vuodelta 1904 on myös Iso Kakkerjärvi (nykyinen Kotojärven peltoalue) merkitty karttaan kokonaan suoksi, ja Vähä-Kakkerjärvi, nykyinen Peräjärven pelto- ja suoalue, on kuvattu järveksi. Huhdan isojakokartasta vuodelta 1902 löytyvät Kakkerianmaat, jotka ovat Kakkerjärvien pohjoispuolella.¹⁴⁷ Kakkerjärviä ympäröivät suoalueet on tässä kartassa nimetty Huhdan kylästä katsottuna sijainnin mukaan Eturahkaksi, joka on nykyinen Huhdansuo, sekä Perärahkaksi ja Joensivunrahkaksi, jotka nykyisessä kartassa ovat nimellä Kakkerinsuo.

Kaikesta päätellen Kakkeranjärvi on ollut tärkeä paikka ja maamerkki. Niittyjen ja peltojen nimet ovat ilmeisesti kaikki jo hävinneet käytöstä. Tämän alueen kakkeri-alkuisista nimistä on uudemmissa kartoissa ja Kotuksen paikannimikokoelmassa mainittu ainoastaan Kakkerinsuo ja sen rinnakkaisnimi Kakkeriasuo, kuten se on vuoden 1962 peruskartassa¹⁴⁸. Huhdan isojakokartassa sana kakkeri on kirjoitettu kahdessa eri muodossa nimissä Kackeranjerfvi ja Kuckeran nitu. Kakkerisuon nimen merkityksestä ei ole paikannimikortistossa tietoa, mutta Lammisuon puolella on Kakkerlensu, jonka nimen nimiopas on ajatellut liittyvän loruun *Kiikkur kaakkur kirjavalintu*.¹⁴⁹ Kotuksen sivuilla kerrotaan kaakkurin esiintyvän useissa

¹⁴⁴ MML: Kansalaisen karttapaikka. Maastokartta, Eurajoki.

¹⁴⁵ Huhta, isojaonkartta ja asiakirjat 1785–1785 (A8:3/2–10). Arkistolaitos.

¹⁴⁶ Huhta Irjanne Kainu Mullila nimisten kylien tiluskartta ja asiakirjat 1791–1792 (A8:3/11–31). Arkistolaitos.

¹⁴⁷ Eurajoki. Huhta. Isojaon järjestelykartta ja asiakirjat 1902–1902 (A8:3/56–83). Arkistolaitos.

¹⁴⁸ Irjanne, Peruskartta 1962. MML.

¹⁴⁹ Kotus, PK, Eurajoki: Kakkerlensu.

paikannimissä monessa muodossa, kuten kakkari, mutta esimerkeissä ei ole mainittu muotoja kakkeri tai kakkeria.¹⁵⁰

Kotuksen murresanakirjan mukaan kakkerilla tarkoitetaan Porissa hölmöä, Kokemäellä katkeraa tai karvasta.¹⁵¹ Kumpikaan näistä selityksistä ei ole itselleni tuttu, vaikka olen paljon kuunnellut vanhempien porilaisten ja kokemäkeläisten tarinointia lapsesta saakka. Kakkerisuolla olisi ehkä voitu tarkoittaa vastaavaa vaikeakulkuista suota, kuin Pahasuolla, mutta koska nimi on alun perin ollut järven nimenä, kaakkuri vaikuttaisi olevan todennäköisempi selitys, sillä kaakkurit pesivät nimenomaan suorantaisilla pienillä metsäjärvillä¹⁵². Huhdan, Irjanteen, Kainun ja Mullilan tiluskartassa vuodelta 1791 on ehkä hieman selvempi kaakkuri-aiheinen nimi. Luvijärvessä (Lufvijärfvi) on rajamerkiksi kirjattu Kackurin kivi.¹⁵³

Ylistenkankaan ja Pinkjärven välissä olevat Vähä Ylistenjärvi ja Iso Ylistenjärvi ovat umpeen kasvavia soistuvia järviä. Ylistensuolla tarkoitetaan Iso Ylistenjärveä ympäröivää suota. Järvien keskellä on vielä jonkin verran avointa vettä.¹⁵⁴ Mullilan isännät ryhtyivät laskemaan Iso ja Vähä Ylistenjärviä vuonna 1775. Laskuoja piti tehdä Pinkjärveen, jonka pintaa piti myös laskea noin puolella metrillä. Työ oli suuri, eikä järvien pinta laskenut riittävästi. Isojaossa järvet luettiin joutomaaksi ja liitettiin Kainun maihin. Kainulaisten mielestä maat olivat liian kaukana, eikä heitä kiinnostanut työn jatkaminen.¹⁵⁵ Työ jäi kesken ja nimet kertovat maisemasta edelleen saman, kuin 1700-luvulla: paikalla on muuta maastoa ylempänä oleva kangas ja suo, sekä kaksi järveä, joista toinen on huomattavasti pienempi. Vaikka maisema ojituksen takia onkin muuttunut, sen pääpiirteet ovat säilyneet nimien antamisesta lähtien.

4.5 Mäet, kalliot, harjut

Aineistoni kaikista 1500 paikannimestä noin 210, eli 14 % viittaa kallioihin tai mäkiseen maastoon. Lukuun olen laskenut luonnonkohteitten nimien lisäksi muun muassa useita maastonmuodon mukaan nimettyjä tiloja ja peltoja.

¹⁵⁰ Uusitalo 2005.

¹⁵¹ Kotus, murresanakirja.

¹⁵² Birdlife.

¹⁵³ Huhta: Huhta, Irjanne, Kainu ja Mullila nimisten kylien tiluskartta ja asiakirjat 1791–1792 (A8:3/11–31). Arkistolaitos.

¹⁵⁴ Kansalaisen karttapaikka, Eurajoki, ilmakekuva. MML.

¹⁵⁵ Heino et al. 1990, 179.

Paikannimikokoelman nimikortteihin on yleensä merkitty, perustuuko tilan nimi jonkun henkilön sukunimeen, paikan ominaisuuksiin, tai näihin molempiin. Vanhoista kantatiloista lohkottujen tilojen nimi on muodostettu usein uuden paikan kuvauksen ja vanhan tilan nimen yhdistelmästä, esimerkiksi Irjanteen Mäki-Kauppi ja Mäki-Laurila. Lisäksi paikannimissä on useita paikalla olevan harjukasvillisuuden mukaan annettuja tilojen nimiä, kuten Mäntylä, Katavisto ja Mäntysaari, sekä kivikkoisuuden vuoksi annettuja peltojen nimiä, joista ei kuitenkaan voi suoraan päätellä paikan olevan mäellä tai kalliolla tai niiden läheisyydessä. Todennäköisesti useimmat tällaiset nimet liittyvät mäkimaahan, sillä maaperäkartan mukaan Eurajoella kallioista maaperää on 22 % maa-alasta, ja noin puolet maa-alasta on harju- tai moreeniainesta.¹⁵⁶ Paikannimikokoelman aineistossa paikannimiä, joiden perusosana olisi harju, on kuitenkin vain kahdeksan. Näistä suurin osa on tilojen nimiä ja vain kaksi nimeä tarkoittaa varsinaista harjua, Irjanteenharju ja Nummenharju, jotka molemmat tarkoittavat samaa aluetta.¹⁵⁷

Mäki on tavallisimpia paikannimen perusosia kohoumaa tarkoittavissa luonnonkohteitten nimissä koko maassa.¹⁵⁸ Eurajoella se on selvästi yleisin kaikista luonnonkohteita tarkoittavasta 240 paikannimistä, joissa 17 % on perusosana mäki. Luonnonkohteitten nimissä yleisiä perusosia kallio, suo ja oja¹⁵⁹ on lähes yhtä paljon, kutakin noin 10 %. Maaston kohoumia tarkoittavista perusosista ahde esiintyy muutamissa luonnonkohteitten nimissä, mutta siitä ei selviä onko kyseessä kallio vai muu maastossa oleva rinne. Useimmiten ahteella tarkoitetaan tiessä olevaa nousua, kuten Rajakallionahde Irjanteen ja Luvian rajalla Porintiellä ja Kaksoisahde Kaksoiskallioiden kohdalla Kaukomäessä¹⁶⁰. Mäkien nimien perusosina on Eurajoella myös joskus nokka, riutta ja rinta, laajempien alueiden nimissä nummi tai kangas.

Paikannimiaineistoni korkeimmat kohteet ovat 50 metrin korkuinen Palanutkallio Lastensuon ja Iso-Ylistenjärven välillä, sekä Eurajoen keskustan eteläpuolella sijaitseva Ritavuori, jonka korkeus on 48 metriä merenpinnasta. Alueella on useita

¹⁵⁶ GTK, maaperäkartan 1132 11 selitys.

¹⁵⁷ Kotus, PK, Eurajoki.

¹⁵⁸ Kiviniemi 1990, 115.

¹⁵⁹ Ojalla tarkoitetaan Eurajoella pientä luonnonuomaa. Kotus, PK: oja.

¹⁶⁰ Kotus, PK, Eurajoki.

45 metrin korkuisia kallioita.¹⁶¹ Luonnonkohteitten nimiä, joiden perusosana on kallio, aineistossa on alle 2 % kaikista paikannimistä. Kaksi muutakin vuoreksi nimettyä kalliotakin löytyy: Lauhtunvuori ja Kaukomäen Isovuori ¹⁶². Lauhtunvuoren ympärillä on kartalla korkeuskäyriä hyvin tiheästi, joten mahdollisesti rinteen jyrkkyys on antanut aiheen nimetä paikka vuoreksi ¹⁶³. Suomalaisissa paikannimissä vuori on perusosana yleisempi kuin harju. Linnavuori on yleisimpiä vuorinimiä, mutta Eurajoella entinen linnan paikka on nimetty Linnamäeksi ¹⁶⁴.

Yli puolet kohoumien nimistä on Eurajokivarressa nimetty jonkin ihmisen toiminnan mukaan. Näistä nimistä noin kolmannes liittyy paikan omistukseen tai johonkin paikalla vaikuttaneeseen henkilöön, kuten Mikonmäki, Astalankallio ja Kraatarinkallio. Lisäksi on lasten nimeämiä paikkoja, kuten Auvin Noidannokka, eli Mykännokka, josta paikannimikortit eivät kerro, onko nimityksen taustalla jokin asia vai kuvitteellinen tai todellinen henkilö. ¹⁶⁵

Kohoumien paikannimissä on sijainnista kertovana määriteosana useimmin läheisen tilan nimi, ja vain muutamissa on määriteosana jonkin muu luonnonkohteen nimi. Esimerkiksi Lehtolankallio ja Alhonpäänkallio ovat saaneet nimensä läheisen tilan mukaan ¹⁶⁶. Jostain syystä vanhojen kantatilojen nimiä ei ole kuin paikannimikokoelman Kylä-Faltun Viromäen nimessä, jossa se vaikuttaa olevan vain selventävänä lisäosana erottamassa sitä muutamasta muusta Viromäestä. Kansalaisen karttapaikan kartalle on merkitty Viromäki, joka sijaitsee Viron alueella Viroson lähellä Mullilassa, muttei Viroson toisessa päässä, kuten Kotuksen paikannimikortissa Kylä-Faltun Viromäki kuvataan. Muut mäkien ja kallioiden nimissä esiintyvät tilat ovat usein alkujaan torppia, kuten Alhonpää. Joitakin kallioita on nimetty myös kylän mukaan, muun muassa Auvinriutta ja Lauhtunvuori. ¹⁶⁷

Vain muutama kohouma on nimetty muun luonnonkohteen nimen mukaan. Tällaisia ovat Huhtasaarenmäki, Mansikkasaarenmäki ja Mustasaarenmäki ¹⁶⁸. Merkittä-

¹⁶¹ GTK, maaperäkartan 1132 11 selitys.

¹⁶² Kotus, PK, Eurajoki.

¹⁶³ Kansalaisen karttapaikka, Eurajoki, maastokartta. MML.

¹⁶⁴ Kiviniemi 1990, 177.

¹⁶⁵ Kotus, PK, Eurajoki.

¹⁶⁶ Kotus, PK, Eurajoki.

¹⁶⁷ Kotus, PK, Eurajoki.

¹⁶⁸ Kotus, PK, Eurajoki.

vää on, että yksikään näistä mäistä ei sijaitse veden ympäröimällä saarella, sillä ne sijaitsevat kaikki Lastensuon ympäristössä. Nimet ovat melko vanhoja, sillä ne löytyvät jo Huhdan alueen isojakokarttojen selitysosista, mutta täysin avoveden ympäröimiä saaret eivät nimenantoaikanaan ole välttämättä olleet. Jo aiemmin maankohoamisesta kertovassa kappaleessa kerroin, että Eurajoen ympäristössä sanaa saari on käytetty uudemmassa nimistössä, ja vanhemmissa on käytetty sanoja luoto ja kari. Aineistossani ei kuitenkaan ole ainuttakaan luotoa tai kari, joka sijaitsisi Lastensuolla. Viiden kilometrin päässä rannikon suuntaan Pinkjärvellä ja Kyljärvellä taas ei ole vanhoissa paikannimissä sanaa saari. Lastensuo on melko nuori suo. Sen keskellä on enää pieni Lastensuonjärvi, jossa on avovettä, mutta avonaisella suolla on jonkin verran allikoita.¹⁶⁹ Mahdollisesti Lastensuo ei kuulu enää alueeseen, jolla saaria nimetään luodoiksi, tai nimet on annettu metsäsaarekkeille. Huhdan alueella on myös nimiä, joiden perusosana on saarikko¹⁷⁰.

Monen paikannimen määriteosana on jokin rakennus tai rakennelma. Suomen yleisimmät mäkien nimet ovat Riihimäki ja Myllymäki¹⁷¹. Paikannimikokoelman aineistossa ei ole yhtäkään Riihimäkeä, mutta Myllymäkiä on kaksi. Muita rakennuksia ja rakennelmia on mäkien nimissä useita, esimerkiksi Kellarmäki, Kuivurinmäki ja Koliladonkallio. Nimessä mainittuja rakennuksia ei useinkaan enää ole, muun muassa Tornikalliolla ei ole enää mittautornia, ja nimi on vaihtunut jo kartallakin Ryssänkallioksi. Linnamäki ja Pykninkimäki tulevat varmaankin säilyttämään nimensä, koska historian tarinat edelleen elävät. Linnamäki on keskiaikaisen linnan paikka, joka on aikoinaan sijainnut Eurajoen suulla olleella saarella, mutta maankohoamisen vuoksi se on nyt osa mannerta. Raunioista on jäljellä vain hyvin vähän. Pykninkimäellä 1700-luvun alussa sijainneesta kartanon rakennuksesta ei ole jäljellä juuri muuta kuin tarina, josta enemmän myöhemmin.

172

Mäkiä ja kallioita on nimetty paljon muidenkin rakennelmien mukaan.

Susikuopanmäellä lienee vielä jälkiä vanhoista ansakuopista, samoin kaivamisen jälkiä on myös Juoksuhaudanmäellä ja Hautamäellä. Rajamerkkien mukaan on ni-

¹⁶⁹ Ympäristö.fi.

¹⁷⁰ Kotus, PK, Eurajoki: Lehtisaarikko.

¹⁷¹ Kiviniemi, 1990, 176.

¹⁷² Kotus, PK, Eurajoki.

metty muun muassa Rajakallio. Viljelyksiin ja karjanhoitoon liittyviä nimiä ovat esimerkiksi Sadonahde ja Lammasmäki. Naurismäki on yksi harvoista aineiston kaskeamiseen liittyvistä nimiä. Leikkuumäkiä on kaksikin, mutta ainakaan Verkkokarissa sillä ei ole mitään tekemistä viljan leikkaamisen kanssa, sillä paikalla on kalliroleikkaus. Lapset ovat nimenneet omia laskettelu- ja leikkipaikkojaan, kuten Hyppyrimäki ja Kirkkokivi. ¹⁷³

Keinumäki, Keinuahde ja Hyppykallio ovat nimiä, jotka ovat unohtumassa, eikä vain siksi, ettei enää ole kyläkeinuja, eikä tanssita kallioilla. Keinumäen paikalla Mullilassa on enää sorakuoppa. Kirkonkylän Hyppykalliolla on ilmeisesti edelleen tasaisempi alue, mutta kallio kuuluu Krisankallion laajempaan alueeseen, eikä niemeä enää juuri tarvita. Ilmeisesti myös luonnonkohteista kertovat kansantarinat ovat katoamassa, sillä Kotuksen paikannimikokoelmassa Irjanteen Kukkarokivi, jättiläisen kukkarostaan pudottama kivi, mainitaan vain 1930-luvulla kerätyssä aineistossa. Kortissa ei kerrota sen paikkaa, mainitaan vain sen olleen lähellä Eurajokea, mitä se sitten tarkoittaneekin, joten sen olemassaolosta ei ole mitään varmuutta ilman paikallisten tarkempaa haastattelua. ¹⁷⁴ Koska siirtolohkareet sijaitsevat usein harjulla, ja Irjanteenharju on suureksi osaksi käytetty soranottoon, Kukkarokiveä ei ehkä enää ole. Irjanteen mäet eivät ole kadonneet ainoastaan soranoton takia, sillä esimerkiksi Heinonkorvenahde on tasoitettu tien takia ¹⁷⁵.

Vaikka aineistossa suurin osa mäkien ja kallioiden paikannimissä esiintyvät sanat liittyvät suoraan ihmisen toimiin, selkeitä luonnonkohteitten nimiäkin on paljon. Luonnonkohteen nimi sinänsä ei vielä kerro onko kohde todellisuudessa metsän keskellä vai kenties asutusaluetta. Kaukomäki nimenä kertoo vain mäestä, joka on nimen antajien mielestä kaukana. Kaukomäki tarkoittaa kuitenkin nykyisin enemmän kylää kuin mäkeä, jolle se on rakentunut. Monet kokoa ilmaisevat sekä eläin- ja kasviaiheiset paikannimet löytyvät kartalta kuitenkin useimmiten metsäalueilta, kuten Lavilan Ilveskallio ja Auvin Isokallio ¹⁷⁶.

¹⁷³ Kotus, PK, Eurajoki.

¹⁷⁴ Kotus, PK, Eurajoki.

¹⁷⁵ Kotus, PK, Eurajoki.

¹⁷⁶ Kansalaisen karttapaikka: Eurajoki, ilmakekuva.

Tavallisimpia tapoja nimetä luonnonkohdetta on lisätä perusosan eteen kokoa tai muotoa tarkoittava määräiteosa. Isokallio on tyypillinen nimi, sellaisia löytyy Eurajoeltakin useampia. Pikkukallioita ei ole aineistossa kuin Kaukomäen Isokallion parina ¹⁷⁷. Muita kokoon liittyviä kohoumien nimiä on hyvin vähän, eikä kohoumien maaston ominaisuuksista kertovia nimiä myöskään ole aineistossa kovin montaa. Joitakin paikannimiä kuitenkin on, joiden perusteella paikasta syntyy helposti jonkinlainen mielikuva. Kaukomäen Kaksoiskallio kuvaa kahta vierekkäistä kalliota, Kaksoisahde niiden välistä kulkevaa tietä ja Auvin Kirkontorni suurta ja korkeaa siirtolohkareta. Mäkihöllä ja Mäkihöllänahde vaikuttavat jo arvoituksellisemmilta nimiltä. Kotuksen paikannimikokoelman korttien mukaan Mäkihöllä on Kainussa ja höllä tarkoittaa sitä, että mäessä pitää ”höllätä” vauhtia, Mäkihöllänahde taas on 1930-luvun aineistoa, merkitty Irjanteelle, ja tulkittu tarkoittavan mäkeä ympäröivää höllää eli pehmeää maata. ¹⁷⁸ Kansalaisen kartta- paikka löytää Mäkihöllän Maadelta Eurajoen rannasta Anssemenojan suulta, mutta haun kuvauksessa sanotaan, että se on pelto tai niitty.

Kasvillisuuden mukaan on nimetty muutamia paikkoja, kuten Katavainenmäki ja Koivikkomäki. Erityinen ja harvinainen luonnehtivat paikkaa paremmin, kuin tavanomainen. Voineeko nimistöstä sitten päätellä, että Eurajokivarren mäkimaaston puusto on kaikkialla tasalaatuista, eikä puulajin mukaan nimeäminen auta mäen erottamisessa ympäristön muista kohoumista. Mäntyjäkin toki kasvaa kaikilla Eurajoen metsäalueilla, mutta jotkut niistä ovat saavuttaneet huomiota herättäneen muodon tai mittasuhteet, tai kasvaneet niin näkyvällä paikalla, että ovat tulleet paikan erityispiirteeksi. Paikannimikokoelman aineiston mukaan Huhdan Mäntyklopinmäellä ja Mullilan Isonmännynmäellä on ainakin paikannimikeräyksen aikana 1980-luvulla kasvanut ”kauhia sur mäntty” ¹⁷⁹. Toivon mukaan ne ovat edelleen tallella, sillä esimerkiksi Kainun Mäntykallion nimenantoperusteesta ei ollut enää tietoa. Puiden elinikä on rajallinen, eikä niiden muisto jaksaa kantaa paikannimeä kovin pitkälle, ellei nimeen sitoudu muuta sisältöä, kuten tapahtuma- tai asuinpaikkaa tai jos sitä ei ole merkitty karttaa.

¹⁷⁷ Kotus, PK, Eurajoki.

¹⁷⁸ Kotus, PK, Eurajoki.

¹⁷⁹ Kotus, PK, Eurajoki.

Eläinaiheisia mäkien ja kallioiden nimiä on aineistossa enemmän kuin kasviaiheisiä. Eläimet ovat melkein kaikki villieläimiä, ja niiden mukaan nimetyt paikat useimmiten metsäalueella. Ainoa kotieläin mäen tai kallion nimessä on Lammasmäki, joka on ollut Vuojoen kartanon työläisten asuinalue. Kiimakalliot ovat Suomessa yleisiä, tutkimassani paikannimiaineistossa niitä on kaksi¹⁸⁰. Näistä Mullilan Kiimakalliosta kerrotaan, että siellä ”suret on ulvonu kimaikan”¹⁸¹. Toinen yleinen suomalainen paikannimi on Kissakallio¹⁸², jossa kissalla yleensä viitataan ilvekseen tai pienempään kokoon, kuin lähellä oleva toinen vastaavasti nimetty kallio. Kissakallioita on aineistossa kaksi, tosin toinen on lasten antama nimitys Lavilassa olevalle muutoin nimettömälle kalliolle. Oikea Kissakallio on kauempana metsässä. Kirkonkylän Kissakallio on pienempi kuin sen lähellä oleva Ilveskallio.

183

Villieläin paikannimessä tarkoittaa useimmiten sitä, että eläimestä on tehty paikalla havaintoja. Ilvekset pitävät korkeista paikoista ja vaihtelevasta maastosta, joten se on antanut nimensä monelle Suomen kalliolle¹⁸⁴. Ilves on ollut 1800-luvulla hyvin yleinen, mutta se hävitettiin lähes kokonaan Länsi- ja Lounais-Suomesta 1900-luvun alkupuolella. Ilveksen metsästäminen kiellettiin kokonaan vuonna 1976, jonka jälkeen ilveskanta on palautunut.¹⁸⁵ Mahdollisesti niitä voisi olla edelleen myös Eurajoen Ilveskallioilla. En tiedä, onko ilves kadonnut Eurajoelta missään vaiheessa, sillä ainakin itselläni on tieto ilveshavainnosta 1980-luvun alusta Kuivalahdella. Petoeläimiin liittyy usein vahvoja tunteita, ja harvinaistuneidenkin petoeläinten entiset olinpaikat halutaan muistaa, jolloin petoeläimen mukaan nimetyt paikannimet voivat säilyä hyvinkin pitkään, vaikka eläimiä ei enää olisi-kaan paikalla havaittu. Kiimakallio yhdistetään edelleen susiin, vaikka nekin ovat olleet Satakunnassa harvinaisia 1900-luvun loppupuoliskolla.

Pesäpaikkoihin liittyviä eläinaiheisia nimiä ovat Olkiluodon Orjasaarella oleva Kärneluolankallio ja Huhdan Ketunpesänmäki. Huhdan Korpinkirkonmäki ja Kainun Koirantaponmäki ovat tutkimusalueen erikoisimpia eläinaiheisiä nimiä, joista

¹⁸⁰ Kansalaisen karttapaikan haku löytää 32 kohoumaa tarkoittavaa Kiimakalliota eri puolilta Suomea.

¹⁸¹ Kotus, PK, Eurajoki.

¹⁸² Kansalaisen karttapaikan haun mukaan Kissakallioita on 42, osa näistä talojen nimiä.

¹⁸³ Kotus, PK, Eurajoki.

¹⁸⁴ Kansalaisen karttapaikan haku löytää 41 Ilveskalliota.

¹⁸⁵ Ilveskeskus, Ilveksen historiaa.

kummastakaan ei ole paikannimikorteissa tietoa nimen alkuperästä, mutta nämä nimet vaikuttaisivat olevan enemmän kulttuuripaikkojen kuin luonnonkohteitten nimiä. Koirantaponmäessä on ollut laidun, ja sen lähellä Koirantaponmaan peltoaukea. Korpinkirkonmäki sijaitsee Toivelin ja Lastensuon välisellä metsäalueella. Sanaa korppi esiintyy paikannimikokoelman aineistossa ainoastaan nimessä Korpintorppa, joka on hävinnyt Kainun torppa. Muita korppiaiheisia nimiä en löytänyt Huhdan tiluskartoista enkä isojaonkartoista. Kirkoksi taas voidaan nimittää mitä tahansa minkä muodosta tulee mieleen kirkontorni, esimerkiksi Auvissa on Kirkkokivi.¹⁸⁶ Sukunimenä Korppi on tavanomainen Itä-Suomessa, mutta sitä ei kuitenkaan esiinny Satakunnassa.¹⁸⁷ Korpinkirkonmäki liittyyneen johonkin henkilöön, mutta tarina jää arvoitukseksi.

5 Eurajokivarren kulttuurinimet

5.1 Kylät

Tärkeiden vesistöjen nimet ovat useimmiten vanhoja, todennäköisesti ensimmäisten joukossa nimettyjä kohteita.¹⁸⁸ Eurajoki mainitaan historiallisissa lähteissä ensimmäisen kerran jo vuonna 1344. Turun tuomiokapitulin Mustassa kirjassa Eurajoen pitäjä on kirjoitettu muodossa Effrabominne, mikä merkitsee Euran asukkaiden joensuuta.¹⁸⁹ Eura-sanalla taustalla lienee pronssikautinen kantagermaanin sana, jonka merkitys on väylä tai suoni.¹⁹⁰ Useimpien Eurajoen varrella olevien kylien nimet ovat lyhyitä, eikä niiden sanojen sisältöä enää tunneta yleisesti tai ollenkaan. Tällaisia kylän nimiä ovat muun muassa Auvi, Lavila, Maade, Lauhtu, Kainu ja Irjanne. Sanojen sisältö on unohtunut jo kauan sitten, mikä vahvistaa ihmisten tunnetta paikkojen ikaikaisuudesta. Alun perin mahdollisesti luonnonkohdetta tai omistusta ilmaisevat nimet ovat alkaneet merkitsemään alueella olevaa yhteisöä.

Irjanne saattaa olla Eurajoen vanhin kylä, sillä se sijaitsee varhain merestä paljastuneella harjulla. Irjanteen tilaluku on 1500-luvulla ollut Eurajoen kylien

¹⁸⁶ Kotus, PK, Eurajoki.

¹⁸⁷ Salste 2015.

¹⁸⁸ Pitkänen et al. 1996, 97.

¹⁸⁹ Heino, Luoto, Salo 1987, 98.

¹⁹⁰ Rintala et al. 1995, 39.

suurin, ja se on pystynyt ainoana jakokunnan kylänä maksamaan kymmenyksensä viljana. Irjanteella tiedetään myös olleen kappelin jo hyvin varhain. Kylässä on voinut sijaita myös päälliköntila, eli moisio.¹⁹¹ Irjanne mainitaan vuoden 1540 kartassa muodossa Iriantte by, ja vuoden 1555 kartassa Yriante. Kylän nimen on arveltu syntyneen Kyljärven mahdollisen entisen Irjajärvi-nimen mukaan. Irjetä tarkoittaa samaa kuin irrottaa, ja nimi liittyisi siten esimerkiksi pellavien käsittelyyn.¹⁹² En oikein jostain syystä tahdo itse uskoa tätä selitystä. Miksi aivan joen rannalla oleva kylä olisi saanut nimensä järven nimen mukaan, kun paikkaa luonnehtii joen katkaisema harju? Käytössä on myös nimi Irjanteenjärvi¹⁹³.

Irjanteen kylässä tunnetaan nimestä tarina, jonka mukaan kylän ensimmäiset asukkaat Irja ja Janne olisivat tulleet veneellä jokea pitkin ja asettuneet asumaan paikalle johon myöhemmin tuli Kylä-Laurilan tila.¹⁹⁴ Sana Irjanne houkuttelee ihmisiä tekemään siitä omia tulkintoja. Lapsena kysyin nimen merkitystä äidiltäni, joka vastasi kylässä joskus asuneen Irjan ja Jannen. Äitini ei ennestään tuntenut paikkakuntaa, eikä myöskään irjantelaisten versiota tarinasta. Tarinassa voi olla kuitenkin jonkin verran totuuttakin mukana, sillä Irjanteelle voitiin vielä keskiajan alussa helposti päästä mereltä laivalla. Irjanteenkoskestakin laivat voitiin vielä vetää yli ja jatkaa matkaa Euraan saakka.¹⁹⁵ Naisen nimenä Irja on kuitenkin ollut vasta 1800-luvulta saakka. Isännän nimi Irja tai Yrja on joidenkin Irjala-nimisten kylien taustalla.¹⁹⁶ Nykyiset tarinan kertojat ja kuulijat taitavat useammin ajatella emäntää ja isäntää, kuin kahta isäntää. Oli nimen alkuperän taustalla sitten pellavien käsittely tai ensimmäiset asukkaat, se molemmissa tapauksessa liittyy ihmisiin, ja vie ajatukset vanhaan asuinpaikkaan ja kulttuuriin.

Irjanteesta väitettiin 1600–1700 –luvuilla, että se oli ollut seitsemän pitäjän keskus. Se ei kuitenkaan ole ollut pitäjien keskellä, vaan keskiaikaisista pitäjistä on Irjanteelle ollut pitkät matkat. Irjanteen kartanon nimi Sjundeby ei esiinny kartoissa tai asiakirjoissa kylän rinnakkaisnimenä, vaan tarkoittaa ainoastaan kartanoa 1600-luvun lähteistä alkaen. Ehkä luku seitsemän on tullut kartanon

¹⁹¹ Heino et al. 1987, 96.

¹⁹² Paikkala et al. 2007, s 100.

¹⁹³ Kotus, PK, Eurajoki: Irjanne, Rekunen 1982.

¹⁹⁴ Kotus, PK, Eurajoki: Irjanne, Lavonen 1983.

¹⁹⁵ Heino et al. 1987, 117–118.

¹⁹⁶ Vilkuna 1990, 87.

nimestä ja kappelin paikkaan liitetystä pyhästä numerosta seitsemän.¹⁹⁷ Luvulla seitsemän voidaan tarkoittaa sanonnoissa myös montaa.¹⁹⁸ Irjanteella on myös Seitsemänmerkinsuo Pinkjärven eteläpuolella, mutta jos nimeen liittyy tarina, sitä ei ole tiedossa.¹⁹⁹

Mullilan erottaa Irjanteesta Eurajoki. Se sijaitsee samalla hiekkaharjulla kuin Irjanne, joten se voisi myös olla muita kyliä vanhempi. Eurajoen alueella ei ole muita eläinaiheisia kylännimiä, mutta ne ovat suhteellisen harvinaisia myös muualla Suomessa²⁰⁰. Vanhimmissa kartoissa Mullilan nimenä on Vahuismaa.²⁰¹ Nimet, joiden perusosa on maa, ovat usein saarien tai metsäsaarekkeitten nimiä. Maalla on voitu tarkoittaa myös viljelysmaata tai erämaaomistusta. Asutusnimenä maa-loppuiset sanat ovat ilmeisesti hyvin vanhoja, sillä niitä on ainoastaan Etelä-Suomessa, jossa nimityyppi on melko yleinen.²⁰² Vahuismaa olisi ollut saari lähes kolmetuhatta vuotta sitten, joten maalla lienee tässä viitattu omistukseen.²⁰³ Useampikin aineiston ”maa” näyttäisi olleen saarimainen alue, joka on ollut mantereessa kiinni pienellä kannaksella.

Mullilan kylän nimen kerrotaan tulleen siitä, että irjantelaiset laidunsivat alueella lehmiään ja mullejaan.²⁰⁴ Mullila-nimeä on kuitenkin käytetty jo 1500-luvulla, jolloin Birin ja Faltun isännillä oli lisänimenä Mulli.²⁰⁵ Laiduntamiseen liittyvän tarinan juurena voisi olla kiistat laiduntamisesta ja laidunmaalle kulkemisesta Irjanteen ja Mullilan välillä 1700-luvulla, jolloin Mullilan laitumet olivat käyneet heikoiksi, ja mullilalaiset pyrkivät tuomaan karjansa Irjanteen puolelle.²⁰⁶ Koska Mullila on oletettavasti yhtä vanhaa asuinalueetta kuin Irjanne, nimen alkuperäisestä muodosta ja merkityksestä ei voi olla varmuutta.

Nimi esiintyy myös toisessa muodossa. Mullilan puolella Irjanteen koskea kutsutaan Mullilankoskeksi, jonka yli johtaa Mullansilta. Irjanteen puolella on

¹⁹⁷ Heino et al. 1987, 117.

¹⁹⁸ Kotus, sanakirjat.

¹⁹⁹ Kotus, PK, Eurajoki.

²⁰⁰ Kiviniemi 1990, 136.

²⁰¹ Heino et al. 1987, 96.

²⁰² Kiviniemi 1990, 182.

²⁰³ Suuri joki.

²⁰⁴ Kotus, PK, Eurajoki.

²⁰⁵ Heino et al. 1987, 154.

²⁰⁶ Heino et al. 1990, 129–130.

Mullillaan kuuluva Haapakorvensuo, jonka toinen nimi on Mullastensuo.²⁰⁷

Kieltämättä Mullilalaistensuo olisikin hankala nimi. Nimistä putoaa usein käytössä pois osia, mutta Eurajoen murrealueella sanojen lyhentymisen on hyvinkin tavallista. Kotuksen nimilippuihin on kirjattu paikallinen tapa ääntää Mullila Mullaksi.²⁰⁸ Ovatkohan asukkaat sanoneet Mulla jo ensimmäisten kirjurien ja kartoittajien aikana? Sana mulli maiseman ja paikkakunnan yhteydessä luo ensimmäisenä mielikuvia paikasta, jossa on ollut mulleja enemmän kuin muualla lähiseuduilla. Mielikuva paikasta muuttuisi täysin toiseksi, jos kyse olisikin mullasta tai vaikkapa mullien omistajista tai jopa mullin tapaan käyttäytyvistä miehistä. Mullien laiduntaminen on kuitenkin se, mistä paikkakunnalla tällä hetkellä ajatellaan nimen johtuvan, ja mikä myös on nimen ilmeisin tulkinta. Jos nimi olisikin aikoinaan tarkoittanut jotain muuta, nyt se kertoo kylästä, jossa on jo kauan sitten ollut karjankasvatusta.

Kainu, Maade, Auvi ja Huhta ovat Eurajoen yksinkertaisimpia ja lyhimpiä kylän nimiä. Nämäkään nimet eivät kerro nuoremmalle sukupolvelle mitään, vanhemmat sentään tietävät mitä huhta tarkoittaa. Kainun nimi viittaa Heinon mukaan alavaan maahan, mikä sopisi hyvin kuvaamaan nykyistä peltoaukeaa ja entisiä rantaniittyjä.²⁰⁹ Kotuksen murre-sanakirjasta tällaista määritelmää ei kuitenkaan löytynyt. Nykyisessä kielessä kainu tarkoittaisi Satakunnan alueella muun muassa laihaa, heikkoa, aavistusta tai reen jalaksia yhdistävää leveämpää osaa.²¹⁰ Jos katsoo maaperäkarttaa ja korkeusmallia, voisi maastosta kenties nähdä reen jalaksina korkeammat yhden suuntaiset moreeniselänteet. Selänteiden välissä on savikon lisäksi hiesualue, jollaista ei ole muualla lähialueilla, ja johon voisi liittää sanan heikko.²¹¹

Kainun vanhempi merkitys lienee ollut aukko tai kita, joista sana on johdettu nuottaan ja reenjalaksiin. Sana on ollut käytössä Lounais-Suomessa jo ehkä vuodesta 200 jKr. Paikannimiin se on otettu kielikuvana merelle johtavasta aukosta.²¹² Jos Kainun nimi tarkoittaisi kuroutunutta merenlahtea, nimen pitäisi

²⁰⁷ Kotus, PK, Eurajoki: Mullastensuo.

²⁰⁸ Kotus, PK, Eurajoki.

²⁰⁹ Heino et al. 1987, 100–101.

²¹⁰ Kotus, Kielitoimiston sanakirja.

²¹¹ GTK, maaperäkartta, Eurajoki.

²¹² Paikkala et al. 2007, 122.

olla ainakin 2500 vuoden takaa. Merenlahti on ulottunut Kainun peltoalueen halki vielä 500 eKr., muttei enää 500 jKr., jolloin jokisuu oli Eurajoen keskustan kohdalla.²¹³ Kainun kylän nimi voisi perustua myös isännän nimiin Kainu ja Kaino, jotka on kirjattu ylös Huhdan kylässä 1500-luvulla.²¹⁴ Entinen Vuojoen kartanon sivutila Kainu eli Ranta-Kainu²¹⁵ on Eurajoen rannassa lähellä Vähäjoen suuta, keskellä jokien halkomaa peltoaukeata ja entistä merenlahtea. Kauempana joesta on Mäki-Kainu.

Kainun kohdalla Eurajoen toisella puolella on Maade, joka tarkoittanee Heinon mukaan maatunutta aluetta²¹⁶. Maaden puolella 15 metrin korkeuskäyrä kulkee melko samalla tavalla lähellä jokea kuin Kainun puolella, joten maatumisen olisi tapahtunut samoihin aikoihin.²¹⁷ Maaden asutus keskittyy 20 metrin korkeuskäyrän yläpuolelle moreenimäelle. 1500-luvun kartoissa Maade on nimellä Maatila tai Mattila. Mattilan tila on merkitty nykyiseenkin karttaan.²¹⁸ Arvoitukseksi jää, oliko alkuperäinen nimi Maatila vai Mattila, onko jompikumpi näistä kirjattu väärin, vai ovatko molemmat olleet Maaden rinnalla käytössä olevia nimiä, ja miksi näistä nimistä Maade on tullut kylän nimeksi. Paikannimikorttien mukaan Maaden kylä on saanut nimensä entisen Lavilan torpan mukaan²¹⁹.

Auvin nimen alkuperä saattaisi kielitieteen mukaan olla samantapainen henkilönimeen perustuva nimi kuin Varsinais-Suomessa yleinen kylän nimi Auvainen. Nimellä voi olla sekä germaanista että muinaissuomalaisista taustaa, ja nimen muoto Auvo on edelleen yleinen. Nimen perustana voisi olla myös skandinaavinen vesistötermi *ave*, joka tarkoittaisi ahdasta lahtea tai saarta.²²⁰ Kuvassa 7., jossa on kuvattuna ranta 500 jKr., Auvi erottuu selvästi saarena lahdessa, johon Eurajoki laskee. Korkeuskäyrien ja rannansiirtymäkäyrän mukaan vielä keskiajalla Auvin Kylämaa olisi ollut saari Eurajoen suulla olevassa matalassa

²¹³ Pilvivene ja Huhta & Vuorela 2009.

²¹⁴ Rintala et al. 1995, 84.

²¹⁵ Kotus, PK, Eurajoki: Kainu, tila.

²¹⁶ Heino et al. 1987, 100–101.

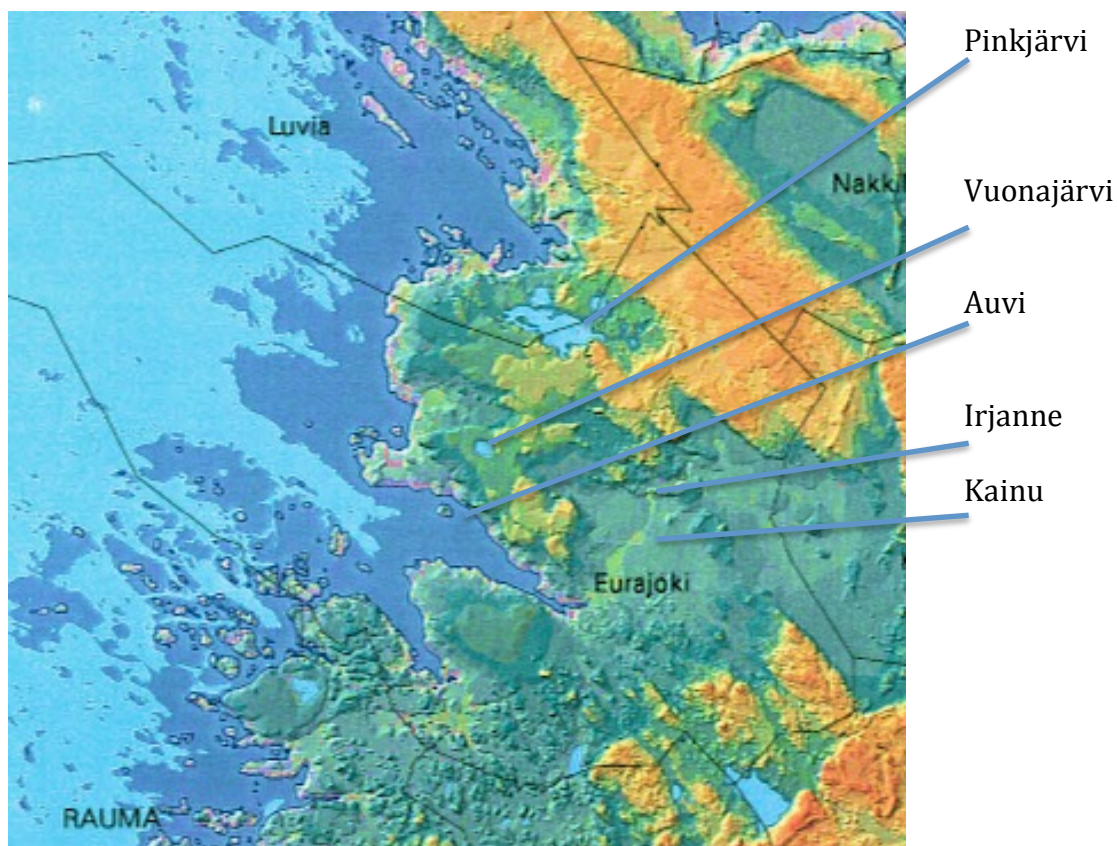
²¹⁷ Suuri joki.

²¹⁸ Heino et al. 1987, 100–101.

²¹⁹ Kotus, PK, Eurajoki.

²²⁰ Paikkala et al. 2007, 31.

lahdessa ²²¹. Kylämaan ja mantereen korkeiden kallioiden väliin olisi jäänyt puoli kilometriä leveä lahti tai salmi.

Kuva 9. Ranta Eurajoen alueella 500 jKr. Tumman sinisellä kuvatut alueet ovat nykyisin veden pinnan yläpuolella. Eurajoen merenlahdesta lähtevä vaaleanvihreä juova koilliseen on joen kohdalla. Olkiluodon kohdalla on vain joitakin pieniä saaria. GTK, Huhta & Vuorela 2009.

Jos auvi tarkoittaisi saarta, olisiko jokisuun ainoan saaren nimeksi riittänyt ”Saari” silloinkin, kun merelle ja muille saarille on vain muutama kilometri, ja kun tällä saarella on myös vanhan tavan mukainen nimi Kylämaa? Nimestä on toki voinut käytössä pudota osa pois, yhtä hyvin niin määrite- kuin perusosakin. Kyläläiset itse käyttävät puheessaan myös muotoa Auvinkylä²²². Kylän ja peltojen pohjoispuolella olevien kallioiden nimi taas on Auvinriutta, jonka on ajateltu saaneen nimen kylän mukaan. ²²³ Tahtoisin ajatella sanan auvi tarkoittaneen aikoinaan Kylämaan ja Auvinriutan korkeiden kallioiden rajaamaa lahtea tai salmea, jonka voi hyvin kuvitella paikalle katsoessa nykyistä karttaa. Selkeät maastonmuodot tukevat ajatusta niiden mukaan annetusta maastonimestä, joka olisi alkanut tarkoittamaan

²²¹ Suuri joki.

²²² Kotus, PK, Eurajoki: Auvi, Kaarina Järventaus 1983.

²²³ Kotus, PK, Eurajoki: Auvi, Päivi Lavonen 1988.

kylää, mutta yhtä hyvin kyseessä voisi olla henkilön mukaan nimetty kylä. Joka tapauksessa Auvi on aikoinaan ollut ilmeisen merkittävällä paikalla merelle johtavalla reitillä, ja toiminut maamerkkinä. Nimen käyttäjiä on kaiketi tästä syystä ollut runsaasti huolimatta siitä, että kylä itsessään on todennäköisesti aina ollut hyvin pieni. Tarkoitti Auvi sitten sanana maastokohdetta tai henkilöä, pienen kylän ikaikäisen nimen säilyminen kertoo paikan merkittävydestä kautta historian.

Huhta on kenties aikoinaan ollut jonkin naapurinsa takamaata, jossa on voitu polttaa kaskea. On arveltu, että Huhta on saatettu asuttaa vasta vesijättömaiden asuttamisen jälkeen.²²⁴ Lavilan nimi ei näyttäisi viittaavan mihinkään mikä olisi lavea tai laaja, joten se saattaisi liittyä henkilönimeen Lave, joka voisi olla johdos Nikolauksesta tai Olavista.²²⁵ Nimen päätte -la on yleinen henkilönnimiin perustuvissa asutusnimissä, ja suomalaisissa kylännimissä se on usein liitettyä talon nimeen, joka monesti on alun perin jokin luonnonpaikan nimi.²²⁶ Aineistossani tällaisia kylän nimiä ovat vain Pappila ja Lavila. Ketunpesä taas viittaa kylän alueella olleisiin useisiin ketunpesiin.²²⁷ Kettu-aiheisia nimiä on kylän ympäristössä ja muuallakin Eurajoella runsaasti.

Rakennuksen mukaan nimettyjä kyliä ovat Linnamaa, Kirkonkylä ja Pappila. Linnamaan nimi muistuttaa keskiajalla rakennetusta linnasta, josta nykyisin on jäljellä vain vähäiset rauniot.²²⁸ Linnamäki oli aikoinaan saari Eurajoen ja Lapijoen suulla, nykyisin se on mäki Linnamaan kylän länsipuolella, ja ilmeisesti myös nimetty maatuminen jälkeen. *Eurajoen historia, osa I* käyttää alueesta nimeä Liinmaa, samoin Eurajoen internetsivut ja Wikipedia. En löytänyt Liinmaata kuitenkaan vanhoista kartoista enkä Kotuksen paikannimikokoelmasta. Toinen Liinamaa-niminen paikka on kyllä Irjanteella. Nimiarkiston Linnamaan ääntämisohjeissakaan ei ole mainittu vaihtoehtoa, jossa i ääntyisi pitkänä.²²⁹ Ilmeisesti nimi Liinmaa on kuitenkin ollut yleisesti käytössä, vaikka nimiarkistoon sitä ei ole saatu kerättyä. Haastatteleamalla paikallisia ehkä selviäisi, onko Liinmaa murteellinen muoto Linnamaasta vai Liinamaasta. Lieneekö Liinamaa se

²²⁴ Heino et al. 1987, 100–101.

²²⁵ Paikkala et al. 2007, s. 227.

²²⁶ Paikkala et al. 22.

²²⁷ Kotus, PK, Eurajoki: Ketunpesä, Päivi Lavonen 1989.

²²⁸ Kotus, PK, Eurajoki: Linnamaa, Anja Viranko 1985.

²²⁹ Kotus, PK, Eurajoki.

alkuperäinen nimi, joka alueella oli vielä 1300-luvun alussa ennen linnan rakentamista?

Kirkonkylä on sananmukaisesti kirkon ympärillä oleva kylä Eurajoen keskustassa. Aiemmin paikalla oli kaksi kylää, joen pohjoispuolen Haloinen ja eteläpuolen Viloinen, mutta näidenkään nimien alkuperä ei ole tiedossa.²³⁰ Nimet ovat keskenään samankaltaiset, niiden merkitystä voi vain arvailla, mutta ne kuulostavat yhteen kuuluvalta parilta. Sellaisina ne ainakin minusta ovat varsin hauskat, ja toivoisin niiden säilyvän käytössä. Paikannimikokoelman Kirkonkylän kortista saa sen käsityksen, että nimet Haloinen ja Viloinen ovat katoamassa, koska kylät ovat sulautuneet yhteen niitä erottavasta joesta huolimatta. Vuoden 1540 maakirjassa Viloinen on nimellä Eurakylä²³¹. Kirkonkylän tapaan yhtä selkeä kylän nimi joen eteläpuolella on Pappila, joka on entistä pappilan aluetta²³².

Eurajoella ei ole ruotsinkielisiä kylännimiä, vaikka lähipitäjissä niitä onkin. Eurajoen suomalaiset kylännimet on vanhoissa asiakirjoissa ja kartoissa muokattu ruotsinkielisiksi, mutta taivutus on saattanut jäädä suomalaiseksi. Tällaisia nimenkirjoitustapoja ovat esimerkiksi Irjande ja Huhdis. Ruotsinkielisiä tilojen ja talojen nimiä on kyllä jonkin verran, mutta niistä useimmat ovat melko uusia. Vierasperäisiä tilan nimiä on ollut käytössä 1500-luvun Eurajoen maakirjoissa vain 16 kaikista 153 tilasta.²³³

Kylien ja kylän osien tai kulmakuntien nimiä on Kotuksen paikannimikokoelman aineistossani yhteensä viitisenkymmentä. Monet pienemmät kulmakunnat ovat saaneet nimensä ympäristönsä mukaan, ja useimmat nimet ovat helposti ymmärrettäviä, kuten Niittu ja Metsärinta. Usein nimen taustalla on keskeinen rakennus tai asukas. Huomattavaa on, että pienten asuinalueiden maamerkinä toimineet talot ovat olleet useimmiten torppia, eivätkä suuria tiloja. Muun muassa Irjanteen Konstinkulma ja Nikulankenttä ovat saaneet nimensä entisen torpan mukaan. Nikulan torppaa ei enää ole, eikä sen mukaan nimettyä urheilukenttääkään, vaan nimi on siirtynyt tarkoittamaan asuinaluetta.²³⁴

²³⁰ Kotus, PK, Eurajoki: Haloinen.

²³¹ Heino et al. 1987, s 99.

²³² Kotus, PK, Eurajoki.

²³³ Heino et al. 1987, s 100–101.

²³⁴ Kotus, PK, Eurajoki: Nikulankenttä.

Hämeenkulman nimen taustalla on myös torppa, sillä alue on saanut nimensä Hämeenjärven mukaan, joka taas on ilmeisesti saanut nimensä järvellä olleista hämäläisten torpista. Henkilön mukaan nimettyjä pieniä asuinalueita ovat muun muassa Huhdan Lojolankulma ja mahdollisesti Irjanteen Pappilankulma. Paikannimikokoelman uudemmissa nimikorteissa Pappilankulman mainitaan liittyvän Irjanteen pappilaan, mutta vanhemmissa kerrotaan maallikkosaarnaajasta, joka ei ollut virallinen pappi. Kulma on yleinen kulmakuntien nimien perusosa Eurajoen alueen nimissä erityisesti Eurajoen suulla, josta löytyvät muun muassa Rannankulma, Järvenkulma ja Koivistonkulma.

235

5.2 Tilat ja omistukset

Yli 60 % kaikista aineistoni paikannimistä on annettu erilaisille omistuksille, kuten tiloille, pelloille ja metsäpalstoille, ja näistä nimistä kymmenesosa sisältää omistajan nimen. Lisäksi omistukseen liittyviä nimiä on monilla luonnonkohteilla, jotka sijaitsevat esimerkiksi metsäpalstoilla. Muun muassa monien kallioiden nimet sisältävät läheisen tilan nimen, kuten Kirkonkylän Astalankallio²³⁶. Aineistossani yleisimpiä omistamiseen liittyviä paikannimiä ovat tilojen nimet. Kaikista aineistoni paikannimistä on tilojen nimiä kaikkiaan 34 %, ja näistä omistajan mukaan annettuja nimiä on 14 %.

Länsisuomalaiseen tapaan monet uudemmat talot ovat -la ja -lä -loppuisia etunimeen perustuvia nimiä,²³⁷ mutta Eurajoen talojen nimissä näkyy vain jonkin verran suomalaisen nimimuodin vaihtelu. Eurajoella useimmat etunimeen perustuvat paikannimet ovat yleensä vanhoja 1600-luvulta peräisin olevia kantatiloja, kuten Mullilan Jussila, Irjanteen Laurila ja Huhdan Marttila. Uudempien lohkotilojen nimissä vastaavia nimiä, esimerkiksi Eskola, on huomattavasti vähemmän. Sen sijaan Eurajoella ovat tyypillisiä uudempia nimiä Koivulan ja Mäntylän tyyppiset nimet, sekä rantaan ja koskeen liittyvät kuten Rantamaa ja Koskenranta ja perustajan sukunimeen perustuvat nimet. Uusimmissa suomalaisissa talojen nimissä on usein jokin toiveikkuutta kuvaava sana,²³⁸ mutta

²³⁵ Kotus, PK, Eurajoki.

²³⁶ Kotus, PK, Eurajoki.

²³⁷ Paikkala et al. 1999, 21.

²³⁸ Paikkala et al. 1999, 21.

Eurajoella tällaisia nimiä on hyvin vähän, Onnelan lisäksi löytyy vain Ilola, joka sekin on annettu omistajan nimen mukaan.²³⁹

Paikannimikorteissa ei ole aina mainittu tilan perustamisaikaa kuin kantatilojen kohdalla, joten tilojen nimien ikää on vaikea arvioida. Joidenkin kohdalla on kerrottu tilojen olevan entisiä torppia tai lohkotiloja. Uusimmat tilat, joiden kohdalla perustamisaika on mainittu, ovat yleensä 1950-luvulta. Joidenkin tilojen nimi on vaihtunut omistajien vaihtumisen myötä, jolloin nimi voi olla uusi, vaikka tila olisikin 1700-luvulta. Esimerkiksi Mäki-Maijalan paikannimikortissa mainitaan, että Ruikan nimi ei miellyttänyt erästä isäntää, joten hän muutti tilan nimen Mäki-Maijalaksi²⁴⁰. Virallisia nimiä ei ole kovinkaan usein vaihdettu, vaikka ne sisältäisivät entisen omistajan nimen, toisinaan uudet omistajat ovat antaneet tilalle nimen entisen omistajan mukaan. Kansanomaisessa käytössä olevia nimiä saattaa olla samalla tilalla kaksikin, yleensä entisen ja nykyisen omistajan mukaan tai paikalla olevan luonnonkohteen mukaan, mutta virallinen nimi on usein käytössä vain paperilla varsinkin uudempien tilojen kohdalla. Joillakin tiloilla on kolme rinnakkaisnimeä käytössä, esimerkiksi Kirkonkylän Alhon nimenä on myös Koskenranta ja Koskenniska.²⁴¹

Eurajoella yleisimmin tilan nimi on jokin paikan luonnonoloja kuvaava nimi kuten Kivimäki, Mäenpää ja Jokiranta. Yhtä usein talojen ja torppien nimen pohjana on omistajan tai asukkaan nimi. Monesti omistajan sukunimi ja luonnonkohde sopivat toisiinsa. Mäenpää voi asua mäen päällä ja Mäntylät ja Männistöt saattavat asua tilalla, jolla kasvaa mäntyjä. Pelkän sukunimen mukaan nimettyjä taloja on paljon. Usein sukunimi on käytössä sellaisenaan, toisinaan siihen on lisätty tai vaihdettu jokin päätte, yleensä -la tai -lä, tai nimi on yhdistetty paikkaa kuvaavan luontonimen tai entisen nimen kanssa. Esimerkiksi Rinne on nimennyt Kirkonkylässä olevan tilansa Jokirinteeksi, Irjanteen Kaunismäestä lohkotun tilan nimi on Aromäki on johdettu omistajan nimestä Aro ja Huhdan Intoranta on saanut nimensä sijainnin ja Inton mukaan. Talo-päätteisiä nimiä on aineistossa vain muutamia, näistä Mäkitaloja on kaksi.²⁴²

²³⁹ Paikannimet: Kotus, PK, Eurajoki.

²⁴⁰ Kotus, PK, Eurajoki: Mäki-Maijala.

²⁴¹ Paikannimet: Kotus, PK, Eurajoki.

²⁴² Paikannimet: Kotus, PK, Eurajoki.

Kantatiloista lohkottujen tilojen nimiin on yleisen tavan mukaan lisätty alkuperäisen tilan nimeen sijaintia, ikää tai kokoa osoittava sana.²⁴³ Eurajoella tilat on useimmiten nimetty uudelleen sijainnin mukaan, tyypillisiä ovat Kylä-Laurilan ja Mäki-Laurilan tapaiset nimiparit. Tilojen nimiä, jotka edelleen sisältävät vanhan kantatilan nimen on noin 5 % kaikista tilojen nimistä. Irjanteen Kauppi esiintyy kaikkiaan seitsemässä eri nimessä, samoin muut Irjanteen kantatilat Kohna, Laurila ja Mustapää esiintyvät useammassa nimissä. Samanlainen tapa nimetä tiloja on ollut myös Mullilassa, mutta muiden kylien kantatiloista lohkotut tilat ovat saaneet kokonaan uuden nimen ja kantatila on säilyttänyt nimensä, kuten Kirkonkylän Kahari ja Anuntila. Muutamat tilojen nimet sisältävät kylän nimen, kuten Auvilan, Lavilan ja Kainun tilat sekä Maaden kylän Mattilan, eli entisen Maatilan talo. Tilojen nimistä 5 % sisältää sanoja, joita en tunne. Tällaisia ovat esimerkiksi Keeri, Kahala ja Liuttu. Useimmat näistä tilojen nimistä löytyvät vanhimmistakin isojakokartoista tai niiden selityksistä. Monet nimistä perustuvat isännän nimeen, kuten tilat Falttu, Kalin ja Lanki.²⁴⁴

Entisiä torppia on lähes 20 % kaikista tiloista. Torppien nimet on Suomessa usein annettu luonnonpaikkojen mukaan.²⁴⁵ Tällaisia nimiä on paljon myös Eurajoella, esimerkiksi Käkimäki, Kari ja Metsäranta, mutta suurin osa torppien nimistä sisältää kuitenkin entisen torpparin nimen. Näitä ovat esimerkiksi Jaafetintorppa, Jeruntorppa, Leino, Frii ja Miekka. Useiden torppien nimet ovat muuttuneet omistajan vaihtuessa, osa on unohtumassa ja moni pieni tila on kokonaan hävinnyt. Torpan häviämisestä huolimatta muun muassa Miekan ja Leinon paikannimet ovat edelleen käytössä.²⁴⁶

Erilaiset rakennukset ovat tavallisia paikannimien määriteosissa, mutta aineistoni paikannimistä vain pari prosenttia on erilaisten rakennelmien nimiä. Näistä useimmat ovat erilaisia varastoja, suuleja ja makasiineja, esimerkiksi Astlanmakasin, Junnikmaansuuli ja Jyvälä. Useimmat on nimetty tilan tai henkilön mukaan. Tutkimusalueella on useita siltoja, mutta paikannimikokoelmaan on

²⁴³ Paikkala et al. 1999, 22.

²⁴⁴ Paikannimet: Kotus, PK, Eurajoki.

²⁴⁵ Paikkala et al. 1999, 22.

²⁴⁶ Paikannimet: Kotus, PK, Eurajoki.

kerätty vain viisi sillan nimeä, muun muassa Anssemensilta ja Mullilansilta. Talojen ja torppien rakennusten nimet eivät aina erotu koko tilan nimestä, mutta jotkut asuinrakennukset ovat saaneet oman nimensä, kuten Vuojoen Tyykilän tilan Punainen-Vaho ja Harmaa-Vaho.²⁴⁷

Åke Tottin suvun omistukset 1700-luvulla näkyvät edelleen Eurajoen nimistössä. Tokinmaa on metsäalue Pinkjärven itäpuolella, ja Mullilassa ovat tilat Metsä-Tokila ja Kylä-Tokila²⁴⁸. Jostain syystä Vuojoen kartanon nimessä ei näytä olevan mitään omistajaan liittyvää. Vuojoki on lyhentynyt 1500-luvulla Vuohijoesta, joka eurajokelaisittain lausutaan Vuohjoki²⁴⁹.

Aikana, jolloin ei ollut käytettävissä koordinaatteja, eikä karttoihin oltu merkitty kaikkea, paikkoja mahdollisimman hyvin kuvaavat nimet olivat tarpeen. Rajariitoja käsittelevistä vanhoista asiakirjoista löytyy useita kiistoja siitä, mitä paikkaa sopimukseen kirjattu nimi tarkoittaa. Åke Tottin jälkeläisiä kiinnosti omistusrajaksi merkitty Ruskianojanvuoren sijainti. Mitään vuoreksi nimitettävän tapaistakaan ei Olkiluodolla ollut. Vuoreksi ehdotettiin niin Vahasalosta eli Tahkoniemestä löytyvää kiveä kuin Kaukonpielen niityn matalaa kalliotakin, mutta lopulta Lutan vanhimmat muistivat yksimielisesti rajan paikan, jossa myös todistettiin olevan punaisenruskeavetinen oja.²⁵⁰ Ruskjanoja rää on merkitty vuoden 1777 Kirkonkylän jakokunnan tiluskarttaan Kaukempielen kaakkoispuolelle. Ojaa tai vuoren tapaista ei rajamerkin lähelle ole merkitty.²⁵¹

Mullilalaiset omistivat mielestään Suonperä-nimisen alueen Irjanteen puolella, mutta paikka ei irjantelaisten mielestä voinut olla Huhdan ja Irjanteen peltoaukeiden välissä, sillä he eivät tunteneet sellaista nimeä. Heistä Suonperä oli Haapakorvessa, jonne taas Mullilasta olisi tullut liian pitkä matka karjalle, eikä siten olisi ollut syytä kuljettaa karjaa Mullilasta Irjanteen läpi. Suonperän omistusta ei 1740-luvun käräjillä kiistetty, ainoastaan paikan sijainti oli epäselvä. Kyläläisten valikoivan muistin ja lakipykälien hyväksikäytön takia kiistaa riitti

²⁴⁷ Paikannimet: Kotus, PK, Eurajoki.

²⁴⁸ Kotus, PK, Eurajoki: Metsä-Tokila

²⁴⁹ Eurajoen kunnan internet-sivut. Historiaa.

²⁵⁰ Heino et al. 1987, 103.

²⁵¹ Kirkonkylän jakokunnan tiluskartta ja jakokirjat 1777–1777 (A8:9/6–29). Arkistolaitos.

vuosikymmeniksi.²⁵² Huhdan ja Irjanteen peltoaukeiden välissä on saattanut olla rantaniittyjä, muttei ehkä kuitenkaan suota. Haapakorpi taas on tästä pohjoiseen Pahasuon, Haapakorvensuon ja pienempien soiden välissä, muttei kuitenkaan suon perällä. Suonperä-nimitys olisi tosiaan voinut tarkoittaa Haapakorven perällä Haapakorvensuon laidassa olevaa aluetta. Ilmeisesti tähän tulokseen kiistassakin päädyttiin, koska Haapakorvensuon toinen nimi on nykyisin Mullastensuo.²⁵³

Paikan tärkeys tai sen omistus ei aina näy nimessä. Paskaperko pellon nimenä viittaisi vähäarvoiseen tai pieneen uuteen peltoon. Nimestään huolimatta pelto oli tärkeä, ja sen omistuksesta käräjäitiin 1600-luvulla. Irjanteen Kaupin isännät olivat vaihtaneet niittyjä Paskaperkon maihin, jolloin omistuksesta oli tullut epäselvyyttä. Kaupin isännät olivat kuitenkin pitkään hoitaneet nimismiehen tehtäviä, ja olivat siksi ymmärtäneet säilyttää tarkoin vaihdon asiakirjat, joten kiista loppui lyhyeen.²⁵⁴

5.3 Tiet ja polut

Erilaisia teihin liittyviä nimiä paikannimikokoelman aineistossa on noin sata, eli kuutisen prosenttia kaikista paikannimistä. Suurin osa nimistä on maanteiden ja metsäteiden nimiä, mutta joukossa on myös polkuja ja tien osia, kuten ahteet, kurvit ja tanhuat. Aineistossa ei ole ainuttakaan paikannimeä, jonka perusosana olisi katu. Google Maps paljastaa, ettei Eurajoella ole Kirkonkylän keskustassakaan paikannimien perusosina sanaa katu, vaan tie.

Useimmat tien nimet on johdettu sen paikan mukaan, minne ne johtavat. Tällaisia ovat muun muassa Irjanteen Mastosuontie ja Järvitie. Hepokankaantie ja Ylistenkankaantie sen sijaan ovat koko matkaltaan nimensä mukaisella kankaalla. Samoin kylien mukaan nimetyt Lauhtuntie, Krisantie ja Kainunkylätie kulkevat kylien poikki. Isovuorentie taas esimerkiksi kulkee Kaukomäessä Isovuoren kautta.²⁵⁵ Suurin osa teiden nimistä on selkeitä tien reittiä kuvaavia nimiä.

²⁵² Heino et al. 1990, 129–130.

²⁵³ Paikannimet: Kotus, PK, Eurajoki.

²⁵⁴ Heino et al. 1987, 186–187.

²⁵⁵ Kotus, PK, Eurajoki.

Kirkkotie²⁵⁶ Irjanteelta Eurajoen rantaa pitkin Eurajoen kirkolle lienee alueen vanhimpia teitä. Se on merkitty myös vuoden 1791 Irjanteen tiluskarttaan.²⁵⁷ Nimiarkiston aineistossa Kirkkotiellä tarkoitetaan tien Kuivalahdelta tulevaa osaa, Kuivalahden Kirkkotietä²⁵⁸, eli Auvintietä²⁵⁹. Sen sijaan paikannimikokoelmasta löytyy tieto Irjanteelta Eurajoen kirkolle kulkeneesta Kirkkopolusta, jota haastatellut eivät kuitenkaan osanneet enää paikantaa. Paikannimikokoelmassa on muitakin polkujen nimiä, joita kartalle ei osaa sijoittaa sen paremmin Google Maps kuin Kansalaisen karttapaikkakaan. Tällaisia nimiä ovat Lastensuonpolku Lastensuolla, Huhdanpolku ja Auvin Koulupolku²⁶⁰.

Irjanteenharjulla Irjanteelta Kuivalahdelle kulkeva Kämpäntie on myös vanha tie. Kämpänristeys, eli Kämpä Porintiellä on monelle tuttu risteyksessä pitkään toimineen Kämpän Kaffetuvan ansiosta. Kämpä on ollut aikoinaan metsänvartijan asumus nimeltä Etukämpä.²⁶¹ Porintieltä Kuivalahdelle tien nimenä onkin Etukämpäntie²⁶².

Tanhua on melko yleinen perusosa paikannimikokoelmasta löytyvissä Eurajoen teiden nimissä. Kotuksen Kielitoimiston sanakirjan mukaan tanhualla tarkoitetaan karjapihaa, -tarhaa tai -kujaa, pihaa, kenttää tai aukeaa. Jotkut tanhuat ovatkin edelleen pelloille johtavia teitä, esimerkiksi Aalmannintanhua Lastensuon pohjoispuolella johtaa Aalmannin pellolle. Kujanpäätanhua Auviassa on ainoa tanhua, joka on merkitty myös nykyiseen karttaan. Se vie Auvintieltä pellon poikki rinteessä oleville Kujanpään ja Einolan taloille. Maadentanhuan nimeä ei kartalta löydy, mutta sillä tarkoitetaan Maadenkyläntietä. Ilomäentanhua on saanut nimensä keskellä Kainua olevan Ilomäen tilan mukaan.²⁶³ Kartalla koko tien nimenä on kuitenkin Kainuntie²⁶⁴.

²⁵⁶ Google Maps, Eurajoki.

²⁵⁷ Huhta, Irjanne, Kainu ja Mullila nimisten kylien tiluskartta ja asiakirjat 1791–1792 (A8:3/11–31). Arkistolaitos

²⁵⁸ Kotus, PK, Eurajoki.

²⁵⁹ Google Maps, Eurajoki.

²⁶⁰ Kotus, PK, Eurajoki.

²⁶¹ Kotus, PK, Eurajoki: Kämpä, Lavonen 1988.

²⁶² Google Maps, Eurajoki.

²⁶³ Kotus, PK, Eurajoki.

²⁶⁴ Google Maps, Eurajoki.

Tien osaa tarkoittavia nimiä on melko paljon. Suurimmassa osassa näistä nimistä perusosana on sana ahde, joka tarkoittaa tiessä olevaa nousua. Ahteita tarkoittavia nimiä on tienimistöistä 15 %. Useimmat ahteet on nimetty läheisen kallion, mäen tai muun paikan mukaan, kuten Rajakallionahde, Isokallionahde ja Mäkihöllänahde. Joukossa on kuitenkin muutama ahde, joiden nimi ei viittaa muuhun ympäristöön. Nämä ovat saaneet nimensä tapahtumien mukaan, kuten Eevankuolemanahde ja Kraatarinristinahde, joista enemmän kappaleessa Tarinan maisema. Muita tien osia tarkoittavia nimiä ovat esimerkiksi Kylä-Laurilan mutka Irjanteella, Maaden Kolmentienhaara ja Katinmutka. Nimiarkiston aineistossa on myös muutamia jo purettuun rautatiehen liittyviä nimi, kuten Verkkokarin Kallionkurvi.²⁶⁵

Paikannimikokoelmassa on vain muutama tien nimi, jotka kertovat vanhoista talvi- ja kesäteistä. Tällaisia ovat Multsuontalvitie ja Suvitie. Multsuontalvitie²⁶⁶ on polku, joka on vienyt Vuojoen kartanolta lähellä Vuojoen asemaa ollutta Multasuota, jolta kartanolle nostettiin multaa. Suvitie²⁶⁷ on kulkenut Kaukomäen Suvitienkallion eli Mäyränkallion kautta. Talviteiden nimet ovat ilmeisesti hävinneet, mutta niistä muistuttavat vielä muun muassa Pinkjärven Kurerinkari ja Kurerinperä, joiden kautta talvitie on kulkenut.

Paikannimikokoelman 1930-luvulla kerätystä aineistosta löytyy karjapolun nimi Nikulanretki. Paikkaa ei ole sen tarkemmin kuvattu, kuin että se sijaitsee Irjanteella. Aineistossa ei ole muita nimiä, joissa olisi perusosana retki. Sen sijaan Haapakorvenojan toinen nimi on Retkenoja²⁶⁸. Huhdan ja Irjanteen tiluskarttaan vuodelta 1791 on huolella merkitty keskelle metsäaluetta, yksittäinen pieni Retkenniittu, vaikka karttaan on muuten merkitty nimeltä vain muutamia nimiä, muun muassa läheiset Lastensuo ja Lastensuonjärvi²⁶⁹. Näillä perusteilla Retkenniittu vaikuttaa aikoinaan olleen mainitsemisen arvoinen kohde metsäalueella. Google Mapsin avulla ei löydy Nikulanretkeä, mutta Lauhtusta löytyy Nikulankuja, josta Lastensuo on viitisen kilometrin päässä metsäalueen

²⁶⁵ Kotus, PK, Eurajoki.

²⁶⁶ Kotus, PK, Eurajoki: Multasuo.

²⁶⁷ Kotus, PK, Eurajoki: Mäyränkallio.

²⁶⁸ Kotus, PK, Eurajoki, Haapakorvenoja.

²⁶⁹ Huhta, Irjanne, Kainu ja Mullila nimisten kylien tiluskartta ja asiakirjat 1791–1792 (A8:3/11–31). Arkistolaitos

takana. Nikulankujan ja Lastensuon välisellä metsäalueella risteilee ilmakuvan mukaan monia polkuja, osa niistä on merkitty myös karttaan ²⁷⁰. Mahdollisesti joku näistä poluista on osa entistä Nikulanretkeä.

5.4 Järvenlaskut

Valtion maatalouspolitiikkaan kuului 1700-luvulla järvenlaskut, suonkuivatukset ja koskenperkaukset. Tavoitteena oli maataloustuotannon lisääminen, ja sen avulla maan hyvinvoinnin takaaminen. Valtio tuki kuivatushankkeita, jotka vaativat teknistä osaamista ja olivat kalliita. Kuivatustyöt aloitettiin useimmiten ensisijaisena toiveena lisätä laidunmaata ja rehuntuotantoa, ja vähentää tulvien haittoja. Samalla toivottiin että päästään hallan vaarasta, ja että ilmasto paranee yleisesti. Petojenkin oletettiin vähenevän. Kuivatustöiden edetessä saatiin sopivia maita myös viljelykseen. ²⁷¹ Eurajoen järvien pinta-alasta hävisi 1800-luvun puolivälin ja 1900-luvun puolivälin välisenä aikana 560 hehtaaria, ja samalla peltopinta-ala lähes nelinkertaistui. Nelisenkymmentä järveä hävisi kartalta kokonaan. ²⁷² Maankohoamista käsittelevässä luvussa kuvassa 3 Kalmbergin karttaan vuodelta 1855 on vielä merkitty järviksi muun muassa Kyläjärvi, Hepojärvi, Kakkerjärvet ja Lammijärvi.

Irjanteen Mustapää sai luvan Kyläjärven pohjoispuolella sijaitsevan Hepojärven kuivattamiseen 1700-luvulla. Laskuoja kaivettiin Kyläjärveen. ²⁷³ Isojakokarttaan vuodelta 1898 on merkitty Hepojärven vesijättö, joka on kuvattu niittynä, jonka yhteydessä on myös suota. ²⁷⁴ Hepojärven nimi on säilynyt paikalla nykyisin olevan peltoalueen nimenä. ²⁷⁵ Hepojärvestä luoteeseen on Hepojärventausta eli Hepojärvenrahka, jolla on ojitettuja metsäpalstoja. Hepojärven pohjoispuolella on Hepokangas. ²⁷⁶ Soinen Hepojärventausta on ilmeisesti kuulunut Hepojärveen, ja saanut nimensä mahdollisesti vasta järven kuivatuksen jälkeen. Näiden Hepo-

²⁷⁰ Kansalaisen karttapaikka, Eurajoki 2014.

²⁷¹ Pärkö 1998, 21–23.

²⁷² Koistinen, Käyhkö 2011, 33–57.

²⁷³ Heino et al. 1990, 179.

²⁷⁴ Irjanne: Irjanne, Kainu ja Mullila nimisten kylien isojaonjärjestelyn kartta ja asiakirjat 1898-1898, A8: 5/3–54. Arkistolaitos

²⁷⁵ Kansalaisen karttapaikka, maastokartta, MML.

²⁷⁶ Kotus, PK, Eurajoki: Hepojärvi, Kurki 1995

nimien alkuperästä ei ole tietoa Kotuksen nimiarkistossa, mutta usein kotieläimet paikannimessä viittaavat laidunmaihin, tapahtumiin tai metaforiin.²⁷⁷

Aivan Hepokankaan lähelle ei ole senaatinkarttaan eikä isojakokarttoihin merkitty asutusta, suurimmat talot ovat Irjanteella olleet lähempänä Eurajokea, ja pienempiinkin lähimpiin taloihin on karttojen mukaan ollut yli puoli kilometriä matkaa, joten hevosten laiduntaminen näyttäisi olevan melko epätodennäköinen syy näille nimille. Toisaalta Haapalahden tila Kyläjärvellä on merkitty kaikkiin isojakokarttoihin ja laiduntamisesta kertovia lammas- ja pukki-nimiä on runsaasti Kyläjärvellä ja sen eteläpuolella. Kyläjärveltä löytyy myös Merakari, jossa mera tarkoittaa tammaa²⁷⁸. Merakarin koosta ja sopivuudesta laidunpaikaksi ei isojakokartoista eikä senaatinkartasta voi päätellä paljoakaan, kuten ei myöskään Pukkarista, josta kuitenkin kerrotaan sitä käytetyn pukkiin laidunpaikkana²⁷⁹.

Nykyisellä kartalla Hepojärveä ympäröivä korkeuskäyrä näyttäisi piirtävän hevosen päätä muistuttavan muodon etelään osoittavia korvia myöten. Vaikka paikalla nykyisin oleva peltoalue ei noudatakaan korkeuskäyrän muotoa, on siinäkin edelleen havaittavissa hevosen pään muoto. Myös isojakokartan vesijättöniitty on hevosen pään muotoinen, samoin tiluskartan Hepojärvi vuodelta 1791, tosin ilman korvaa, mutta muutoin järven muoto on hyvin selvä. Mielestäni järven muoto voisi olla hyvinkin todennäköinen nimenantamisen peruste, koska pienen alle kilometrin pituisen järven muodon olisi voinut nähdä kokonaisuudessaankin Hepojärven pohjoispuolen Hepokankaalta tai eteläpuolen Välimäeltä, joka on Hepojärven ja Kyläjärven välissä.²⁸⁰ Näin ollen muut hepoalkuiset nimet olisivat voineet saada nimensä Hepojärven mukaan.

²⁷⁷ Kiviniemi 1990, s 142.

²⁷⁸ Kotus, PK, Eurajoki: Merakari, Meranvitunpolku.

²⁷⁹ Kotus, PK, Eurajoki.

²⁸⁰ Kansalaisen karttapaikka, Eurajoki.

Kuva 10. Pinkjärvi, Riihijärvi, Ylistenjärvet, osa Kyljäjärvestä ja Hepojärvi. Huhta, Irjanne, Kainu ja mullila nimisten kylien tiluskartta ja asiakirjat 1791–1792 (A8:3/11–31).

Kyljäjärven nimestä on ollut myös muoto Kylänjärvi, eli kylän yhteinen järvi.²⁸¹ Kyljäjärven laskutyöt aloitettiin vuonna 1778. Työ oli kuitenkin Irjanteen Kohnalle ja Mustapäälle yksinään liian raskas, eikä työ edistynyt. Vuojoen kartano ei pitänyt työtä kannattavana, sillä laskuojan tekemiseen olisi tarvittu kalliita räjäytyksiä, eikä tulos olisi ollut varma. Isojaon jälkeen oli epäselvyyttä tulevien kuivattujen järvalueitten omistuksista ja siitä kuka olisi työstä päävastuussa. Ennen isojakoa annetut kuivatusluvut olivat kuitenkin voimassa, ja järvi katsottiin kylän yhteiseksi, joten kuivatustyöhön osallistuivat myös torpparit ja itselliset, joille luvattiin osuus.

Kuivatustyö alkoi tuottamaan tuloksia vuonna 1810, jolloin Vuojoen kartano ja Irjanteen isännät unohtivat mitä tilattomille oli luvattu. Tilattomat valittivat maaherralle ja saivat käyttöönsä Järvenperän. Tämä oikeus koski vain raivaajia ja heidän puolisoitaan, joten vuonna 1837, kun viimeinen raivaajan leski kuoli, maa palautui kylän tiloille, ja kiistely 198 hehtaarin maista saattoi taas alkaa kartanon ja isäntien kesken. Sopimukseen omistuksista päästiin vuonna 1844.²⁸² Näistä tapahtumista johtuu tarina Järvikylän peltoihin liittyneestä kirouksesta, josta

²⁸¹ Kotus, PK, Eurajoki: Kyljäjärvi, Lahdenranta 1930-luvun keräysaineistoa. Kylänjärvi, Lindgren, 1930-luvun keräysaineistoa

²⁸² Heino et al. 1990, 179–181.

paikalle muuttaneet karjalaiset eivät kaiketi joutuneet kärsimään, koska valtio rahoitti laskuojan kaivamisen.²⁸³

Irjanteen vuoden 1898 isojakokarttaan on merkitty Kyläjärvi vesijättömaaksi²⁸⁴. Saaret ovat hyvin pieniä, eikä niillä ole nimiä, ainoastaan omistukseen liittyvät numerot. Isoluoto on muita saaria huomattavasti suurempi ja sen omistus on jaettu. Haapalahden tila on isojakokartassa kuten nykyisessäkin kartassa. Nykyisen Suonperän kohdilla, Suurenniemestä etelään on isojakokartassa pellon nimenä Pukkiperko, joka on Lampaansuon, nykyisen Lampasuon pohjoispuolella. Yhdellä Kyläjärven saarista on nykyisessä kartassa tila nimeltä Pukkari. Kotuksen paikannimiaineistossa saaren nimi on myös muodossa Pukkikari, ja siellä kerrotaan laidunnetun pukkeja. Aineisto on 1930-luvulta, jolloin nimen on sanottu olleen vanha.²⁸⁵ Melko pienellä alueella on siis ollut useita laiduntamisesta kertovia lampaisiin tai vuohiin liittyviä paikannimiä.

Kyläjärven vesijätön jakokartassa vuodelta 1933 on merkitty vielä pieni vesialue. Samulinkarin länsipuolelle on merkitty ”yhteinen Lausvesi”²⁸⁶. Lausvesi tarkoittaa Raumalla tulvivaa vettä, Porissa samoin lausuvesi. Tässä kartassa Merakari on kirjoitettu muotoon Marekari. Ilmeisesti kyseessä on kuitenkin virhe, vaikka Marekarin voisi ajatella tarkoittavan Madekaria, joka taas voisi liittyä Isoluodon henkilön nimeen perustuvaan rinnakkaisnimeen Matikka. Jos tällainen yhteys todella olisi, muoto Marekari olisi varmaankin säilynyt.

Kokonaan järvi kuivattiin kun karjalaisevakot asutettiin Kyläjärvelle, jolloin syntyi uusi nimi Järvikylä.²⁸⁷ Järven olemassaolosta muistuttavat edelleen peltoalueen muutkin nimet. Entisiä kareja ja saaria ovat Pukkari, Simonkari, Samulinkari, Merakari ja Isoluoto. Ne ovat tällä hetkellä peltoalueella olevia saarekkeita. Useimmat nimet tarkoittavat nykyisin entisellä saarella olevaa tilaa. Miehen nimet Simo ja Samuli kertovat entisten saarien omistuksesta. Pukkarin nimi on lyhentynyt Pukkikarista. Isoluoto on tavallinen tapa nimetä suuri saari, samaa

²⁸³ Heino et al. 1990, 63.

²⁸⁴ Irjanne, Kainu ja Mullila nimisten kylien isojaonjärjestelyn kartta ja asiakirjat 1898–1898 (A85:/3–54).

²⁸⁵ Kotus, PK, Eurajoki.

²⁸⁶ Irjanne: N:o 1–5 Kyläjärven vesijättömaan jako; kartta ja asiakirjat 1933–1933 (A8:5/106–117).

²⁸⁷ Kotus, PK; Eurajoki: Järvikylä, Kurki 1995.

nimeä on käytetty myös viereisellä Pinkjärvellä. Kyljärven Isoluodon rinnakkaisnimenä on Matikka tilan rakentajan mukaan.²⁸⁸

Kyljärven peltoaluetta rajaavat Rantamaa, Savilahti ja Suurenniemenmäki, joiden nimet kertovat selkeästi alueiden aiemmista ominaisuuksista. Rantamaa on ollut maa-alue järven rannalla, Savilahden maalaji on savea, kun muualla Kyljärvellä maalaji on maaperäkartan mukaan liejua, rannat hiekkaa tai moreenia.²⁸⁹ Suurenniemenmäki on entisellä suurella niemellä oleva korkea kallioinen mäki. Järvenpää on sijainnut nimensä mukaisesti järven päässä. Suurimmassa osassa Kyljärven paikannimistä on järveen liittyvää sanastoa. Nimistö on käytössä, ja todennäköisesti säilyy vielä pitkään, vaikka järven olemassaolon muistavat sukupolvet alkavat katoamaan. Järveen ja järven kuivaamiseen liittyviä tarinoita on paljon. Monet liittyvät tiettyihin paikkoihin, kuten Järvikiveen ja Järviojaa, jotka olemassaolollaan muistuttavat kertomuksista, ja innostavat kertomaan. Kertomukset liittävät paikannimet maisemaan ja sen historiaan, jolloin nimien merkitys ja käyttö säilyvät.

5.5 Pellot

Eurajoen valuma-alueella peltojen osuus maa-alasta on 28 %.²⁹⁰

Tutkimusaineistostani neljännes on peltojen nimiä. Tilojen ja talojen nimiä on tätä enemmän, kolmannes koko aineistosta, joten Nimiarkistoon on kerätty vain pieni osa kaikista peltojennimistä. Oletettavaa on, että vaikka kaikilla taloilla ei olisikaan nimettyjä peltoja, useimmilla tiloilla niitä on enemmänkin. Ero Kiviniemen mukaan viljelmien nimiä on yleensä yhtä paljon kuin asutusnimiä²⁹¹.

Peltojen nimissä näkyy erityisesti pellon paikka ja sen suhde ympäröivään maisemaan, sillä pellot ovat muutoin keskenään samankaltaisia.²⁹² Monet eurajokelaisten peltojen nimet kantavat mukanaan tietoa alueen maatalouden historiasta, peltojen raivaamisesta, omistuksesta ja ympäröivästä yhteisöstä. Suurin osa entisistä niityistä, hakamaista ja laitumista on nykyisin peltoa.

²⁸⁸ Kotus, PK, Eurajoki.

²⁸⁹ GTK, maaperäkartta.

²⁹⁰ Kirkkala 2015.

²⁹¹ Kiviniemi 1990, 115.

²⁹² Ainiala et al. 2008, 93.

Paikannimikokoelmaan kerätyt peltojen nimet ovat kattavasti peräisin kaikista Eurajoen kunnan alueen jokivarren kylistä, joten ne kertovat hyvin alueella olevasta tavasta nimetä peltoja. Peltonimistön runsaus kertoo saman kuin maastokarttakin Eurajokilaakson pääelinkeinosta ja peltojen määrästä. Pelloilla on useita rinnakkaisnimiä, uudet ja vanhat nimet voivat olla yhtä aikaa käytössä ja samasta alueesta voidaan käyttää eri nimeä sen mukaan kuka paikasta puhuu. Omistaja voi sanoa omaa peltoaan Kaukomäellä Kotopelloksi, mutta naapureiden kannattaa selvyyden vuoksi käyttää samasta paikasta nimeä Kahalanhaka²⁹³.

Yksittäisten omistajien peltojen nimet ovat usein vaihtuneet omistajan vaihtuessa, mutta osa peltojen nimistä on säilynyt käytössä pitkään ja monet ovat hyvin vanhoja. Esimerkiksi Kainun vainio eli Kainio vainio²⁹⁴, Huhdan Lennu ja Irjanteen Sadonranta on mainittu jo vuoden 1791 tiluskartassa²⁹⁵. Säilyneitä vanhoja nimiä ovat kokonaisten peltoaukeiden nimet, kuten Irjanteen Satoranta, ja nimensä viereisen luonnonkohteen, rakennuksen tai muun tunnetun paikan mukaan saaneet pellot, kuten Huhdan Mansiksaarenniitty, Vuojoen Lähteenmaa, Huhdan Joensivu, Kaukomäen Kellarvainio ja Auvin Miiluvainio. Kaukomäen pellot Manunalho ja Maijanniitty ovat esimerkki nimistä, jotka ovat säilyneet käytössä, vaikka ei ole tietoa, keitä Manu ja Maija ovat olleet, tai mitä tekemistä heillä on ollut peltojen kanssa. Kaukomäen Jerunkarsinasta tiedetään, että se on nimetty hävinneen Jeruntorpan mukaan.²⁹⁶

Peltojen nimiä on käyttämässäni Kotuksen paikannimiaineistossa yhteensä 380, ja näistä nimistä noin 70 on nimetty jonkun henkilön nimen, talon tai torpan mukaan. Omia peltoja on usein nimetty sen mukaan, keneltä ne on ostettu. Naapurit taas voivat nimetä pellon erityisen henkilön tai talon mukaan, vaikka omistaja olisikin vaihtunut, tai vastaavasti uuden omistajan mukaan. Nimeämisperusteena torpat ovat jonkin verran yleisempiä kuin kantatilat, jotka ovat antaneet nimensä alle kymmenelle pellolle. Näyttäisi siltä, että torpan vieressä olleet pellot on usein nimetty torpan mukaan, vaikka se olisi jo hävinnytkin, koska nimi ilmoittaa

²⁹³ Kotus, PK, Eurajoki.

²⁹⁴ Kirjoitustapa erikseen ja toinen osa pienellä alkukirjaimella Kotuksen paikannimikorttiin kirjatun mukainen.

²⁹⁵ Huhta: Huhta, Irjanne, Kainu ja mullila nimisten kylien tiluskartta ja asiakirjat 1791–1792 (A8:3/11–31) Arkistolaitos.

²⁹⁶ Kotus, PK, Eurajoki.

sijainnin selvästi, eikä sitä voida sekoittaa toiseen samannimiseen peltoon. Kantatilan nimi pellon nimessä on ongelmallisempi, koska uudelle omistajalle siirtyneitä peltoja voi olla useita, ja ne voivat sijaita kaukana itse tilasta. Jostain syystä aineistossa on eniten kantatilan mukaan nimettyjä peltoja Irjanteella. Näitä ovat muun muassa Mustapäänniittu, Kaupinniittu ja Kylä-Laurilan pelto. Muita tyypillisiä omistajaan liittyviä nimiä ovat esimerkiksi Astlankantvainio ja Ylinen-Reko. Henkilön tai talon nimi pellon nimessä ei aina kerro omistajasta. Esimerkiksi Jaakkolanraja kertoo pellon sijaitsevan Jaakkolan rajalla.²⁹⁷

Kuivatustöihin ja maatalouden edistämiseen kannustettiin 1800-luvulla erilaisilla palkinnoilla. Muun muassa Huhdan Mikolan isännän, joka sai Talousseuran palkinnon 1800-luvun alkupuolella, ansioksi luettiin Kakkerinsuon kuivaaminen, kivien raivaaminen, 200 metriä kiviäitaa sekä komea maakellari, myöhemmin hänet palkittiin myös tunnollisesta maanviljelystä.²⁹⁸ Muutkin isännät ovat kunnostautuneet vastaavissa töissä, sillä kaikki nämä toimet näkyvät Eurajokilaakson kylien peltojen nimissä. Useissa kylissä on peltoja, joiden nimenä on Kellarvainio. Karimaa ja Kiviniemi ovat raivaamisesta huolimatta edelleen kivisiä peltoja. Ilmeisesti on joku joskus töihinsä myös turhautunut, vai liekö lähtenyt pellolle töihin, kun on ajettu pois seurasta, koska on nimennyt peltonsa Hevonvitunlaaksoksi, mutta muita vastaavia alatyylisiä nimiä eurajokelaiset eivät ole pelloilleen antaneet kuin muutamia. Näin ollen peltojen nimet voivat kertoa jotakin eurajokelaisten yhteisöstä ja sen suhtautumisesta työhön ja maanviljelykseen. Työn tekemisen laatuun on saatettu nimissä kuitenkin viitata. Kaukomäellä on Hiukanpellot, joista tuumitaan, että kylien rajalla ”Kaukomäen mies kävei ain siel hiukam peltto tekemäs”. Kenties Hiukka on kuitenkin jonkun nimi, koska se löytyy myös vuoden 1786 kartasta.²⁹⁹

Peltojen nimistä noin kymmenesosa on nimiä, jotka viittaavat suohon, kuten Lamminsuo, Suopalsta tai Kukonkorpi. Pellonraivaamisesta kertovia nimiä ovat myös esimerkiksi Väliperko ja Mustaperkko, joissa perkolla on tarkoitettu alun perin vetistä metsän keskelle perattua niittyä, laidunmaata tai peltoa. Muutamasta kylästä löytyy myös Kuokkamaa tai Kuoakmaa, joka tarkoittaa uutta peltoa. Koska

²⁹⁷ Paikannimet: Kotus, PK, Eurajoki.

²⁹⁸ Heino et al. 1990, 68.

²⁹⁹ Paikannimet: Kotus, PK, Eurajoki.

uusien peltojen ei 1900-luvun loppupuolella juuri ole enää raivattu, ovat nimet saattaneet jäädä tarkoittamaan uusinta peltoa. Parhaat pellot on otettu käyttöön jo kauan sitten, joten uusimmat on raivattu useimmiten vähemmän edullisille turvemaille.³⁰⁰

Monen pellon tai peltoaukean nimessä sana järvi viittaa kuivattuun järveen, kuten Irjanteen Kyläjärvi ja Huhdan Kotojärvi³⁰¹. Todennäköisesti järvi- ja suoaiheisista peltonimistä on hyvin harva kahtasataakaan vuotta vanha, sillä järvien kuivaaminen aloitettiin Eurajoella 1700-luvun lopulla, mutta varsinaisia tuloksia saatiin vasta 1800-luvun puolivälin jälkeen.³⁰² Monet peltonimet, jotka sisältävät sanan niitty, ovat myös kuivatustöissä syntyneiden rantaniittyjen, nykyisten peltojen nimiä.

Nimistöä päätellen kannustamisella on ollut merkitystä, ja Eurajokilaaksossa on kuivatustöillä saatu paljon aikaan. Kaikkiaan järvenkuivatukseen ja pellon raivaamiseen suosta liittyviä nimiä on aineistossa viitisenkymmentä, eli noin 13 % peltonimistä, jos mukaan lasketaan myös rantojen niittynimet, 15 %. Joidenkin entisten järvien ja soiden ranta-alueilla olevien niittyjen nimet voisivat hyvinkin olla peräisin 1700-luvulta saakka. Suurin osa peltojen nimistä on paljon uudempia, koska peltonimistö helposti muuttuu pienen käyttäjämäärän vaihtuessa. Kuivatustyöt on saatu päätökseen 1900-luvun puoliväliin mennessä, jonka jälkeen peltopinta-alaa ei ole enää lisätty, vaan päinvastoin, monet pellot ovat metsittyneet. Kuivattuihin järviin ja soihin liittyvät nimet ovatkin ilmeisesti kaikki yli 60-vuotta vanhoja. Uusimpia nimiä ovat Irjanteen Järvikylän peltonimet, kuten Välijärvi ja Järviveräjä. Alue saatiin kuivattua lopullisesti vasta karjalaisten siirtolaisten käyttöön³⁰³, joten osa nimistöä on karjalaista alkuperää, esimerkiksi saman nimiset pelto ja tila Sirlahti on nimetty Räisälän Siirlahden mukaan³⁰⁴.

Peltojen nimiä, jotka viittaavat harjuun, mäkeen, kiviin tai kallioon on aineistossa vain 11, eli 3 % kaikista peltojen nimistä. Useimmiten näiden nimien tarkoitus on kertoa enemmänkin maan laadusta, eikä niinkään sijainnista. Kainun Mäkimaa

³⁰⁰ Paikannimet ja sana perko: Kotus, PK, Eurajoki.

³⁰¹ Kotus, PK, Eurajoki.

³⁰² Heino 1990, 183.

³⁰³ Heino, 1992, 302.

³⁰⁴ Kotus, PK, Eurajoki: Sirlahti.

tarkoittaa vain vähän kohollaan olevaa peltoa ja Kaukomäen Mäkikarsina-nimessä sana mäki tarkoittaa mäkimaata, eli moreenia, eikä niinkään maanpinnan muotoa³⁰⁵. Kirkonkylän Kallionlaattia kertoo sen sijaan pellon sijainnin kallion juurella³⁰⁶. Vaikka Eurajoella on laajat harjut ja useita kallioita, niillä ei näytä olevan juuri tekemistä peltojen nimeämisen kanssa. Asutus erottaa pellot harjuista, jolloin pellot nimetään helpommin talon, kuin läheisen maaston muodon mukaan. Kivisyyskään ei ilmeisesti ole kovin monessa paikassa Eurajoen peltojen ongelma.

Nimistössä on säilynyt joitakin nimiä, joissa perusosana on karsina tai umpiaita, joka yleensä on tarkoittanut pihapeltoa, mutta Eurajoella useimmiten etäämpänä olevaa aidattua peltoa³⁰⁷. Vuojolla Tyykilässä on muun muassa Santranumpiaita eli Santumpait sekä Jaltumpait ja Kiviumpait. Aineistossa olevat karsina-nimet viittaavat kaikki omistajaan, esimerkiksi Mullilassa on Järvis-Kallen karsina, Auvissa Kustaankarsina ja Kaukomäessä Sotamiehenkarsina.

Paikannimikokoelman aineistossa umpiaita- ja karsina-nimiä on useampia Kaukomäessä, Kainussa ja Vuojolla, muissa kylissä on vain yksittäisiä nimiä, tai ei lainkaan.³⁰⁸ Esimerkiksi Irjanteen ja lähikylien isojakokarttojen selitysosissa huomattava osa viljelyksistä on nimetty umpiaidoiksi tai karsinoiksi.³⁰⁹ Nämä pellot ovat edelleen olemassa, mutta useimpien nimet ovat muuttuneet ainakin perusosaltaan.

Peltojen nimissä esiintyy edelleen myös vanhoissa kartoissa yleiset niitty, luhta, keto, haka ja alho, joita kaikista aineiston käytössä olevien peltojen nimistä on noin 13 %. Suurin osa näistä entisistä laidunmaista on tällä hetkellä tavallisessa viljelykäytössä, mutta osa syrjäisistä maista on kasvamassa umpeen. Haka esiintyy melko monessa paikannimessä kuten Jahvetinhaka ja Lähteenhaka Kaukomäessä³¹⁰. Haka, kielitoimiston sanakirjan mukaan metsäinen laidunmaa, tarkoittaa Eurajoella myös muuta aidattua laidunmaata, joka voi nykyisin olla viljelyssä, kuten Maaden metsän syrjässä oleva Haukanhaka. Irjanteen Kidutushaka ei ole saanut nimeään suurista historian tapahtumista, vaan siitä, että sammaleinen

³⁰⁵ Kotus, PK, Eurajoki.

³⁰⁶ Kotus, PK, Eurajoki.

³⁰⁷ Kotus, PK, Eurajoki: umpiaita.

³⁰⁸ Kotus, PK, Eurajoki.

³⁰⁹ Arkistolaitos.

³¹⁰ Kotus, PK, Eurajoki.

paikka ei oikein sopinut laitumeksi. Alho, eli notko ³¹¹ tarkoittaa Eurajoella yleensä metsän keskellä olevaa peltoa. Sana on säilynyt muutamissa peltojen nimissä, kuten Alhonsivu ja Alhonpala, jossa Alholla kuitenkin tarkoitetaan Alhomäen torppaa. Luultavaa on, että alhot ovat ensimmäisinä jääneet pois viljelyksestä, ja niiden nimet ovat unohtuneet. Keto, eli kuiva niitty on muutaman peltonimen perusosana. Auvissa on Miilunketo, ja Olkiluodossa Faarinhakanketo ja Lautanketo. ³¹² Kuivia niittyjä luulisi olleen paljonkin harjualueella, mutta peltojen nimistä se ei paljastu.

Niitty ja niittu ovat melko yleisiä peltojen nimissä, mutta rantaniittyä tarkoittava luhta nimen osana on lähes kokonaan jäänyt pois käytöstä. Sen sijaan nimistössä on useita rantaniittyä tai rannalla olevaa peltoa tarkoittavia nimiä, kuten Joensivu, Jokiniittu ja eurajokelaisten yleisin pellon nimi Jokiranta, joita aineistossa on peräti 11. Nimiä, joissa on sana ranta, joki tai oja on yhteensä 33, eli noin 9 % kaikista peltonimistä. Melkein kaikkia peltoaukeita halkookin Eurajoki tai siihen laskeva luonnonoja, jotka rantaan rajoittuvan pellon sijainnista puhuttaessa itsestään selvästi muodostavat pellon nimen. Yksittäisen pellon nimen käyttäjäkunta on yleensä pieni, jolloin on selvää kenen Jokirannasta on puhe, samoin kuin tiedetään mitä peltoa kulloinkin tarkoitetaan Kotopellolla. ³¹³

Kotiaiheisia peltojen nimiä aineistossa ei ole kuin 15, eli vain 4 % peltojen nimistä, vaikka Kotovainio ja Kotopelto ovat tyypillisimpiä suomalaisten peltojen nimiä ³¹⁴. Nimellä tarkoitetaan lähinnä taloa olevaa peltoa. Yleisin suomalainen pellon nimi on Riihipelto³¹⁵, eli Riiehen viereinen pelto, mutta käytössäni olleen paikannimiaineiston mukaan ainoastaan Irjanteella on yksi Riihivainio. Ilmeisesti riihet on purettu jo aikaa sitten, ja hävinnyt rakennus säilyy pellon nimessä vain niin kauan, kuin rakennus muistetaan. Riiehen tilalle ovat tulleet kuivurit, joiden mukaan nimettyjä peltoja aineistossa ei ole, mutta sähköistymisestä kertoo kuitenkin Kaukomäen Muuntajakopanmaa ja Muuntajanvainiot Maadella ja Kirkonkylällä. Myllyvainioita sen sijaan on viisi, joista useimmat ovat Irjanteella olevien vesimyllyjen läheisyydessä, mutta yksi on nimetty myös Auvissa olleen

³¹¹ Kotus, Kielitoimiston sanakirja.

³¹² Paikannimet ja sana haka: Kotus, PK, Eurajoki.

³¹³ Paikannimet: Kotus, PK, Eurajoki.

³¹⁴ Kiviniemi 1990, 126–130.

³¹⁵ Ainiala et al. 2008, 94.

tuulimyylyn mukaan. Pellon nimiä, joissa mainitaan jokin rakennus, on parisenkymmentä. Joukkoon mahtuu muutama Kirkkopelto ja Linnavainio, mutta jostain syystä vain yksi suuli, eli lato on antanut nimensä pellolle.³¹⁶

Eläinaiheisia peltojen nimiä on Eurajoella paljon. Laidunnettavat ovat antaneet monelle pellolle nimensä. Tällaisia ovat Kuttuniittu, Lamhaka (Lammashaka) ja Mullihaka. Villieläimetkin ovat nimistössä edustettuna. Hanhet ovat viihtyneet muutamalla pellolla siinä määrin, että ne on nimetty Hanharoksi ja Hanhelaksi. Hirviä ei ilmeisesti ole ollut suurena vaivana kuin Hirvipellolla. Pari peltoa on nimetty karhuhavainnon mukaan Karhumaaksi ja Karhusuoksi. Kettu kuuluu yleisimpiin villieläimiin Suomen paikannimistössä³¹⁷, eikä se tee poikkeusta Eurajoellakaan, jossa on kokonainen kyläkin nimetty Ketunpesäksi. Viidesosa kaikista peltojen nimissä esiintyvistä eläimistä on kettuja. Näitä ovat Ketunvainio, Ketunpesänmäentausta, Kettu ja Ketun perällä oleva Ketunpersevilla, joka on yksi eurajokelaisista oudoista paikannimistä. Toinen kummallinen pellon nimi on Kakanalho, mutta lieneekö sillä lainkaan tekemistä eläinten tai ihmisten kanssa, vai onko oikea merkitys kadonnut jo kauan sitten, sillä nimi on samassa muodossa Lavilan vuoden 1813 kartassa.³¹⁸

Kotuksen Nimiarkiston aineistossa on ainoastaan yksi selvästi kaskeamiseen liittyvä pellon nimi Isohuhta, sillä Palo ja Palomaa ovat saaneet nimensä ilmeisesti metsäpalon mukaan. Irjanteen isojakokarttojen selitysosissa on kuitenkin useita peltojen nimiä, joissa on sana huhta, mutta jotka näyttävät jääneen pois käytöstä³¹⁹. Isohuhta on kaikesti säilyttänyt nimensä, koska sen merkitys liittyy nykyisin enemmänkin Huhdan kylään, kuin kaskeen. Kaskea oli lupa polttaa vielä 1810-luvulla uusien niittyjen raivaamiseksi, joten kartoissa mainitut nimet eivät välttämättä ole erityisen vanhoja. Ilmeisesti metsiä ei kuitenkaan ole enää 1800-luvun puolella liiemmin ollut poltettavaksi asti varsinkaan lähempänä Eurajoen suuta ja Kaunissaaren sahaa.³²⁰

³¹⁶ Paikannimet: Kotus, PK, Eurajoki.

³¹⁷ Kiviniemi 1990, 136–140.

³¹⁸ Paikannimet: Kotus, PK, Eurajoki.

³¹⁹ Irjanne: Irjanne, Kainu ja Mullila nimisten kylien isojaonjärjestelyn kartta ja asiakirjat 1898-1898, A8: 5/3–54. Arkistolaitos

³²⁰ Heino, 1990, 142.

5.6 Metsät

Metsien paikannimet voisi käsitellä myös luontoniminä, mutta koska suurin osa aineistoni metsänimistöstä on tiloihin kuuluvien talousmetsäpalstojen nimiä, joissa usein on mukana ihmisen toimintaan liittyviä sanoja, käsittelen metsien nimet kulttuuriniminä. Metsäalueiden nimiä on aineistossani noin 6 % kaikista paikannimistä. Eurajoen pinta-alasta metsää on kuitenkin 1840-luvulta 1960-luvulle saakka ollut melkein 70%³²¹. Nimistön vähäisyys selittynee sillä, ettei nimistöä ole saatu kerättyä. Suuri osa nimistä voi olla vain virallisessa käytössä ja muutoin palstoja kutsutaan niiden omistajien mukaan. Oletettavaa on, että melkein kaikilla tiloilla on ainakin yksi metsäpalsta. Palstojen määrän runsauden voi todeta myös kansalaisen karttapaikan kiinteistöjaotuksesta.

Osa nimistä on suurien yhtenäisten metsäalueiden nimiä kuten Irjanteen Ylistenkangas, mutta suurin osa metsien paikannimistöstä on kuitenkin yksittäisiä pienempiä metsäomistuksia. Tällainen on esimerkiksi Kaukomäessä oleva Mikonojantakainenlohko, jonka nimestä voi melko suoraan päätellä kyseessä olevan metsäpalstan. Metsän kokoa voi harvoin päätellä nimestä, mutta Eskonpalanen kuulostaa pieneltä, ja sitä se ilmeisesti onkin, koska se sijaitsee Irjanteella Herrasuon laidassa, eikä tämän peltojen rajaaman alueen pisin mitta ole 550 metriä enempää³²². Suuria, kartalle merkittyjä metsäalueita ovat muun muassa Irjanteen Huhdankangas ja Hämeenjärvi, sekä Kirkonkylän Lautkatonmaa. Perusosat kangas ja maa viittaavat useimmiten suuriin metsäalueisiin. Hämeenjärvi ei ole enää pitkiin aikoihin tarkoittanut järven ympäristössä olevaa laajaa metsää, sillä järvi on kokonaan kuivunut ja kasvaa metsää.³²³

Metsäalueiden nimistä viidenneksessä on peltosanastoa. Monen metsän nimen perusosana on edelleen niitty, haka, perko tai vainio, vaikka useimmiten nimet muuttuvat vastaamaan kuvaamaansa kohdetta. Ilmeisesti muutoksesta ei ole kulunut vielä riittävästi aikaa, ja metsäalueiden historia niittynä muistetaan vielä. Niittyihin ja viljelykseen liittyvissä metsien nimissä on useimmiten määriteosana jokin omistajaan liittyvä sana, esimerkiksi Konstinniittu, Kraatarinhaka ja Nikuvainio. Maaden Hävinnytperko on aineiston ainoa metsäalueen nimi, joka

³²¹ Koistinen, Käyhkö 2011, 33–57.

³²² Mitattu Kansalaisen karttapaikan mittatyövälineellä.

³²³ Paikannimet: Kotus, PK, Eurajoki.

selvästi kertoo alueen olevan entinen pelto.³²⁴ Niittyjen pinta-ala on vähentynyt 1800-luvun puolivälistä tähän päivään lähes 14 prosentista alle kahteen prosenttiin. Niittyjä on tällä hetkellä lähinnä vain jokisuistoissa ja merenlahtien perukoissa, ja ne määritellään nykyisin lähinnä kasvillisuuden eikä maatalouskäytön perusteella. Sisämaassa olevat niityt ovat joko metsittyneet tai otettu viljelykseen.³²⁵

Hepokankaan ja Hepojärven välissä on Puukkoniittu, joka nykyisin kasvaa metsää.³²⁶ Niittyjen ja peltojen kasvaessa umpeen, niiden nimet useimmiten muuttuvat vastaamaan nykyistä tilaa. Puukkoniitun nimi on kuitenkin säilynyt myös kartalla. Nimi saa aavistelemaan sen pohjalla olevaa tarinaa, jota Pakannimiarkistosta ei kuitenkaan löytynyt. Irjanteen tiluskartan selitysosassa vuodelta 1791 on mainittu Irjanteelta niitty nimeltä Puko, muttei Puukkoniittyä, mutta Eurajoen murteella ja kartoittajalla saattaa olla jotakin tekemistä näiden nimien eri muodoissa³²⁷.

Useimmiten metsät on nimetty niiden sijainnin mukaan. Jotkut niistä ovat hyvinkin selkeitä ja kuvaavia. Kansalaisen karttapaikan haku ei löydä Telemetsää, mutta nimen perusteella nekin, jotka eivät tarkemmin tunne Eurajokea, arvaavat sen olevan jossakin Raumantien varressa olevan yleisradiomaston välittömässä läheisyydessä. Hepola yhdistetään helposti Hepojärveen ja Hepokankaaseen, Kämpännummi Kämpän risteykseen, Huhdanraja Huhdan kylään ja Auvinmetsä Auviin.³²⁸

Toinen Eurajoella yleinen tapa nimetä metsät on kertoa nimessä niiden omistaja tai keneltä metsä on hankittu, esimerkiksi Kaupinmetsä, Karimäki ja Mäkelänmettä³²⁹. Tokimaan nimessä näkyy edelleen 1600-luvulla vaikuttaneen Åke Tottin ja hänen perillistensä nimi³³⁰. Metsäalueiden nimet ovat usein vanhoja. Esimerkiksi Irjanteen Lambasuo (Lampasuo) ja Vuotavanniittu on merkitty jo vuoden 1890

³²⁴ Paikannimet: Kotus, PK, Eurajoki.

³²⁵ Koistinen, Käyhkö 2011, 33–57.

³²⁶ Kotus, PK, Eurajoki.

³²⁷ Huhta; Huhta, Irjanne, Kainu ja Mullila nimisten kylien tiluskartta ja asiakirjat 1791–1792 (A8:3/11–31). Arkistolaitos.

³²⁸ Paikannimet; Kotus, PK, Eurajoki.

³²⁹ Paikannimet: Kotus, PK, Eurajoki.

³³⁰ Eurajoen pitäjänkirja 1977, 15.

tiluskarttaan ³³¹. Vanha nimi on myös Kaukomäen Loukaskorpi, jossa on ollut loukaita eli karhunpyydyksiä³³² tai ansoja susia varten vielä 1900-luvun alussa ³³³. Metsien nimissä on melko vähän eläinsanastoa. Näitä ovat vain Hevossaari, Hepola ja Hirvilampi, ja mahdollisesti myös Koukonkorpi, mikäli kouko tarkoittaa tässä karhua, eikä toisen tulkinnan mukaan kylmää ³³⁴.

Tukinuitosta kertovia nimiä aineistossa ei ole, mutta muita työhön ja metsätalouteen liittyviä nimiä on muutamia. Esimerkiksi Mullilassa oleva Ajankulu on saanut nimensä mahdollisesti maanmittareiden aikailusta 1920-luvulla, tai vain siitä, että on metsätöissä aikaa kulunut turhiin töihin. Kallenkoulunkorpi Lavilassa taas on saanut nimensä metsäkoulun opettajan mukaan. Mastosuo Lastensuon lounaispuolella on tarinan mukaan ollut ennen hyvää metsää, josta saatiin mastopuita, joita vietiin Raumalle. Nimi on annettu ilmeisesti vasta soistumisen jälkeen, mutta paikannimikokoelman kortissa haastateltava on arvellut nimen olevan hyvin vanha. ³³⁵ Kartoissa Mastosuo -nimeä tai muuta mastoon liittyvää nimeä ei kuitenkaan ole ennen kuin vuoden 1962 peruskartassa, jossa se on merkitty väärin Kuohan kohdalle.

5.7 Ammatinharjoittaminen ja teollisuus

Erilaiset menneen ajan elinkeinot näkyvät Eurajoen paikannimistössä jonkin verran. Paikannimikokoelman aineiston 1500 nimestä 53 liittyy myllyihin, miilun- tai tervanpolttoon tai ammatteihin. Myllyjä on ollut useampia Eurajoessa ja siihen laskevissa luonnonojissa, mikä näkyy myös nimistössä.

Paikannimikokoelmassa on varsinaisten myllyjen nimien Faltun mylly ja Ruikan mylly lisäksi kymmenkunta muuta myllyaiheista nimeä. Peltonimien, kuten Myllyvainio lisäksi ovat esimerkiksi Mullilan Myllyluoto ja Myllymäki sekä Kaukomäen Myllyniitunoja. Myllärin mukaan on nimetty muun muassa Lavilan Myllärinmäki ja Myllärinvainio. ³³⁶

³³¹ Irjanne, Kainu, ja Mullila nimisten kylien isojaonjärjestelyn kartta ja asiakirjat 1898–1898 (A8:5/3–54). Arkistolaitos.

³³² Kotus, PK, Eurajoki: Loukaskorpi, Tarkoma 1980.

³³³ Kotus, PK, Eurajoki: Loukaskorpi, Nuutinen 1980.

³³⁴ Kotus, PK, Eurajoki: Koukonnummi.

³³⁵ Kotus, PK, Eurajoki.

³³⁶ Kotus, PK; Eurajoki.

Miilujen ja tervanpolton yleisyydestä todistavat muun muassa Auvin Miilunketo, Linnamaan Miiluvainio ja Vuojoen Miilunkohta, Kaukomäen Kolipelto ja Maaden Tervahauta³³⁷, jotka kaikki ovat peltoja, sekä Koliladonkallio Kaukomäessä, Kolioja Kainussa, Huhdan Kolimäen tila ja Uudenkolinsuo³³⁸.³³⁹ Sen sijaan nimistöön ei ole jäänyt juuri jälkiä tiilenpoltosta, vaikka Eurajoella on poltettu tiiliä useammassakin paikassa.³⁴⁰ Ainoastaan Vuojoen kartanon alueella on nimetty entinen tiilitehtaan rakennus Tiilisaliksi, joka on merkitty myös nykyiseen karttaan.³⁴¹ Myöskään salpietari ei näy nimistössä, vaikka sitä on keitetty ainakin Mullilassa vuonna 1805.³⁴²

Käsityöläisistä kraatari näyttää olleen tärkeä henkilö, sillä aineistossa on useita kraatari-alkuisia paikannimiä: Kraatarin tila ja Kraatarinhaka Maadella, Mullilan Kraatarinmäki, Kainun Kraatarinniittu ja Kraatarinristinahde Kaukomäessä. Jostain syystä muut käsityöläiset ja työntekijät eivät ole vaikuttaneet ympäristöönsä niin paljon, että paikkoja olisi nimetty heidän ammattinsa mukaan. Ainuttakaan suutaria ei nimistössä ole, mutta Knupitusvainio Vuojoella on ainakin lähellä entistä suutarin asuntoa. Mahdollisesti monet henkilönnimet paikannimissä voivat myös kuulua suutarille tai jollekin muulle ammatti-ihmiselle, kuten merikapteeni Mårtensson on antanut nimensä Vuojoen Mortin talolle. Myöskään seppiä tai pajoja ei mainita paikannimissä kuin Irjanteella, josta löytyvät tilat Ahjo ja Paja. Hukuttautuneen kirjanpitäjän kohtalo on tallentunut Auvin Puukhollarinsuon eli Kirjanpitäjänsuon nimeen.³⁴³ Kaukomäessä on ilmeisesti asunut tavalla tai toisella huomiota herättänyt sotamies, sillä nimistöstä löytyvät Miekkan torppa, Miekankallio, Miekanumpiaita ja Sotamiehenkarsina. Rykmentinkirjurit antoivat sotamiehille 1700-luvulla sotilaallisuutta korostavia ruotsinkielisiä nimiä³⁴⁴. Miekka on voitu kääntää ruotsinkielisestä nimestäkin, mutta suomenkielisiä nimiä annettiin 1800-luvun puolivälissä, myös nimeä Miekka.³⁴⁵

³³⁷ Kotus, PK, Eurajoki: Huru.

³³⁸ Kotus, paikannimiarkisto: Kahmonpirtti.

³³⁹ Kotus, paikannimiarkisto.

³⁴⁰ Heino 1992, 344.

³⁴¹ Kotus, PK, Eurajoki.

³⁴² Heino 1990, 242.

³⁴³ Paikannimet: Kotus, PK, Eurajoki.

³⁴⁴ Heino 1992, 435.

³⁴⁵ Mikkonen 1987.

Kalastukseen liittyvän nimistön vähäisyys Kotuksen Nimiarkiston aineistosta kiinnittää huomiota, tosin paikannimissä on useita sanoja, joiden merkitystä en saanut selville. Tässä aineistossa on myös vain pieni osa Eurajokisuun nimistöstä, joten joukossa on vain yksi apajannimi Kiukaanluoma Linnamaalta. Muita pyyntivälineitä on nimissä Verkkokari ja Maaden Katitsankoukku. Metsästys näkyy paikannimissä yhtä vähän kuin kalastus. Ansapaikkojen nimiä ovat Kaukomäen Loukaskorpi, Maaden Susikuopanmäki ja Mullilan Loukkunummi, joista ainakin kaksi ensimmäistä liittyvät susiin.³⁴⁶

Luultavasti ammattikuntiin liittyneitä paikannimiä on ollut aiemmin huomattavasti enemmän, mutta ne ovat jääneet pois käytöstä, kun henkilöt on unohdettu ja paikka on saanut muita merkityksiä. Esimerkiksi metsänvartija on kadonnut paikannimistöstä, vaikka muun muassa Kallionkarin tilan entinen nimitys on Metsänvartijanpaikka³⁴⁷. Tunnetuin entinen metsätyöläisten majapaikka lienee Kämpä eli Etukämpä, joka on antanut nimensä myös Kämpänristeykselle³⁴⁸.

Pelkästään Irjanteen pohjavesialueella on 16 sorakuoppaa, joista osa on jo metsittynyt³⁴⁹. Kämpäntien varressa olevat sorakuopat hallitsivat maisemaa vielä 1980-luvulla, jolloin muistaisin joissakin kuopissa olleen vielä soranoton käynnissä. Metsittymisen vuoksi kuopat eivät enää näy tielle yhtä hyvin. Jostain syystä paikannimikokoelmaan ei silti ole saatu kerättyä sorakuoppiin suoraan liittyvää nimistöä kuin tilan nimi Harjunkuoppa. Myöskään kartalle ei ole merkitty sorakuoppien nimiä. Muita paikannimiä, joiden paikannimikokoelman kortissa on maininta sorakuopasta, ovat vain koko alueen nimet Irjanteenharju eli Nummenharju sekä soranoton takia kadonneet Keinumäki ja Konstin tila.

Viimeisimmät Eurajoen paikannimet on kerätty arkistoon vuonna 1995, jolloin joihinkin veden täyttämiin sorakuoppiin oli jo rakennettu saunamökkejä. On selvää, että jokaisesta sorakuopasta on täytynyt puhua esimerkiksi omistajan tai sijainnin mukaan soranoton aikana, ja puhetta on varmasti riittänyt myös silloin,

³⁴⁶ Paikannimet: Kotus, PK, Eurajoki.

³⁴⁷ Kotus, PK, Eurajoki: Kallionkari.

³⁴⁸ Kotus, PK, Eurajoki.

³⁴⁹ Airix Ympäristö Oy 2011, 13.

kun kuopat on otettu uudenlaiseen käyttöön. Tästä syystä oletan, että useammallakin kuopalla on omat nimet, mutta miksi ne puuttuvat Nimiarkistosta? Kiviniemen vuonna 1990 esittelemässä paikannimien luokittelustakaan ei löydy tekopaikkojen kohdalta esimerkkejä kuin muun muassa kaivosta, kaivantoa, tervahautaa ja mullan- tai savenottoa paikkaa kuvaavista sanoista, mutta sorakuoppaa tarkoittavaa sanaa ei ole mainittu ³⁵⁰.

Ei kai sorakuoppa voi olla ilmiönä niin uusi, ettei niitä jostain syystä olisi huomattu nimenkeruun aikaan ajatella nimettyinä paikkoina? Ehkä haastateltavat ovat kokeneet alueen epämiellyttäväksi, eikä siitä kertomista ole katsottu tarpeelliseksi. Mahdollisesti yksittäisistä kuopista ollut tarvetta puhua sen verran harvoin, että on riittänyt, kun on sanonut olleensa vaikkapa Kämpäntien pohjoispuolen kuopalla Järvikylän tienhaarassa. Nimettyjä hiekkakuoppia tai vastaavia on muualla Suomessa, itselleni tuttuja ovat muun muassa Ilmajoen Konnanmonttu ja Maskun Riviera, jotka tosin ovat nykyisin melko suuria ja tunnettuja uimarantoja. Saattaa olla, että Irjanteen yksittäisten sorakuoppien käyttäjäkunta on ollut paikannimien keruu-aikaan niin vähäinen keskeisestä paikastaan huolimatta, että nimistö ei ole ollut yleisessä tiedossa.

5.8 Tarinan maisema

Irjanteen Sjundebyn päärakennus tehtiin 1640-luvulla kirkkoa vastapäätä jokitörmälle Mullilan puolelle. Alkuperäinen Klaus Tottin asiamiehen suunnitelma oli kuitenkin toinen. Vanhalle kappelille oli jo hankittu purkulupa kartanon tieltä, mutta kartanon vouti ei noudattanut suunnitelmia, ja hän vakuutti Mullilan puoleisen rannan olevan paljon paremman ja edullisemmän rakennuspaikan niin näköalojen kuin verotuksen puolesta. Hänestä kappelin purkaminenkaan ei toisi kartanolle riittävästi tilaa. ³⁵¹ Sjundebyn kartano rakennettiin voudin määräämään paikkaan. Kartano oli rappeutuneessa kunnossa jo 1700-luvun puolella, mutta se oli silti pitäjän komein rakennus. Se hävitettiin kokonaan Isonvihan aikana, ja sen kivet käytettiin 1720-luvulla palaneen Kirkonkylän uudelleen rakentamisessa. Rakennuksesta ei jäänyt jäljelle muuta kuin tarina, jonka mukaan Pykninginmäki on saanut nimensä. ³⁵²

³⁵⁰ Kiviniemi 1990, 66.

³⁵¹ Heino et al. 1987, 168–169.

³⁵² Heino et al. 1990, 28.

Irjanteen Ryssänkalliosta on käytössä useampia nimiä. Ryssänkallio ja Tornikallio ovat uudet nimet Isokalliolle, jolle venäläiset sotilaat pystyttivät kartoitustornin 1800–1900 -lukujen vaihteessa.³⁵³ Tornia on sanottu myös tähystystorniksi, josta näki Eurajoen kirkolle saakka.³⁵⁴ Vuoden 1962 peruskartassa kallion nimi on vielä Isokallio, mutta Kansalaisen karttapaikassa kallion nimenä on Ryssänkallio. Paikannimenä Isokallio on todennäköisesti vanha. Paikalle rakennettu torni on ilmeisesti ollut näkyvä ja selkeä maamerkki, jonka mukaan kalliota on alettu kutsumaan. Torni on kuitenkin kaatunut jo kapinan aikana³⁵⁵.

Kansalaisen karttapaikka löytää Suomesta kymmenkunta eri Ryssänkalliota ja Kotuksen digitaalisessa aineistossa on 27 ryssä-aiheista nimeä. Sana ryssä näyttää olevan hyväksytty sana kartoissa, vaikka muussa virallisessa kielenkäytössä sitä ei yleisesti pidetä sopivana ja Kotuksen sanakirja määrittelee sen halventavaksi. Nimi Ryssänkallio kertoo ihmisten suhteesta paikkaan enemmän kuin neutraali Tornikallio. Molemmat nimet sisältävät tietoa historian tapahtumista, mutta Ryssänkallio kertoo myös ihmisistä, eikä pelkästä paikalla olleesta rakennelmasta. Nimi Ryssänkallio saattaa myös herättää enemmän kysymyksiä kuin Tornikallio, jolloin paikan historiasta voidaan kertoa. Näin paikkakokemus halutaan välittää myös tuleville sukupolville ja paikalla vieraileville.

Eurajoen soita on nimetty paljon tapahtumien tai tarinoiden mukaan. Lähellä Irjanteen keskustaa sijaitseva Kyläsuo on nykyisessä kartassa Herrasuon nimellä. Kerrotaan, että sinne olisi kansalaissodan aikana haudattu teloitettuja. Punakaartilaiden ampumispaikan sanotaan olleen Möttösensuo, joka on pelto Herrasuon yhteydessä. Ristisuon tarina vaikuttaa paljon vanhemmalta. Suohon hukutettiin elävältä isä ja tytär jonkin rikoksen takia sidottuina selät vastakkain ja pata päässä. Paikka merkittiin ristillä, josta suo sai nimensä.³⁵⁶ Yleisradiomaston lähellä olevan Seitsemänmerkinsuon nimen merkityksestä ei tiedetä, mutta mahdollisesti sekin liittyy johonkin tarinaan.³⁵⁷ Mikäli nimi on

³⁵³ Kotus, PK, Eurajoki: Ryssänkallio, Kurki 1995

³⁵⁴ Kotus, PK, Eurajoki: Ryssänkallio, Lavonen 1988

³⁵⁵ Kotus, PK, Eurajoki: Ryssänkallio, Lavonen 1988.

³⁵⁶ Kotus, PK, Eurajoki.

³⁵⁷ Kotus, PK, Eurajoki.

vanha, voisin kuvitella, että merkit ovat olleet rajamerkkejä tai vaikkapa enteiksi tulkittuja tapahtumia. Seitsemänmerkkiä on voinut alkujaan olla myös jonkin toisen lähellä sijaitsevan paikan nimenä tai nimen osana. Vuojoen kartassa vuodelta 1923 paikalla on Seitsemänmerkin niitty.³⁵⁸ Seitsemänmerkki-niminen suo on myös Porissa³⁵⁹. Väistämättä mieleen tulee myös Ikaalisten Seitsemisen kansallispuisto, jonka nimen on ajateltu liittyvän mahdollisesti seitoihin tai Seitsemisjärven seitsemään syvään lahteen³⁶⁰. Luku seitsemän voi tarkoittaa pyhää tai taianomaista lukua, tai yksinkertaisesti vain montaa.

Lastensuo on suuri suoalue Huhdan pohjoispuolella. Suohon liittyvä tarina on jäänyt epäselväksi. Useissa paikannimikokoelman nimikorteissa toistuu kuitenkin tarina kahden lapsen hukkumisesta suohon.³⁶¹ Lapsensuo mainitaan lasten marjanpoimimispaikkana 1930-luvun aineistossa, mutta sen sijaintipaikaksi ilmoitetaan ainoastaan Vuojoen metsä, josta ei vielä voi suoraan päätellä varmasti kyseessä olevan sama suo.³⁶² Lapsensuo on todennäköisesti sama kuin Lastensuo, ainakaan kartoista en löytänyt toista suota, jonka nimessä olisi mainittu lapsi. Lastensuosta on kerrottu myös, että sinne olisi hukutettu ei-toivottuja lapsia.³⁶³ Mahdollisesti tarinat kahdesta lapsesta ja ei-toivotuista lapsista ovat sama tarina. Nimikorttien tiedot ovat voineet jäädä puutteellisiksi, koska 1930-luvun paikannimien kerääjät ovat olleet Rauman oppikoululaisia. Nuorille ei ehkä ole haluttu kertoa koko tarinaa, jos se on silloin tunnettu, tai oppilaat eivät ole sitä jostain syystä kirjanneet riittävän tarkasti ylös. Lastensuon nimi on vanha. Se on merkitty jo vuoden 1770 tiluskarttaan. Alkuperäinen nimeen liittyvä tarina on saattanut kadota jo kauan sitten, ja nykyiset tarinat voivat olla nimestä tehtyjä päätelmiä.

Huhdan ja Irjanteen kartoissa, jotka ovat 1700-luvun lopulta on myös paikannimet Lastensuonjärvi, Pikku-Lastensuo, joka on Lastensuon pohjoisempi osa, Lastensuonoja, Lastensuonojansuu, sekä Lastensuonniitty, joista kahta viimeistä ei ole paikannimikokoelmassa. Lastensuonojansuu Eurajoessa on Huhdan

³⁵⁸ Vuojoki 1923–1923 (A8: 27/10–144). Arkistolaitos.

³⁵⁹ Kansalaisen karttapaikka.

³⁶⁰ Paikkala et al. 2007, 409.

³⁶¹ Kotus, PK, Eurajoki: Lastensuo. Lavonen 1988, Viljanen 1930-luku.

³⁶² Kotus, PK, Eurajoki: Lapsensuo, Sahlsten 1930-luku.

³⁶³ Hankonen 2015.

tiluskartassa vuodelta 1791 rajamerkin paikka.³⁶⁴ Paikannimikortissa Lastensuonojan nimen on ajateltu 1930-luvulla olevan uusi. Senaatinkartassa vuodelta 1904 ei Lastensuolta saakka laske selvää ojaa Eurajokeen, eikä myöskään vuoden 1962 Peruskartassa ³⁶⁵. Nykyisessä kartassa soiden suunnalta tuleva oja on nimellä Kuohanoja. Ilmeisesti ojan nimitys on muuttunut usein sen mukaan, mistä se on kulloinkin saanut alkunsa.

Paikannimikokoelman 1930-luvun aineistosta löytyy Kirjanpitäjänsuo, eli Puukhollarinsuo , joka sijaitsee Auvissa, mutta tarkempaa paikkaa ei ole kerrottu. Nimikortin mukaan eräs kirjanpitäjä hukutti itsensä suohon 1880-luvulla. Kansalaisen karttapaikka ei kyseistä suota löydä, eikä löytänyt sitä myöskään vuoden 1962 Kuivalahden peruskartasta. Nimi on ilmeisesti jäänyt pois käytöstä jo kauan sitten. Suo saattaa olla kokonaan kadonnut ojituksen takia, tai sen nimi on voinut vaihtua.

Kansalaisen karttapaikka ei tunne myöskään Eevankuolemanahdetta, joka on Kaukomäessä Sydänmaankankaan poikki menevällä tiellä. Paikannimikortti on vuodelta 1980, ja siihen on kirjattu vuonna 1904 syntyneen haastateltavan kertoneen, että 1800-luvun puolella olisi joku Eeva kaatunut rattaineen jyrkässä ahteessa ja kuollut. Paikannimikorteista ei selviä, onko mahdollisesti kyseessä sama Eeva, jonka mukaan on nimetty Maadella Eevanperko, jonka nimi on säilynyt ainakin 1800-luvun alusta saakka. Paikannimiä, joissa on etunimi, joka ei paikannimikorttien tiedoista päätellen liity tilan nimeen, näyttäisi olevan Eurajoen paikannimistössä ehkä vain parikymmentä, josta määrästä naisten nimiä on puolet. Muut saman etunimen sisältävät paikannimet, on nimetty saman henkilön mukaan, mutta paikat ovat myös aivan lähellä toisiaan. ³⁶⁶

Kylien ja kulmakuntien nimissä tarinat ovat harvinaisempia. Krisankulman nimeen kuitenkin liittyy tarina, jonka mukaan Krisankulmalla oli Kinkkankkerinkaivo, jolta naiset hakivat vettä ”ämmänränkien”³⁶⁷ kanssa. Kaivo kuivui, ja naisille tuli niin

³⁶⁴ Huhta, Irjanne, Kainu ja Mullila nimisten kylien tiluskartta ja asiakirjat 1791–1792 (A8:3/11–31). Arkistolaitos

³⁶⁵ Senaatinkartta Eurajoki XVII 14, 1904. Peruskartta 113403 Irjanne 1:20 000,1962.

³⁶⁶ Paikannimet: Kotus, PK, Eurajoki.

³⁶⁷ vrt. ämmänlänget.

paha riita, eli krissa, että he tappelivat ”ränkiä” aseinaan käyttäen.³⁶⁸ Krisankulman vieressä on Lauhtu, jonka nimeä pidetään hyvin vanhana, eikä sen alkuperää tunneta³⁶⁹ Kotuksen vanhan kirjasuomen sanakirjassa on muoto lauhto, joka tarkoittaa lauhaa ja lauhkeaa.³⁷⁰ Kenties tarinan riitelevät naiset nimen antamisen perusteena ja naapurikylän ”lauhkeus” liittyvät jotenkin yhteen.

6 Yhteenveto

Eurajoen paikannimet ovat tärkeä osa kerrottua maisemaa. Niitä käytetään paikasta puhuttaessa tai kirjoitettaessa, mutta ne myös yksinään kertovat paikasta paljon. Monet Eurajoen paikannimet voivat ilmoittaa paikan laadun, sijainnin tai tuntomerkit, mutta myös paikan merkityksen yhteisössä, ja paikkaan liittyvät tarinat ja historian. Paikannimi voi sisältää tiivistettyä informaatiota menneestä tai nykyisyydestä, ja ihmisten tai luonnon aiheuttamista muutoksista ympäristössä. Nimi voi toimia tarinan otsikkona ja sisältää merkityksiä, jotka ihmiset voivat tulkita eri tavoin.

Eurajoen alueella paikannimet kertovat näkyvän ympäristön lisäksi paikallisesta yhteisöstä, tehdystä työstä ja historian tapahtumista. Jotkut paikannimet kertovat alueella tapahtuneista asioista suoraan, toiset ilmoittavat mitä paikalla on ennen ollut. Paikka sijaintina on sama, mutta paikan olemus on muuttunut. Eurajoen kuivattujen järvien ja metsittyneitten peltojen nimet, kuten Kyläjärvi ja Puukkoniittu ilmoittavat mitä paikalla on joskus ollut, mutteivät kerro mitä paikalla on nyt. Joskus paikka saattaa olla ulkoisesti samankaltainen kuin ennenkin, kuten Ryssänkallio, mutta paikka on nimetty menneen tapahtuman mukaan, jolloin suhtautuminen paikkaan on muuttunut. Nimi kertoo paikalla aiemmin koetusta ja eletystä paikasta ja maisemasta, joka nimen kautta voi olla läsnä nykyhetkessä ja vaikuttaa paikkakokemukseen. Eurajoella paikannimet näyttävät usein sen, mitä silmillä ei voi havaita.

Käyttämäni Kotuksen Eurajoen paikannimikokoelman aineiston paikannimien määrien suhteet näyttävät kertovan joistakin asioista saman kuin maastokartta.

³⁶⁸ Kotus, PK, Eurajoki: Krisankulma, Anja Viranko 1985.

³⁶⁹ Kotus, paikannimiarkisto.

³⁷⁰ Kotus, Vanhan kirjasuomen sanakirja.

Esimerkiksi Eurajoen peltoala prosentteina on melkein sama kuin peltonimien osuus kaikista paikannimikokoelman nimistä, ja soiden pinta-alan osuus on sama kuin suoaiheisten nimien osuus kaikista paikannimistä. Toisaalta metsien pinta-ala, joka vastaa harjujen ja kallioiden pinta-alaa, on huomattavan paljon suurempi, kuin näiden paikannimien lukumäärä. Aineistossani ei ole kaikkia alueen paikannimiä, eikä paikannimi ota huomioon paikan laajuutta, mutta havainto on silti mielenkiintoinen erityisesti soiden kohdalla.

Paikannimistön perusteella Eurajoen tärkeimpiä luonnonkohteita ovat olleet suot. Nimistö on runsas, useiden soiden nimien mukaan on nimetty paljon muitakin lähellä olevia paikkoja ja esimerkiksi peltonimissä viitataan usein paikan suoperäiseen maahan. Moneen suon nimeen liittyy tarina. Suot ovat olleet traagisten tapahtumien paikkoja, mutta myös työn paikkoja. Ojittamiseen on käytetty aikaa ja suo tai suon laita on muutettu luonnonkohteesta kulttuurikohteeksi, jotkut pelloiksi, jotkut turvetuotantoalueiksi. Soita, joilla olisi paikan luonnon oloja kuvaava nimi, ja jotka eivät olisi olleet ihmisen mittavien toimien kohteena, on paikannimikokoelmassa hyvin vähän. Suonimistö kertoo soiden suuresta merkityksestä Eurajoen ihmisille, maataloudelle ja maisemalle.

Eurajoella on ollut paljon metsätaloutta, joten metsien paikannimistöä olisi odottanut olevan aineistossa paljon enemmän. Suurten metsäalueiden nimet on merkitty kartalle, ne ovat aineiston mukaan merkittäviä alueita, mutta samanlaista asemaa luonnonkohteena kuin suot ne eivät saa. Metsäalueet on nimetty usein muiden kohteiden, kuten järvien, kylien ja rakennusten mukaan, suot taas ovat olleet selvemmin maamerkkejä ja tunnettuja paikkoja, joiden mukaan on annettu nimi myös muille lähellä oleville paikoille. Monet metsien paikannimet ovat enemmän peltonimien kuin luontanimien kaltaisia, jotkut ovatkin entisiä peltojen nimiä. Metsänimet kertovat enemmän talousmetsästä kuin luonnosta, sillä nimistön aiheina ovat useimmiten metsien omistus, metsän käyttö ja metsätyö. Metsien paikannimien vähäisyys kertonee alueiden käyttämättömyydestä sen, ettei niissä ehkä liikuta juuri muuten kuin metsänhoidon tai vaikkapa marjastuksen merkeissä, jolloin paikannimien käyttäjäkunnat ovat melko pieniä.

Yhtä hyvin kuin metsät, myös kalliot ja mäet olisi voinut käsitellä kulttuurinimien otsikon alla. Suurin osa niistäkin on saanut nimensä ihmisten tekemisien mukaan, ja useimmat mäet ja kalliot ovat metsäpalstoilla, kulkureiteillä tai asuinalueilla. Paikannimikorteissa ei kuitenkaan korosteta mäen tai kallion omistusta, vaan sen sijaintia jonkun omistamalla maalla tai tilan lähellä. Joskus paikannimessä mäen paikkaa määrittelevänä maamerkkinä toimii esimerkiksi tila, toisinaan taas mäki selittää tilan paikan. Mahdollisesti maastossa voisi nähdä kumpi maisemassa todellisuudessa enemmän erottuu ja hallitsee näkymää, mutta nimi ei aina kerro näkyvyydestä maisemassa, vaan muusta tunnettuudesta.

Selkeitä maamerkkejä ja paikkaa määritteleviä kohteita ovat vesiin liittyvät paikat, jotka näyttävät olevan kaikki huolella nimettyjä. Lähes jokainen järvien lahti ja niemi, joen isommat mutkat ja pienet ajoittain näkyvät lammetkin ovat saaneet oman nimensä. Monet vesialueitten nimet ovat jääneet käyttöön, vaikka nimetyt kohteet ovat kadonneet. Paikannimet säilyttävät muistoa menneestä maisemasta, peratuista koskista ja kuivatuista järvistä. Osa nimistä, erityisesti hävinneiden koskien nimet alkavat katoamaan, kun koskia ei enää muisteta henkilökohtaisesti, eikä kosken nimeä ole otettu muuhun käyttöön, esimerkiksi tilan nimeksi. Kun koskea maamerkkinä ja erityisenä kohteena ei enää ole, paikka ei erotu enää muusta joesta eikä kaipaa omaa nimeä. Kuivattu järvi säilyttää nimensä, koska paikka on otettu uuteen käyttöön, siitä on tarvetta puhua ja se erottuu muista paikoista erityisesti menneisyytensä takia. Entisen järven nimi nykyisen pellon tai asuinalueen nimenä säilyttää tarinan paikan historiasta yli sukupolven, joka muistaa järven.

Paikannimistä suurin osa on kulttuurinimiä kaikkialla Suomessa. Näin on myös Eurajoella, jossa suurin osa paikannimistä on tilojen, peltojen ja teiden nimiä. Eurajoen useimpien kylien ja monien tilojen nimet eivät ole nykyisin käytössä olevaa ymmärrettävää kieltä, jolloin ne tuovat vaikutelman ikaikaisesta asutuksesta ja ihmisen vaikutuksesta alueella. Paikannimien oudot sanat herättävät joskus kysymyksiä nimen alkuperästä ja paikan historiasta. Jos kielitiede tai historian tutkimus voivat antaa nimelle jonkinlaisenkin selityksen, nimeämisperusteitten ymmärtäminen tai mahdollisesti myös niiden tunnistaminen ympäristöstä antaa paikannimelle ajallista kerrostuneisuutta,

jatkuvuuden tunnetta ja yhdistää nykyhetken kauas menneisyyteen. Nimeen liittyvät kansantarinat ja uskomukset vaikuttavat samoin. Yhteisesti tunnettu tarina yhdistää ihmisiä, ja antaa pohjan nimen tulkinnalle ja kokemukselle paikasta. Vaikka nimeen liittyvää kertomusta esitettäisiin vain huvittavana juttuna, kuten tarinaa Irjasta ja Jannesta Irjanteen perustajina, se vaikuttaa siihen, miten ympäristöä ja maisemaa katsotaan ja mitä siitä ajatellaan. Sanojen sisältöä ei aina sen kummemmin pohdita, riittää, että paikannimen tiedetään olevan vanhan. Paikannimiin, jotka sisältävät unohtuneita sanoja, on sitoutunut muita merkityksiä ja nimestä on tullut etiketin kaltainen esimerkiksi kylälle tai tilalle. Myös ymmärrettäviä sanoja sisältävät paikannimet voivat muuttua paikan etiketiksi tai symboliksi. Olkiluoto ei enää tarkoita vain paikkaa, vaan myös ydinvoimaa.

Yleensä paikannimet ovat kuitenkin ymmärrettäviä nimiä, jotka kaikki luovat paikasta mielikuvia. Vaikka suurin osa kulttuurinimistä liittyy henkilöihin tai tilannimiin, monissa on kuvattu myös paikan luonnonoloja. Esimerkiksi tilojen nimistä näkyy asutuksen keskittyminen mäkiseen maastoon. Toisaalta myös mäet ja kalliot on usein nimetty henkilön, tilan tai jonkin ihmisen toiminnan mukaan, joka sekin osaltaan kertoo siitä, että useimmat maankohoumat Eurajoella sijaitsevat asutuksen läheisyydessä tai ihmisten paljon käyttämällä kulkureiteillä.

Kylien ja vanhojen tilojen nimet edustavat omalla tavallaan maiseman pysyvyyttä ja muuttumattomuutta. Vaikka rakentaminen, asutus ja ympäristön yksityiskohdat ovatkin muuttuneet, sen oleelliset osat ovat säilyneet. Useimmilla tiloilla harjoitetaan edelleen maataloutta, ja joillakin asuu samoja sukuja, joiden mukaan tilat on aikoinaan nimetty. Myös monet tiet ovat säilyttäneet nimensä ja reittinsä. Tutut paikkojen nimet yhdistävät sukupolvia.

Siirtolaisuus ja muuttaminen Eurajoelle toiselta paikkakunnalta ei ilmene aineistoni paikannimistä suoraan kuin muutaman nimen kohdalla. Karjalaisten paikkojen mukaan on nimetty ilmeisesti vain yksi tila, Sirlahti ja siihen kuuluva pelto. Hämäläisten torppareiden mukaan on nimetty kokonainen Hämeenjärven alue. Muutamia peltoja ja metsäpalstoja on nimetty kotipaikkojen muistoksi, mutta niistäkin osa liittyy vain naapurikylään. Ruotsinkielisiä nimiä Eurajoella on lähinnä vain henkilöiden mukaan nimetyissä tilojen nimissä.

Maiseman muuttumattomuutta edustavat myös suurimpien kallioiden, mäkien ja suurten lähellä luonnontilaa olevien soiden nimet, jotka ovat olleet muuttumattomina käytössä pitkään. Tärkein pysyvä maamerkki on luonnollisesti Eurajoki. Vaikka Eurajoen monet kosket on perattu ja sen uomaa on monin paikoin oikaistu, se virtaa silti samalla tavalla peltoaukeiden halki kuin se on tehnyt jo vuosisatoja. Eurajokeen laskevat luonnonojatkin ovat monin paikoin säilyttäneet mutkittelunsa kaikista soiden ja järvien kuivatustöistä huolimatta. Luonnonojat ja kaivetutkin ojat saattavat tuntua pysyviltä maiseman osilta, ja usein niiden nimetkin voivat olla hyvin vanhoja. Yhtä usein kuin pysyvyydestä, ojien ja pienten jokien säilyneet ja vaihtuneet nimet kertovat myös muutoksesta niiden latvaosissa tai paikoissa, joiden kautta ne virtaavat, vaikka oja itse olisi säilyttänyt melko muuttumattomana paikallaan.

Peltonimistössä näkyy maatalouden muutokset. Nimistössä on vielä käytössä joitakin parinsadan vuoden ikäisiä nimiä, mutta tilajaot ja muu omistusten muuttuminen on vaikuttanut paljon myös peltojen nimiin. Soiden raivaaminen, järvenlaskut ja rantaniittyjen ottaminen viljelykäyttöön ovat jättäneet jälkensä peltojen nimiin, joissa monissa esiintyy sanat suo, niitty, järvi tai perko. Uudemmissa maatalouden muutoksista kuten metsittymisestä ja laiduntamisen loppumisesta, kertovat peltonimet, jotka ovat jääneet niiden paikalle kasvaneiden metsien nimiksi. Joitakin niittynimiä on merkitty myös nykyiseen karttaan metsäalueille, jolloin kartanlukijakin voi päätellä jotakin alueen menneisyydestä, vaikei paikallista historiaa niin tuntisikaan.

Maatalouden muuttuminen ja luonnollinen ympäristön muuttuminen voivat ilmetä paikkojen nimissä samalla tavalla. Aineistossani olevia paikannimiä, jotka kuvaavat saaria ja kareja, jotka nykyisin eivät enää ole veden ympäröimiä, on Eurajoen alueella useita. Meren läheisyydessä muutoksen on aiheuttanut maankohoaminen, muualla järvenlaskut. Entisiä merien luodoiksi ja kareiksi nimettyjä paikkoja on aineistossani yhtä paljon kuin entisiä järvien luotoja ja kareja. Järvenlaskuilla saatujen maiden pinta-ala on jonkin verran suurempi kuin maankohoamisen vuoksi laajentunut maa-ala Eurajoella. Järvenkuivatuksesta kertova nimistö on runsaampaa, koska aineistossa on useita entiseen järveen

liittyviä paikannimiä, joissa on sana järvi, lahti tai niemi, jollaisia paikannimiä ei aineistossani maankohoamisalueella ole. Kaikki kuivatusyritykset eivät ole onnistuneet ja järvet ovat pysyneet nimensä mukaan järvinä, ja toisaalta jotkut järvet ovat kasvaneet umpeen luonnostaan.

Paikannimissä näkyy niin ihmisen kuin luonnon aikaansaamat muutokset, eikä kartalta voi aina suoraan päätellä kummasta on kysymys. Tulevaisuudessa maankohoaminen jatkuu, ja lisää meren mukaan nimettyjä paikkoja jää hiljalleen mantereelle. Maankohoamisen etenemistä on mallinnettu, mutta paikannimien säilymisestä ei ainakaan tämän aineiston pohjalta voi sanoa paljoakaan. Lähes kaikki entisiin meren kareihin ja luotoihin liittyvät paikannimet tutkimusalueella ovat parin kilometrin sisällä nykyisestä rannasta. Toisaalta ranta ei ole Eurajoen alueella ollut rikkonainen maankohoamismallien mukaan siihen aikaan, kun Irjanne on ollut Eurajoen suulla, joten saaria kuvaavaa nimistöäkään ei ole tarvittu. Paikannimet näyttävät kertovan rannansiirtymisestä samaa kuin geologiset tutkimukset, vaikka Paikannimiarkiston aineistostani puuttuu useita Eurajoen rannikon paikannimiä.

Maisema muodostuu ihmisen ja ympäristön vuorovaikutuksessa, luonnonympäristön antamat mahdollisuudet vaikuttavat ihmisen toimiin ja ihmisen toimet vaikuttavat luonnonympäristöön. Tämä vuorovaikutus näkyy Eurajoen paikannimissä. Ne kertovat mitkä ja millaiset paikat on otettu käyttöön, ja mitä ihmiset pitävät ympäristössään huomion arvoisina, missä eletään ja mistä on tarvetta puhua. Paikannimet sisältävät yleisesti tehtyjä havaintoja kohteesta ja yksittäisten ihmisten kokemuksia paikasta. Mielikuva paikasta vahvistuu paikasta puhuttaessa ja vaikuttaa siihen millainen paikannimi valitaan. Samoin paikannimi vaikuttaa paikasta syntyvään mielikuvaan. Kokemus paikasta ja paikannimestä on saman aikaisesti sekä yksilöllinen että myös yhteinen. Kotuksen paikannimikokoelmasta erottuu jonkin verran niin yksittäisten ihmisten arvelut kuin suuremman joukon yleisesti käyttämät tulkinnat paikannimistä. Kielitieteellisesti tai historiallisesti oikea versio paikannimen alkuperästä kiinnostaa ihmisiä, mutta ne eivät ole aina tiedossa ja paikalliset tulkinnat elävät. Paikannimen tulkinnassa sekoittuvat omat kokemukset, tutkimustieto ja yhteisön tai yhteisöjen valitsemat, ja esillä pidetyt merkitykset.

Paikannimet ovat kuten muukin muistitieto, josta joidenkin kertomat tarinat valikoituvat yleiseen käyttöön. Eurajoella on useita erityisiä muistinpaikkoja, jotka on nimetty tapahtumien mukaan. Jotkut paikannimet, joihin liittyy tarina, ovat säilyneet vuosisatojen yli, tällaisia ovat esimerkiksi Eevankuolemanahde, Lastensuo ja Pykninginmäki. Jotkut tarinat paikannimien ovat unohtumassa. Paikan menneisyys ei ehkä tällä hetkellä kiinnosta ihmisiä, tai paikka on voinut kokonaan kadota, tai sillä ei enää ole merkitystä. Ajan kuluessa menneisyydestä nostetaan esille tai jätetään unohduksiin eri asioita, samoin voi käydä myös paikannimille. Tuttujen arjessa usein käytettyjen paikannimien alkuperän merkitystä ei välttämättä juuri ajatella. Ajankohtaiset aiheet saattavat kuitenkin nostaa yksittäisten tai suuremman alueen paikannimien merkityksen esille, jolloin paikannimi saattaa olla korostamassa paikan muuta esille nostettua arvoa. Vanhoja paikannimiä voidaan myös ottaa uudelleen käyttöön.

Kaikkia paikannimien sisältämiä kertomuksia ei pidetä yhtä arvokkaina tai kiinnostavina, tai niitä ei katsota sopiviksi kerrottavaksi. Myös minä olen jättänyt tästä työssä mainitsematta useita paikannimiä monenlaisista syistä, ja vastaavasti kiinnittänyt toisiin erityistä huomiota. Joitakin paikannimiä olen valinnut esimerkeiksi lähes sattumanvaraisesti useiden samankaltaisten nimien joukosta. Aineistoni on ollut laaja puutteistaan huolimatta, joten suuri osa paikannimistä, joukossa myös tärkeitä ja mielenkiintoisia kohteita, on jäänyt mainitsematta.

Paikannimet ovat antaneet minulle yleiskuvan Eurajoen jokivarren kylistä ja osoittaneet erityisiä kohteita. Paikannimet erottavat samankaltaisilta näyttävät ja samanlaisin karttamerkein merkityt alueet toisistaan, ja luovat suhteen paikan ja paikannimen käyttäjän välille. Huomaan pitäväni tutkimieni paikannimien paikkoja jollakin tavalla tuttuina, niitäkin, joista en tiedä kuin nimen ja paikan kartalla. Nimet ovat luoneet paikasta mielikuvan, mutta millaisena näkisin todellisen paikan? Entä millaisena näkisin paikan, jos en tietäisi sen nimeä?

7 Lähteet

7.1 Tutkimusaineisto

Kotimaisten kielten keskus. Nimiarkiston paikannimikokoelmat: Eurajoen kokoelma.

Arkistolaitos. Maanmittaushallituksen uudistusarkisto, Eurajoki. Isojaonjärjestelyn kartat ja tiluskartat.

<http://digi.narc.fi/digi/dosearch.ka?sartun=302806.KA>

Arkistolaitos. Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto. Senaatin kartasto.

Eurajoki. <http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=1204039> (14.4.2016)

Geologian tutkimuskeskus. Maaperäkartta, Eurajoki. 1: 80 000 ja 1:16 000.

<http://gtkdata.gtk.fi/Maankamara/index.html> (9.3.2016)

Geologian tutkimuskeskus. Maaperäkartan 1132 11 selitys. Eurajoki.

http://tupa.gtk.fi/kartta/maaperakartta20/mps_113211.pdf (9.5.2016)

Geologian tutkimuskeskus. Maaperäkartan 1134 03 selitys. Irtanne.

http://tupa.gtk.fi/kartta/maaperakartta20/mps_113403.pdf (9.5.2016)

Huhta, Pekka & Vuorela, Irmeli 2009: *Kokemäenjoen kehitys ja asutushistoria*.

Volyymi 167. Tieteelliset posterit. Geologian tutkimuskeskus.

http://tupa.gtk.fi/posteri/tp_0167.jpg (14.4.2016)

Kalmbergin kartasto. Pori, Ulvila, Rauma, Eura. 1:100 000. Doria, Kansalliskirjasto, Suomen karttoja ja kartastoja.

<http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/117432/fc20050699.jpg?sequence=2>

Kansalaisen karttapaikka. Maastokartta ja ilmakuvat, Eurajoki.

Maanmittaushallitus.

<http://kansalaisen.karttapaikka.fi/kartanhaku/osoitehaku.html?lang=>

Peruskartta 1962, Irjanne N:o 1134 03. 1:20 000. Maanmittaushallitus.

Peruskartta 1962, Kuivalahti N:o 1132 12. 1:20 000. Maanmittaushallitus.

7.2 Kirjallisuus

Ainiala, Terhi & Saarelma, Minna & Sjöblom, Paula 2008: *Nimistöntutkimuksen perusteet*. Tietolipas 221. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Helsinki.

Airix Ympäristö Oy 2011: Pohjavesialueiden suojelusuunnitelma. Eurajoen kunta. Työ: E23988.20. Tampere.

http://www.eurajoki.fi/attachments/gallery/Eurajoen_kunnan_pohjavesialueiden_suojelusuunnitelma.pdf (31.5.2016)

Augé, Marc 1995: *Non-Places. Introduction to an Anthropology of Supermodernity*. Verso. London.

Birdlife Suomi-Finland. Perustietoa kaakkurista. Ekologiaa ja elintapoja.

http://www.birdlife.fi/suojelu/lajit/gavia/kaakkuri_ekologiaa_ja_elintapoja.shtml
(4.4.2016)

Eurajoen kunnan internet-sivut. <http://www.eurajoki.fi/html/fi/Historiaa.html>
(4.4.2016)

Eurajoen pitäjänkirja, 1977. Eurajoen kotiseutuyhdistyksen julkaisuja 1.

Hankonen, Ilona 2015: Suullinen tiedonanto, Porin yliopistokeskus 7.10.2015. Muistiinpanot Tiina Vähä-Kreula.

Heino, Ulla & Luoto, Jukka & Salo, Unto 1987: *Eurajoen historia I*. Eurajoen kunta ja seurakunta.

Heino, Ulla 1990: *Eurajoen historia II*. Eurajoen kunta ja seurakunta.

Ilveskeskus. Ilveksen historiaa. <http://ilveskeskus.fi/?cat=29> (18.3.2016)

Ingold, Tim & Janowski, Monica 2012: *Imaging Landscape. Past, Present and Future*. Ashgate.

<http://site.ebrary.com.ezproxy.utu.fi:2048/lib/uniturku/detail.action?docID=10576234> (31.5.2016)

Isatšenko, Tatjana 2005: *Karjalan kannaksen kulttuurimaiseman muuttuminen*.

Idäntutkimus 4/2005. http://www.helsinki.fi/idantutkimus/arkisto/2005_4/ita4-05isa.pdf (31.5.2016)

Järvi&Meriwiki. <http://www.jarviwiki.fi> (4.4.2016)

Kadmon, Naftali 1997: *Toponymy. The Lore, Laws and Language of Geographical Names*. Library of Congress Catalog Card No.:00-90511. New York.

Karjalainen, Pauli 2006: Topobiografinen paikan tulkinta. –*Paikka. eletty, kuviteltu, kerrottu*. Toim. Knuuttila, Seppo ym. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Helsinki.

Kekkonen, Pellervo 1997: Kartan sosiaalinen todellisuus. –*Tila, paikka ja maisema. Tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen* Toim. Haarni, Tuukka & Karvonen, Markku & Koskela, Hille & Tani, Sirpa. Osuuskunta Vastapaino. Tampere.

Kirkkala, Teija 2015: *Eurajoki –viemäristä lohijoeksi*. Pyhä-järvi-instituutti.

http://www.eurajoki.info/doc/Eurajoki_03022015.pdf (18.3.2016)

Kiviniemi, Eero 1990: *Perustietoa paikannimistä*. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Helsinki.

Korkiakangas, Pirjo 2006: Etnologisia näkökulmia muistiin ja muisteluun. – *Muistitietotutkimus. Metodologisia kysymyksiä*. Toim. Fingerroos, Outi ym. Tietolipas 214. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki.

Koskela, Hille 1997: Tilapuoli sukupuoli. –*Tila, paikka ja maisema. Tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen*. Toim. Haarni, Tuukka & Karvonen, Markku & Koskela, Hille & Tani, Sirpa. Osuuskunta Vastapaino. Tampere.

Kotimaisten kielten tutkimuskeskus. Sanakirjat. Suomen murteiden sanakirja.
<http://kaino.kotus.fi/sms/> (31.5.2016)

Kotimaisten kielten tutkimuskeskus. Sanakirjat. Vanhan kirjasuomen sanakirja.
<http://kaino.kotus.fi/vks/?p=main> (31.5.2016)

Kymäläinen, Päivi 2006: Paikan ajattelun haasteita. –*Paikka. Eletty, kuviteltu, kerrottu*. Toim. Knuuttila, Seppo ym. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Helsinki.

Lehtinen, Leena, 2005: *Karttojen kertomaa. Vanhojen karttojen kautta maiseman historiaan*. Ympäristöministeriö, Alueidenkäytön osasto. Helsinki.

Lehtola, Veli-Pekka 2008: *Eteläisen Suomen muinaiset lappalaiset*. Muinaistutkija 4/2008. Suomen arkeologinen seura. <http://www.veli-pekkalehtola.fi/UserFiles/files/Muinaistutkija.pdf> (11.3.2016)

Mikkonen, Pirjo 1987: Turun pataljoonan ruotusotamiesten lisänimet 1854-1865. Kieli 2. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos. S.146–180.
<http://www.genealogia.fi/nimet/nimi81s.htm> (4.4.2016)

Mäkiahho, Jari-Pekka 2005: *Development of shoreline and topography in the Olkiluoto area, western Finland, 200 Bp–8000AP*. Posiva working report 2005–70.
http://www.posiva.fi/files/273/WR2005-70_web.pdf (31.5.2016)

Paikkala, Sirkka & Pitkänen Ritva Liisa & Slotte Peter (toim.) 1999: *Yhteinen nimiympäristömme. Nimistösuunnittelun opas*. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus. Suomen kuntaliitto. Helsinki

Paikkala, Sirkka & Stenhammar, Eeva-Liisa & Mikkonen, Pirjo & Pitkänen Ritva Liisa & Slotte Peter (toim.) 2007: *Suomalainen paikannimikirja*. Karttakeskus. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.

Pitkänen, Ritva Liisa & Suni, Helena & Tanner, Satu 1996: *Kielen kannoilla. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 20 vuotta*. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus. Edita. Helsinki.

Portelli, Alessandro 2006: Mikä tekee muistitietotutkimuksesta erityisen? – *Muistitietotutkimus. Metodologisia kysymyksiä*. Toim. Fingerroos, Outi ym. Tietolipas 214. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki.

Pärkö, Manne, 1998: *Laitilan Valkojärven kuivattamisen ympäristöhistoria*. Turun yliopiston historianlaitoksen julkaisuja 45. Turku.

Raivo, Petri 1997: Kulttuurimaisema: Alue, näkymä vai tapa nähdä. – *Tila, paikka ja maisema. Tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen*. Toim. Haarni, Tuukka & Karvonen, Markku & Koskela, Hille & Tani, Sirpa. Osuuskunta Vastapaino. Tampere.

Riikonen, Heikki 1997: Aluetietoisuuden sisältö paikallisyksiköissä. – *Tila, paikka ja maisema. Tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen*. Toim. Haarni, Tuukka & Karvonen, Markku & Koskela, Hille & Tani, Sirpa. Osuuskunta Vastapaino. Tampere.

Rintala, Päivi (toim.) & Lampinen, Arja & Alhoniemi, Alho & Salo, Unto & Taiminen, Aapo 1995: *Kielen ja kulttuurin Satakunta. Juhlakirja Aino hakasen 60-vuotispäiväksi 1.11.1995*. Turun yliopisto.

Ryden, Kent 1993: *Mapping The Invisible Landscape. Folklore, Writing, and the Sense of Place*. Iowa City. University of Iowa Press.
<http://site.ebrary.com.ezproxy.utu.fi:2048/lib/uniturku/detail.action?docID=10481056> (31.5.2016)

Saarikangas, Kirsi, 2006: *Eletyt tilat ja sukupuoli. Aukkaiden ja ympäristön kulttuurisia kohtaamisia*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki.

Salste Tuomas 2015: Korppi: Sukunimi-info.
<http://www.tuomas.salste.net/suku/nimi/korppi.html> (17.5.2016)

Smith, Angéle 2003: Landscape Representation: Place and Identity in Nineteenth-century Ordnance Survey Maps of Ireland. - *Landscape, Memory and History: Anthropological Perspectives*. Edited by Stewart, Pamela J. & Strathern, Andrew: Pluto Press. London.

<https://login.ezproxy.utu.fi/login?url=http://site.ebrary.com/lib/uniturku/Doc?id=10479979> (12.5.2016)

Suuri joki. Kokemäenjoenlaakson esihistoria. Satakunnan rannansiirtymä.

http://www.pilvivene.com/suurijoki/index.php?option=com_content&view=article&id=9:satakunnan-rannansiirtymae&catid=11:jaeaekauden-seuraukset&Itemid=9 (31.5.2016)

Tani, Sirpa 1997: Maantiede ja kuvien todellisuudet. - *Tila, paikka ja maisema*.

Tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen. Toim. Haarni, Tuukka & Karvonen, Markku & Koskela, Hille & Tani, Sirpa. Osuuskunta Vastapaino. Tampere.

Tuan, Yi-Fu, 1977: *Space and Place: The Perspective of Experience*. University of Minnesota Press. 3. Painos, 2003. USA, Minneapolis.

Tuan, Yi-Fu, 1990: *Topophilia. A Study of Environmental Perception. Attitudes and Values*. Columbia University. U.S.A.

Uusitalo, Helinä 2005: Kuikkalinnut paikannimissä

[http://www.kotus.fi/nyt/kotuksen_kolumnit/tiesitko_taman_\(2004_2014\)/kuikkalinnut_paikannimissa](http://www.kotus.fi/nyt/kotuksen_kolumnit/tiesitko_taman_(2004_2014)/kuikkalinnut_paikannimissa)

Vilkuna Kustaa, 1990: *Etunimet*. Otava.

Ympäristö.fi. Ympäristöhallinnon yhteinen verkkopalvelu. Natura 2000 alueet.

Lastensuo. [http://www.ymparisto.fi/fi-](http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Suojelalueet/Natura_2000_alueet/Lastensuo(5264))

[FI/Luonto/Suojelalueet/Natura_2000_alueet/Lastensuo\(5264\)](http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Suojelalueet/Natura_2000_alueet/Lastensuo(5264)) (17.3.2016)

7.3 Käytetyt lyhenteet

GTK: Geologian tutkimuskeskus

Kotus: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus

PK: Paikannimikokoelma

MML: Maanmittaushallitus